

GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI  
**REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİMDALİ**

FARKLI COĞRAFİ BÖLGELERDE YAŞAYAN BİREYLERİN EVLİLİK  
ÇATIŞMALARININ ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE  
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan  
**Hande OVALI**

**ANKARA**  
**Temmuz, 2010**

GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
**REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİMDALİ**

FARKLI COĞRAFİ BÖLGELERDE YAŞAYAN BİREYLERİN EVLİLİK  
ÇATIŞMALARININ ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE  
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hande OVALI**

**Danışman: Doç. Dr. Adnan KAN**

**ANKARA**  
**Temmuz, 2010**

Hande OVALI'nın "FARKLI COĞRAFİ BÖLGELERDE YAŞAYAN BİREYLERİN EVLİLİK ÇATIŞMALARININ ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI" başlıklı tezi 02/07/2010 tarihinde, jürimiz tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Başkan : Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

.....

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Adnan KAN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sevil BÜYÜKALAN FİLİZ.....

## ÖNSÖZ

Öncelikle, bu tezin oluşumunda benden rehberliğini ve desteğini esirgemeyen, zaman zaman beni yüreklendiren, zaman zaman yapıcı eleştirileriyle düşünmemi sağlayan ve anlayışlı tavrıyla beni rahatlatan değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Adnan KAN’a,

Hayatımın her anında onların çocuğu olduğum için bana kendimi hep şanslı hissettiren, sendelediğim zaman bana elini uzatan fakat kendi ayaklarım üzerinde durmamı sağlayacak özgüveni ve kararlılığı bana aşıl原因an sevgili annem ve sevgili babama,

Beni her zaman destekleyen, dualarıyla ve yemekleriyle hep yanımda olan canım anneannem ve iki buçuk yıldır bedenlen yanımda olamasa da ruhunun benimle olduğunu hissettiğim, çok özlediğim canım dedeme,

Tezimin son aylarında bana evlerini açan, yıldığımı ve yorulduğumu hissettiğim anlarda motivasyonumu hemen geri getiren, çayımı, kahvemi hiç eksik etmeyen sevgili dostlarım Zeynep ve Levent BOZ’a,

Tezim henüz öneri aşamasındayken başlayan desteğini, son aşamaya kadar devam ettiren manevi tez danışmanım Melis Sedef TİMUR’a,

Verilerin analizleri sırasında benden yardımlarını esirgemeyen Ali ERYILMAZ’a,

Bu uzun çalışma süreci boyunca sosyal hayattan kopmamı engelleyen enerji kaynaklarım Miray ERKİN ve Deniz KAHYA’ya,

Canım sıkıldığında, her söylediğime, her istediğime “peki” diyen canım arkadaşım Naile GÜRMAN’a,

Her ihtiyaç duyduğumda sorularımı bıkmadan cevaplayan, deneyimleriyle, bilgileriyle bana destek veren, başta, en yakınımnda olan, Mehtap BURAK, Hülya ÜSTEL KÖKDEMİR ve Esen DİNÇEL olmak üzere tüm çalışma arkadaşlarıma,

Ölçeklerin uygulanması esnasında yardımcı olan arkadaşlarıma,

Soruları içtenlikle cevaplayarak tezimin bu aşamaya gelmesini sağlayan herkese,

Burada tek tek isimlerini yazamadığım, bütün aileme ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Hande OVALI

## ÖZET

### FARKLI COĞRAFİ BÖLGELERDE YAŞAYAN BİREYLERİN EVLİLİK ÇATIŞMALARININ ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

OVALI, Hande

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Adnan KAN

Mayıs 2010, 112 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarını çeşitli demografik özellikler açısından karşılaştırmaktır.

Tarama modeliyle yapılan bu çalışmanın, araştırma grubunu, Türkiye'nin yedi bölgesinden farklı şehirlerde (Ankara, Yozgat, İstanbul, Edirne, Trabzon, Ordu, Antalya, Isparta, İzmir, Balıkesir, Gaziantep, Batman, Adıyaman, Erzurum ve Bitlis yaşayan) yaşayan 414'ü kadın, 274'ü erkek olmak üzere 688 evli birey oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve Hatipoğlu (1993) tarafından geliştirilen “Evlilik Çatışması Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan veriler; t-test ve varyans analizi istatistiksel teknikleriyle analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda; bireylerin evlilik çatışmalarının, yaşanan bölgeye, cinsiyete, aile ziyaretlerine, evlilik öncesi ilişki süresine, eşler arasındaki yaş farkına ve evlenme yaşına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür.

## **ABSTRACT**

### **THE COMPARISON OF MARITAL CONFLICTS OF INDIVIDUALS LIVING IN DIFFERENT GEOGRAPHICAL REGIONS IN TERMS OF THEIR DEMOGRAPHIC FEATURES**

OVALI, Hande

M.S., Guidance and Psychological Counseling

Advisor: Assoc. Prof. Adnan KAN

May 2010, 112 Pages

The aim of this research is to compare the marital conflicts of individuals living in different geographical regions in terms of demographic features.

The research group consists of 688 married individuals in total of whom 414 female and 274 male who are living in different cities from seven regions of Turkey (Ankara, Yozgat, İstanbul, Edirne, Trabzon, Ordu, Antalya, Isparta, İzmir, Balıkesir, Gaziantep, Batman, Adıyaman, Erzurum ve Bitlis). “Personal Information Form” developed by the researcher and “Marital Conflict Scale” developed by Hatipoğlu (1993) have been applied to the participants for the collection of data.

The collected data within the research has been analyzed with t-test and ANOVA methods. The results of the analyses showed that marital conflicts of individuals differentiate with the region, sex, family visits, relationship period before the marriage, age gap of the couple and age of the marriage.

## İÇİNDEKİLER

|                                 | Sayfa No |
|---------------------------------|----------|
| JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI ..... | i        |
| ÖNSÖZ .....                     | ii       |
| ÖZET .....                      | iii      |
| ABSTRACT .....                  | iv       |
| İÇİNDEKİLER .....               | v        |
| TABLolar LİSTESİ .....          | vi       |

### BÖLÜM I

|                                        |   |
|----------------------------------------|---|
| GİRİŞ .....                            | 1 |
| 1.1. Araştırmanın Amacı .....          | 6 |
| 1.1.1. Problem Cümlesi .....           | 7 |
| 1.1.2. Alt Problemler .....            | 7 |
| 1.2. Araştırmanın Önemi .....          | 8 |
| 1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ..... | 9 |
| 1.4. Tanımlar .....                    | 9 |

### BÖLÜM II

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| KAVRAMSAL ÇERÇEVE .....                                       | 10 |
| 2.1. Evlilik .....                                            | 10 |
| 2.2. Evlilik Çatışması .....                                  | 16 |
| 2.3. Evlilik Çatışması ile İlgili Yayın ve Araştırmalar ..... | 28 |
| 2.4. Evlilik ve Demografik Özellikler .....                   | 42 |

### BÖLÜM III

|                                |    |
|--------------------------------|----|
| YÖNTEM .....                   | 53 |
| 3.1. Araştırmanın Modeli ..... | 53 |

|                                                         |    |
|---------------------------------------------------------|----|
| 3.2. Araştırma Grubu .....                              | 53 |
| 3.3. Veri Toplama Araçları .....                        | 57 |
| 3.3.1. Kişisel Bilgi Formu .....                        | 57 |
| 3.3.2. Evlilik Çatışması Ölçeği .....                   | 57 |
| 3.3.2.1. Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geçerliği .....   | 58 |
| 3.3.2.2. Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Güvenirliği ..... | 58 |
| 3.4. Verilerin Analizi .....                            | 59 |

## **BÖLÜM IV**

|                                                                                                                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| BULGULAR .....                                                                                                                                                       | 61 |
| “Farklı Coğrafi Bölgelerde Yaşayan Bireylerin Evlilik Çatışmaları<br>Yaşadıkları Bölgeye Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin<br>Bulgular .....            | 61 |
| “Farklı Coğrafi Bölgelerde Yaşayan Bireylerin Evlilik Çatışmaları<br>Çeşitli Demografik Özelliklere Göre Farklılaşmakta mıdır?”<br>Problemine İlişkin Bulgular ..... | 64 |

## **BÖLÜM V**

|                         |    |
|-------------------------|----|
| YORUM VE TARTIŞMA ..... | 75 |
|-------------------------|----|

## **BÖLÜM VI**

|                         |    |
|-------------------------|----|
| SONUÇ VE ÖNERİLER ..... | 79 |
| KAYNAKÇA .....          | 81 |
| EKLER .....             | 94 |

## TABLÖLER LİSTESİ

### Sayfa No

|                                                                                                                                                   |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tablo 1. Geleneksel ve Modern Evliliklerin Özellikleri .....                                                                                      | 11 |
| Tablo 2. Türk Ailelerin Sorun Alanları .....                                                                                                      | 22 |
| Tablo 3. Araştırma Grubunda Bulunan Evli Bireylerin Demografik<br>Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımı .....                                    | 54 |
| Tablo 4. Araştırma Grubunda Bulunan Evli Bireylerin Demografik Özelliklerinin<br>Bölgelere göre Dağılımı.....                                     | 56 |
| Tablo 5. Araştırma Kapsamında Yer Alan Bireylerin Evlilik Çatışmalarının Coğrafi<br>Bölgelere Göre Dağılımı.....                                  | 62 |
| Tablo 6. Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Coğrafi Bölgelere Göre<br>ANOVA Sonuçları.....                                      | 63 |
| Tablo 7. Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Cinsiyete Göre<br>İncelenmesi .....                                                 | 64 |
| Tablo 8. Araştırma Grubunda Yer Alan Bireylerin Kendilerinin ve Eşlerinin Aileleriyle<br>Görüşme Sıklıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler..... | 66 |
| Tablo 9. Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Aile Ziyaretlerinin<br>Sıklığına göre ANOVA Sonuçları.....                          | 66 |
| Tablo 10. Evlilik Öncesi İlişki Süresine İlişkin Betimsel İstatistikler.....                                                                      | 68 |
| Tablo 11. Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Evlilik Öncesi İlişki<br>Süresine göre ANOVA Sonuçları.....                        | 69 |
| Tablo 12. Eşler Arasındaki Yaş Farkına İlişkin Betimsel İstatistikler .....                                                                       | 70 |
| Tablo 13. Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Eşler Arasındaki Yaş<br>Farkına Göre ANOVA Sonuçları .....                         | 71 |
| Tablo 14. Evlenme Yaşına İlişkin Betimsel İstatistikler.....                                                                                      | 73 |
| Tablo 15. Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Evlenme Yaşına Göre<br>ANOVA Sonuçları.....                                        | 73 |

## BÖLÜM I

### GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır. Çevresindekilerle ilişki kurarak varlığını sürdürür. İki bireyin birbirine yüksek düzeyde bağlandığı en anlamlı ilişki ise evliliktir.

Evlilik; karşılıklı bir dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamaların kırılarak cinsel gereksinimlerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırılmasına izin verilen bir kaynaştırma olarak tanımlanmaktadır (Özuğurlu, 1985).

Kimi zaman eleştirilse de, zaman içerisinde birtakım değişikliklere uğrasa da yaklaşık 4000 yıldır var olan bu kurum, temel özelliklerini koruyarak günümüze kadar gelen ve vazgeçilmeyen bir kültür olgusudur (Yıldırım, 1992).

Burton'a (1998) göre evlilik, kişilerin yaşamlarına anlam katmalarına, sosyal rollerini genişletmelerine aracılık ederek ruh sağlığını korur (akt. Hawkins ve Booth, 2005). Evli olmak başlı başına iyi oluşu olumlu yönde etkileyici bir faktör olarak karşımıza çıkarken, eş de kişinin en temel sosyal destek kaynağı olma rolüyle iyi oluşa katkıda bulunur. Araştırmalar eşinden destek gören evli bireylerin depresyona girme riskinin azaldığını göstermektedir (Yıldırım, 2004). Erdoğan'ın (2007), evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi konulu araştırmasında elde ettiği bulgulardan biri; hasta grubundaki kadınların % 48'inde depresyona rastlandığı olmuştur. Bu bulgu, evlilik sorunlarıyla psikiyatrik rahatsızlıklar arasındaki karşılıklı ilişkinin varlığını destekler nitelikte olmuştur.

Psikolojinin, evlilik araştırmalarına geç dahil olduğu söylenebilir. Psikolog Louis Terman; Butterweiser, Ferguson, Johnson ve Wilson ile birlikte evlilik üzerine ilk kitabı 1938 yılında yazmıştır. Terman ve arkadaşlarının oluşturdukları “Mutlu veya mutsuz evli çiftler arasındaki asıl fark nedir?”, “Bazı kişilik özellikleri başarılı evlilik için daha mı idealdir?” gibi sorular, 20. yüzyıl boyunca evlilik araştırmalarının gündemini oldukça meşgul etmiştir (Gottman ve Notarius, 2002).

1970’li yıllardan itibaren, ikili ilişkiler, psikoloji araştırmalarının en önemli konularından biri haline gelmiştir (Büyükşahin, 2004). 1990’lı yıllarda ise evlilikle ilgili çalışmalar, iyilik halinin ve buna bağlı olarak da sağlam evliliklerin biçimlendirilip sürdürülmesinin, topluma yarar sağlamasından dolayı artış kazanmıştır (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000).

İlişkilerle ilgili birçok psikolojik araştırma, ev içinde yaşananlara odaklanır (şirvanlı-zen, 1996). Hazan ve Shaver (2000) ilişkiler konusundaki birak psikolojik soruyu şöyle sıralamıştır: “Olası bir ilişkiyi eşler için istenir yapan şey nedir?”, “Bir ilişki nasıl biçimlenir ve gelişir?”, “İlişkiler nasıl korunur ya da sürdürülür, onları doyurucu ve kalıcı kılan şey nedir?”, “İlişkiler niçin ve nasıl zlp koparlar?”, “İlişkilerin bozulmasına tepkiler neler olabilir?”.

Evlilik bir yanıyla bireylerin iyi oluşuna katkı sağlarken, bir diğer yanıyla da bireylerde psikolojik bakımdan yıkıcı etkiler bırakabilmektedir. Son yıllarda evliliklerde yaşanan problemler, bireylerin psikolojik yardıma başvurmalarının en önemli sebeplerinden biri haline gelmiştir. Bu nedenle evliliğe ilişkin yapılan çalışmalarda evlilik uyumu ve doyumunu gibi kavramlar sıkça işlenmeye başlamıştır.

Evlilikte yakınlık, anlayış, duyguların paylaşılması ve empati gibi önemli öğeler içeren sosyal ve duygusal destek, eşlerin bedensel, ruhsal ve sosyal iyi oluşlarına katkı sağlamaktadır. Evli bireylerin evli olmayanlara göre psikolojik ve bedensel sağlıklarının daha iyi olduğu; mutsuz bir evliliğe sahip olanların ise, daha fazla ruhsal ve bedensel hastalık yaşadığı, genel mutluluk düzeylerinin ve yaşam doyumlarının düşük olduğu söylenmektedir (şen, 2010).

Sosyal bir yapı olan evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde, uyumun ve doyumun artmasında; çocuk olup olmaması, çocuk sayısı ve yaşları, çiftin geliri, işin statüsü, kadının çalışması, ev işi paylaşımı, eğitim düzeyi gibi birçok sosyal faktör önemli rol oynamaktadır. Bunların yanında evliliğin süresi, evlilik türü, eşlerin iletişim becerileri ve birbirlerine karşı davranışları da, eşlerin aileleriyle iletişimleri, çatışma sıklığı ve çatışmayı yönetme biçimleri ilişkideki uyumun gelişmesini etkilemektedir (Karney ve Bradbury, 2000).

Tümer'in (1998) de belirttiği gibi, farklı cinsiyet ve karakterdeki iki insanın, hayatını birleştirerek birarada yaşamaya karar vermesinden itibaren içine girdikleri psikolojik sistem, güzel yanları olmasının yanında bir o kadar da zorlu bir yaşantıyı içerir. Bu nedenle bu yaşantıyı ve evlilik kalitesini etkileyebilecek bütün değişkenlerin incelenmesi faydalı olacaktır.

Sosyal çoğalmayı düzenleyen işleviyle toplumun temelini oluşturan evlilik ilişkisinin sürdürülmesi, büyük ölçüde, bu ilişki içinde bulunan bireylerin karşılıklı olarak psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Bu bağlamda, ihtiyaçların karşılanması, psikolojide son yıllarda en çok incelenen konulardan biri haline gelen evlilik uyumunu da önemli ölçüde etkilemektedir (Gökmen, 2001).

Evlilikte uyum, evlilik ve aile ile ilgili yapılan araştırmalarda önemli bir yere sahiptir. Spanier (1976); üzerinde en çok çalışılan konulardan biri olan çiftler arası uyumu etkileyen en önemli ölçütleri;

1. Çiftler arasında sorun yaratan farklılıklar,
2. Kişiler arası gerilimler,
3. Çiftler arasındaki doyum,
4. Çiftler arasındaki bağlılık ve
5. Çift olma açısından önem taşıyan konularda görüş birliği olarak tanımlamıştır.

Ersanlı ve Kalkan (2008), evlilik uyumunun, evli çiftlerin evlilikteki başarısı ve işlevselliği olarak tanımlanan, evlilik doyumunu ve mutluluğu kavramlarını da içeren

genel bir terim olduğunu belirtmişlerdir. Tezer (1986) ise, evlilik uyumunu, bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlamıştır.

Özgüven (2001); anne-baba evliliğinin mutluluk derecesi, tanışma ve nişanlılık süresinin uzunluğu, cinsiyete bağlı rollerde yetiştirme derecesi, evliliğin aile ve arkadaşlar tarafından onaylanma derecesinin yüksekliği, nişanlılık ve evliliğin ilk dönemlerinde birbirine uyum sağlanabilmesi, etnik veya dini geçmişin ortak olması, toplumsal statü ve eğitim düzeyinin yüksekliği, evlenme yaşı, çocukluk sırasında anne-baba ile iyi ilişkiler içinde olmak gibi nitelik ve durumları, evlilik uyumunu etkileyen etmenler arasında saymıştır.

Evlilikte uyumun varlığına işaret eden kriterlerden biri de şüphesiz evlilik içi çatışmaların olmaması ya da çiftin çatışma ile baş edebilme yetisinin gelişmiş olmasıdır (Fışıloğlu, 1990).

Hatipoğlu (1993), evlilik çatışmasını; eşlerden birinin, diğerinin ilgilerine müdahale etmeye kalktığında ortaya çıkan kişilerarası süreç olarak tanımlamıştır. Profeta (2002) ise; evli eşler arasındaki anlaşmazlık, uyumsuzluk ve karşıtlık çıkması durumunu evlilik çatışması olarak tanımlamıştır.

Evlilik ilişkisiyle ilgili kullanılan kavramlara yönelik ilişkilerin son yıllarda arttığı gözlenmektedir. Grych ve Fincham (1990), evlilik doyumu ile evlilik çatışması kavramlarının birbirine zıt kavramlar olarak görülmekle beraber, mutsuz evliliklerin daima çatışma ile tanımlanamayacağını ve birçok evlilikte de doyumlu olan çiftin çatışma içinde olabileceğini belirtmişlerdir.

Tezer'in (1986) aktardığına göre; Blood ve Wolf, 731 kadın eş üzerinde yaptıkları araştırmada, eşler arasındaki belli başlı çatışma alanlarının sırasıyla; (1) para, (2) çocuklar, (3) boş zaman etkinlikleri, (4) kişilik, (5) kayınpeder-kayınvalide, (6) roller, (7) dinsel-politik görüş ve (8) seks olarak saptadıklarını belirtirken, Grene ise 750 eşle yaptığı çalışmada, çatışma alanlarını; (1) iletişim yokluğu, (2) sürekli tartışma, (3)

giderilmemiş duygusal gereksinimler, (4) cinsel doyumsuzluk, (5) parasal anlaşmazlıklar, (6) kayınvalide-kayınpeder, (7) sadakatsizlik, (8) çocuklara ilişkin çatışmalar, (9) otoriter eş, (10) şüpheli eş, (11) alkolizm ve (12) fiziksel saldırı olarak sıralandığını belirtmiştir.

Evlilikte eşlerin demografik özelliklerinin pek çoğunun önem taşıdığı yadsınamaz bir gerçektir. Yapılan araştırmalarda da özellikle bazı demografik özelliklerin evlilik uyumunu etkilediği, evlilik çatışmalarını arttırdığı ya da azalttığı gözlenmektedir. Yörükoğlu (1989), yaş, öğrenim, sosyo-ekonomik düzey, ulusal farklılık gibi konuların çatışmalara sebep olduğunu belirtmiştir. Cüceloğlu (1997) ise; evlenen kişilerin farklı yerden gelmeleri, geldikleri yerlerin özelliklerini taşımaları, farklı kültür, değer, önyargı ve kişiliğe sahip olmaları, ekonomik yetmezlikler, aileye dışarıdan gelen müdahaleler, vb. durumların evlilik çatışmalarına yol açtığını ifade etmiştir.

Özgüven (2000), evlilikle ilgili yapılan araştırmalarda ele alınan aile ve eşlerin niteliklerine ilişkin değişkenleri aşağıdaki şekilde sınıflandırarak yer vermiştir:

1) Bireysel Değişkenler:

- a) Cinsiyet
- b) Yaş
- c) Evlilik sayısı
- d) İlk evlenme yaşı
- e) Sağlık durumu
- f) Fiziki görünüş
- g) Eşinin fiziki görünüşünden mutlu olma

2) Aileye İlişkin Değişkenler:

- a) Eşler arasındaki yaş farkı
- b) Çocuk sayısı
- c) Evlilik biçimi
- d) Eşiyle ev işlerini paylaşma
- e) Eşiyle duygu ve düşüncelerini paylaşma

- f) Akraba ve yakınlarla ilişkiler
- g) Eşlerin ailelerinden sağlanan destek durumu
- h) Ailede yapılan tartışma ve kavga sayısı
- i) Akrabalık derecesi
- j) Çocukların bakımı ve eğitimi
- k) Eşlerin cinsel yaşamdaki doyumları

3) Sosyo-ekonomik Değişkenler:

- a) Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri
- b) Ailelerin aylık geliri
- c) Aylık gelirin yeterlilik düzeyi
- d) Eşlerin mesleki durumları
- e) Eşlerin aile gelirine katkısı
- f) Eşlerin öğrenim düzeyi
- g) Yaptıkları işten mutlu olup olmamaları.

Yukarıda sayılan pek çok değişken gibi, yaşadığımız yerin özelliklerinin yansımalarını da evliliklerde görmek mümkündür. Çünkü yaşadığımız yerin sosyal, kültürel ve fiziksel şartları günlük yaşamımızı büyük ölçüde etkilemektedir.

Türkiye’deki her bir coğrafi bölgenin kendine özgü sosyal ve kültürel özellikleri vardır. Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan evli bireylerin çatışmalarının ve bazı demografik özelliklerinin yaşadıkları coğrafi bölgeye göre değişiklik göstermesi çok şaşırtıcı değildir. Örneğin Doğu Anadolu Bölgesi’nde görücü usulü evliliklere sıklıkla rastlanırken, Marmara Bölgesi’nde evlilik öncesi flört döneminin hoş karşılanması hızla yaygınlaşmaktadır.

Bu araştırmada hedeflenen farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

## 1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda araştırmanın problemi ve alt problemleri ifade edilmiştir.

### 1.1.1. Problem Cümlesi

Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

### 1.1.2. Alt Problemler

- 1) Bireylerin evlilik çatışmaları yaşadıkları bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?
- 2) Bireylerin evlilik çatışmaları çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
  - a) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
  - b) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmakta mıdır?
  - c) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
  - d) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) kendilerinin ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?
  - e) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) evlilik biçimine göre farklılaşmakta mıdır?
  - f) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) evlilik öncesi ilişki süresine göre farklılaşmakta mıdır?
  - g) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?

- h) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) kadının çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- i) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) eşler arasındaki yaş farkına göre farklılaşmakta mıdır?
- j) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- k) Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) evlenme yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

## 1.2. Araştırmanın Önemi

Evlilik, insan hayatındaki en önemli olaylardan biridir. Evlilik ilişkilerinin incelenmesi gerek kuramsal gerekse klinik açıdan büyük önem taşımaktadır.

Evlilik uyumu ve evlilik doyumuna ilişkin yapılan pek çok çalışmaya karşın evlilik çatışmalarıyla ilgili çalışmalar, henüz yurt dışı literatürde olduğu kadar yaygın değildir. Oysa evlilik ilişkilerini doğrudan etkileyen, kimi zaman boşanmaya kadar giden evlilik çatışmaları, evliliğe ilişkin en önemli konulardan biridir.

Daha önce de bahsedildiği gibi, son yıllarda evliliklerde yaşanan problemler, bireylerin psikolojik yardıma başvurmalarının en önemli sebeplerinden biri haline gelmiştir. Yolunda gitmeyen evlilikler bireylerde psikolojik bakımdan son derece yıkıcı etkiler bırakabilmektedir. Bu bağlamda, evlilik ilişkilerini inceleyen çalışmaların, evlilik danışmalarına sağlayacağı katkılar göz ardı edilmemelidir.

Toplumsal sorunları çözmek için de toplumun temelini oluşturan aileden başlamak gerektiği düşünülerek yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçların da; evlilik çatışmalarına neden olan konuların, yaşanan yerin ve diğer demografik özelliklerin evlilik çatışmalarına etkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamasının yanı sıra evlilik danışmanlığı için önemli olacağı düşünülmektedir.

Yapılan pek çok araştırma genellikle tek şehirden elde edilen verilerle tamamlanmaktadır. Bu çalışmada ise Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden, farklı şehirlerinden olabildiğince fazla evli bireye ulaşılarak verilerin çeşitliliğini ve genellenebilirliğini artırmak amaçlanmıştır.

### 1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, araştırmacının Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden ulaşabildiği illerdeki, ulaşabildiği sayıdaki evli bireyle sınırlıdır.

### 1.4. Tanımlar

**Evlilik Çatışması:** Hatipoğlu (1993) evlilik çatışmasını, eşlerden birinin isteğinin diğerinin isteğiyle çatıştığında ortaya çıkan süreç olarak tanımlamıştır.

**Çatışma Yaygınlığı:** Eşlerin çatışma yaşadıkları konu sayısı (Hatipoğlu, 1993).

**Çatışma Sıklığı:** Eşlerin evliliklerinde hangi sıklıkta çatışma yaşadıklarını ifade eder (Hatipoğlu, 1993).

**Flört:** Karşı cinslerin birbirlerini tanımak ve uyumluluklarını test etmek amacıyla arkadaşlık, sevgililik ve cinsellik aşamalarının yaşandığı duygusal ilişki biçimidir (Hortaçsu, 2002).

## BÖLÜM II

### KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1. Evlilik

Günümüzdeki ilke ve kuralları belirlenmiş evlilik kavramı, M.Ö. 2000 yıllarında Mısır'da ortaya çıkmıştır. Yaklaşık dört bin yıllık geçmişe sahip olan evlilik kurumu; toplum düzenini, kültür ve geleneklerin sürekliliğini, yeni nesillerin bakım ve eğitimini sağlayan bir kurum olarak süregelen, toplum, dini kurumlar ve devlet tarafından da desteklenmiştir (Yıldırım, 1993).

Kurumlaşmış bir ilişkiler sistemi olan evlilik; bir kadınla bir erkeği birbirine bağlayan, doğacak çocukların belli bir statüye sahip olmasını sağlayan bir ilişki biçimidir. Bu kurumlaşmış ilişkide, eşlerin hak ve yükümlülükleri; yasalar, toplumsal kurallar, gelenekler ve inançlarla belirlenir (Özgüven, 2000).

İnsanoğlunun soyunun devamını sağlamaya yönelik toplumsal bir kurum olan evlilik, bireyin düzenli yaşamasını ve toplumsal kurallara uymasını zorunlu kılmaktadır. Evlilik yoluyla kimin ne olduğu, nasıl denetlenebileceği kolayca bilinebilmektedir. Bu önemli kurumun nasıl yaşatılacağı 1970'lerden beri tartışıl原因 önemli konulardan biridir (Bacanlı, 2001).

Evlilikle ilgili pek çok farklı sınıflama yapılmıştır. Oturulan yere, eş sayısına ve eşin seçildiği gruba göre olmak üzere, evlilik, üç açıdan sınıflandırılabilir:

## 1. Oturulan yere göre:

- a. Matrilokal: Erkeğin kadının evinde oturması.
- b. Patrilokal: Kadının erkeğin evinde oturması.
- c. Neolokal: Kadın ve erkeğin ailelerinden ayrılarak ayrı ev açmaları.

## 2. Eş sayısına göre:

- a. Monogami: Tek eşle evlilik.
- b. Poligami: Çok eşle evlilik.

## 3. Eşin seçildiği gruba göre:

- a. Endogami: Akraba arası evlilik.
- b. Egzogami: Akraba dışı evlilik (Bağlı ve Sever, 2005).

Evlilikle ilgili yapılabilecek bir başka sınıflama; evlilikleri özellikleri bakımından geleneksel ve modern olmak üzere ikiye ayırmak olabilir. Aşağıdaki tabloda geleneksel ve modern evliliklerin özellikleri özetlenmiştir:

**Tablo 1*****Geleneksel ve Modern Evliliklerin Özellikleri***

| <b>Geleneksel Evlilikler</b>                       | <b>Modern Evlilikler</b>                               |
|----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| Geleneksel roller vurgulanmıştır.                  | Arkadaşlık üzerine temellendirilmiştir.                |
| Eşler evlenmeden birlikte yaşayamazlar.            | Eşler evlilik öncesinde birlikte yaşayabilirler.       |
| Kadın kocasının soyadını alır.                     | Kadın kendi soyadını kullanabilir.                     |
| Kadın pasif, erkek egemendir.                      | Her iki eş de hem pasif hem egemen olabilir.           |
| Kadın ve erkeğin rolleri kesin ve katıdır.         | Eşlerin rolleri esnektir.                              |
| Evin geçimini erkek sağlar.                        | Her iki eşin de evin geçiminde katkısı vardır.         |
| Cinsel ilişkiyi erkek başlatır, kadın uyum sağlar. | Cinsel ilişkiyi iki eş de başlatabilir.                |
| Çocukların bakımından kadın sorumludur.            | Ebeveynler çocukların bakımını paylaşır.               |
| Eğitim sadece erkek için önemlidir.                | Eğitim her iki eş için de önemlidir.                   |
| Ailenin oturacağı yer erkeğin işine göre seçilir.  | Ailenin oturacağı yer her iki eşin işine göre seçilir. |

(Kaynak: Rathus, Nevid, Fichner-Rathus, 1998.)

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, geleneksel evliliklerde erkek ön planda iken, modern evliliklerde ise kadın-erkek eşitliğinin hakim olduğu bir örüntü söz konusudur.

Olson ve Fowers (1993) “Five types of marriage: An empirical typology based on ENRICH” adlı çalışmalarında, beş tip evlilikten söz etmiştir. Evlilik ilişkilerini; kişisel özellikler, iletişim, çatışma çözme, mali yönetim, boş zaman aktiviteleri, cinsel ilişki, çocuklar ve evlilik, aile ve arkadaşlar, eşitlik rolleri ve dini oryantasyon alt boyutlarında ölçen ENRICH’i kullanarak yaptıkları araştırmada, her bir tip için karakteristik özellikler belirlemeye çalışmışlardır:

1. Cansız çiftler: ENRICH’ten en düşük puanı alan bu çiftler, genellikle genç, az eğitilmiş, düşük statülü meslek sahibi, düşük gelirli, erkek eşin iki işte birden çalıştığı, birbirini fazla tanımadan kısa sürede evlenmiş, dini inanç ve etnik kökenleri bakımından farklı olan çiftlerdir.
2. Çatışmalı çiftler: Çatışma çözme ve iletişim alanlarında düşük puanlar alan bu çiftlerin özellikleri büyük ölçüde cansız çiftlerle benzerlik göstermektedir.
3. Geleneksel çiftler: Ebeveynlik puanları en yüksek olan gruptur. Genellikle genç yaşta evlenmiş, uzun süredir evli, çocuk sahibi, dini inançlara önem veren, eğitilmiş ve yüksek gelirli, kadın eşin nadiren tam gün çalıştığı, boşanma ve ayrı yaşama oranlarının düşük olduğu çiftlerdir.
4. Uyumlu çiftler: Genelde çocuk sayısı az olan ya da hiç çocuğu olmayan, yaşça büyük fakat kısa süredir evli olan, kadın eşin tam gün çalıştığı, eğitilmiş ve yüksek statülü işlerde çalışan, boşanma eğilimi düşük olan çiftlerdir.
5. Canlı çiftler: ENRICH’ten tüm boyutlarda en yüksek puanları alan gruptur. Yaşça büyük, uzun süredir evli, eğitilmiş, yüksek gelirli, erkek eşin tek ve sıklıkla yarı-zamanlı bir işte çalıştığı çiftlerdir.

Nichols'a (2005) göre, evli bireylerin, ilişkilerinin gelişimi süresince evlilik ve eş olma konusunda çeşitli görevleri vardır. Bu görevler; 1) bağlılık, 2) ihtimam, 3) iletişim, 4) çatışma ve uzlaşma, 5) anlaşma olarak sıralanmış ve "Evlilik Yaşam Döngüsü" başlığı altında incelenmiştir.

Evlilikle ilgili görevlerden bahseden bir diğer araştırmacı, İşmen-Gazioğlu (2009) da evliğin 3 temel görevi başarabilmeyi gerektirdiğini öne sürmüştür: Eşlerin 1) kendi ailelerinden ayrılabilimleri, 2) rolleri, kuralları, ilişkileri konuşabilmeleri ve 3) yeni bir ilişki kurabilmeleri.

En önemli işlevi, ailenin kurulması ve sürdürülmesi olan evliliğin bunun dışında şüphesiz başka işlevleri de vardır. "İnsanlar neden evlenir?" sorusuna yıllar öncesinden beri yanıt aranmaktadır. Kephart (1966); cinsel ihtiyaçların karşılanması ve neslin devamının yanısıra, aşk, eşlik etme, ekonomik nedenler ve toplumun beklentilerini de evlilik nedenleri arasında saymıştır. Durmazkul 1991 yılında öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin % 84'ü "yaşamını bir eşle paylaşmak", % 11'i "yalnız kalmamak" ve "geleneklerden dolayı", % 5'i ise "çocuk sahibi olmak" için evliliği düşündüklerini saptamıştır. 1994 yılında ise Özgüven, evlilik ve eş seçme konusunda üniversite öğrencileri ile çalışmıştır. Öğrencilerin % 68'i "yaşantılarını bir başkasıyla paylaşmak" görüşünde birleşirken, "çocuk sahibi olmak", "ileride yalnız kalmamak", "evlilikte cinsel ilişkiye izin verilmesi" ve "ailenin baskısı" gibi cevapların yüzdeleri düşük çıkmıştır. "Evliliğin gereğine inanmadığını" belirten öğrencilerin oranı ise % 10 olarak tespit edilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (1993) Türk Aile Yapısı araştırmasında, evliliğin niçin önemli olduğu sorusuna verilen cevaplar şöyledir:

1. Neslin-soyun devamı için: % 63.24
2. Daha düzenli bir hayat için: % 38.95
3. Dinimiz emrettiği için: % 38.93
4. Güvenli yaşayabilmek için: % 21.70
5. Rahat yaşamak için: % 19.75
6. Sevdikimle hayatı paylaşmak için: % 13.26

7. Gelenek olduğu için: % 12.41
8. Aile servetimi artırmak için: % 0.64

Araştırma sonuçlarından da görüldüğü gibi evliliğin biyolojik, psikolojik, ekonomik ya da sosyal içerikli, hem bireysel hem de toplumsal pek çok işlevi vardır.

Evlilik konusunda çalışan pek çok araştırmacı genellikle, evlilik uyumu, evlilik doyumu ve evlilik çatışmasını çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Fincham ve Bradbury (1990), evlilik doyumu ve kalitesi ile ilgili yapılan araştırmaların çok geniş kapsamlı olduklarını belirterek özellikle kalite ve doyum kavramlarını belirlemede ve değerlendirmede ortak bir görüşün olmadığını, bu belirsizliğin hem evliliğin genel durumunun hem de eşlerin birbirlerine karşı tutum ve beklentilerinin sağlıklı bir şekilde incelenmesine engel olduğunu öne sürmüşlerdir. Aile ve evlilik ilişkilerinin niteliği ile ilgili yapılan ilk çalışmalarda; evlilikteki mutluluk, doyum ve evliliğin başarısı kavramları, evlilikte uyum kavramı ile birlikte kullanılmıştır. Evlilik için uyum, mutluluk ya da doyumun aksine, nesnel olarak tanımlanabilen bir olgu olduğunu vurgulayan Kastro (1998), evlilik uyumu ile depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları, aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle sıklıkla birbirine karıştırılmakta ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu da olduğu belirtilerek bu iki kavramın birbirinden farklı olmadığı ileri sürülmektedir. Buna karşın, bazı araştırmacılar ise bu iki kavram arasındaki korelasyon katsayısının bu şekilde yorumlanmasının hatalı olduğuna işaret etmektedir. Evlilik uyumunda, evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı değil, aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmektedir. Bu nedenle evlilik uyumunda, her bir eşin iyi bir ilişki sürdürebilme kapasiteleri de önem taşımaktadır (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Erel ve Burman (1995); evlilik uyumuyla ilgili 68 araştırmayı incelemiş ve bu araştırmaları belirledikleri üç boyuttan birine yerleştirmişlerdir:

1. Evlilik doyumu (eşler arasındaki uyumu; ahenk, doyum ve gerilim çerçevesinde pozitif ya da negatif olarak değerlendiren çalışmalar)

2. Evlilik çatışması (eşler arasındaki fiziksel ya da sözel saldırganlığın sıklığı ve yoğunluğunu ölçen çalışmalar)
3. Evlilik koalisyonu (evlilik ilişkisini ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında değerlendiren çalışmalar).

Türkiye’de yapılan benzer bir çalışmada; Yavuz-Güler ve Ucur (2009), Türkiye’de evlilik üzerine yapılan araştırmaların analizini yaparak, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde konuyla ilgili yapılmış tezler ve internet üzerinden ulaşılabilen hakemli dergilerde yayınlanmış makaleleri incelemişlerdir. 16 yüksek lisans ve 7 doktora tezine ulaşmışlardır. Bunlar arasında evlilik uyumu ile ilgili 10, evlilik doyumu ile ilgili 7, evlilik-program geliştirme ile ilgili 6 tez bulunurken evlilik çatışmasıyla ilgili olarak da 4 tez saptamışlardır. Evlilik gibi iç dinamikleri fazla olan bir konunun nicel yöntemlerle inceleniyor olmasını ise dikkat çekici bulmuşlardır.

Evlilik uyumu; işlevsel ve uyumlu bir evlilik ilişkisi için gerekli süreçler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım çerçevesinde uyumlu evlilik; eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşamadığı, anlaşmazlıklarını her ikisini de memnun edecek şekilde çözümleyebildiği evliliktir (Sabatelli, 1988)

Johnson ve diğerleri (1986); evlilik uyumuyla ilgili beş faktörden söz etmiştir: 1) mutluluk, 2) etkileşim, 3) anlaşmazlık, 4) kişisel ya da davranışsal özelliklerden kaynaklanan problemler ve 5) boşanma eğilimi (akt. Yılmaz, 2001).

Evlilikte uyumun olumlu ve dengeli olabilmesi için; evlilik ilişkilerinin sürekliliğini sağlamak, yeni etkinlikler planlamak, romantik olanaklar yaratmak, duygusal dayanışmayı güçlendirmek ve mesleki rollerle ilgili destek sunmak gerekmektedir (Bilen, 2004).

İbrahimoğlu (2004), uyumlu bir evlilik için, çiftlerin sahip olması gereken dört koşuldan söz etmiştir:

1. Geldikleri sosyal çevrelerin benzer olması.

2. Eğitim seviyelerinin birbirine yakın olması.
3. Maddi açıdan benzer imkanlara sahip olmaları.
4. Aralarında bir kuşaktan fazla yaş farkı bulunmaması.

Gottman (1999); mutlu çiftlerin diğerlerinden daha zeki, daha zengin ya da psikolojik olarak daha dirençli olmadıklarını, fakat olumsuz duygularını olumlu duygularla alt ettiklerini savunmaktadır.

Evlilikteki mutluluk ve doyum, eşlerin yaşamında önemli bir rol oynarken, bireylerin psikolojik sağlığını da etkilemektedir. Uyumun bozulması, eşler açısından bir yaşam krizine ya da bir travmaya sebep olabilmektedir. Uyumlu bir evlilik ise, hayatı zorlaştıran koşullar karşısında eşlerin psikolojik sağlığını da korumaya yardımcı olmaktadır (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Yapılan araştırmalar; evliliğin kadınlar için zararlı olmamakla birlikte, erkekler için daha yararlı olduğuna işaret etmektedir. Boşanma ya da ölüm nedeniyle eşini kaybetmenin erkekleri kadınlardan daha çok etkilediği; evli erkeklerin hiç evlenmemiş erkeklerle kıyasla daha uzun yaşadığı, daha başarılı olduğu ve daha az suç işlediği; evli kadınların hiç evlenmemiş kadınlardan daha iyi durumda, ancak ruhsal açıdan ise evli erkeklerden daha kötü durumda olduğu; erkeklerin mesleki seviyesi yükseldikçe daha çok evlendikleri, kadınlar içinse durumun tam tersi olduğu da geçmiş yıllarda yapılan çeşitli araştırmalardan literatüre yansıyan bulgular olarak göze çarpmaktadır (Steil ve Turetsky, 1987; Meriç, 1989).

## **2.2. Evlilik Çatışması**

Eşlerin ortak yönlerinin bulunması evlilik uyumu açısından şüphesiz önemli bir etkidir. Fiziksel sağlık, aile geçmişi, yaş, din ve eğitim gibi demografik özelliklerdeki benzerliklerin yanı sıra kişiliklerdeki benzerlikler de eşleri birbirine çekmektedir. Birçok araştırma, beklendiği üzere, benzer kişiliklere sahip eşlerin evlilik doyumlarının ve mutluluklarının, farklı kişiliklere sahip eşlerden daha fazla olduğuna işaret etmektedir (Günay, 2000).

Çiftlerin birbirlerinde ortak bir şeyler bulma olasılığı yüzde yüz olduğu gibi, farklı şeyler bulma ihtimali de aynı oranda yüksektir. Bu farklılıkları çocuklar iyice belirginleştirir. Bu konuda karara ulaştıran, çiftler arasındaki süreçtir. Pek çok çift için karar vermek bir savaş, kimin kime ne yapacağını söylemek bir kavgadır. Böyle durumlarda birey eşine karşı olumsuz duygular besler. Her iki eş de kendini izole olmuş, kurban edilmiş, öfkeli, ihanete uğramış, yalnız ve üzgün hisseder. Yeterince savaşıldıktan sonra da sevme ve sevilme duyguları gittikçe azalır ve kaybolur (Satir, 2001). Bu nedenle, çiftlerin bu süreçteki iletişimi son derece önem taşımaktadır. Girgin (2006), eşler arası iletişimi etkileyen önemli nedenleri 5 başlık altında toplamıştır:

1. Eşlerin sahip olduğu değerler:

- a.. İnanç faktörü
- b. Eğitim faktörü
- c. Örf ve adetler

2. Mizaç ve kişilik farklılığı:

- a. Ben nasıl bir eşim?
- b. Eşime nasıl davranıyorum?
- c. Nasıl bir davranış bekliyorum?

3. Ekonomik sebepler:

- a. Geçim darlığı
- b. Eşlerden birinin hayattan beklentilerinin yüksek olması
- c. Eşlerden birinin yüksek ekonomik imkana sahip olması

4. Sosyo-kültürel değişkenler:

- a. Çevre değişikliği
- b. İş değişikliği
- c. Statü değişikliği
- d Yakın çevrenin doğrudan etkisi

## 5. Diğer nedenler

- a. Yaşanılan doğal afetler
- b. Toplumların geçirdiği değişim ve gelişim
- c. Medya ve dış dünyanın etkisi

Evlilik ilişkileri, eşlerin iyi oluş haline katkı sağladığı gibi kimi zaman ciddi bir çatışma alanı haline de gelebilmektedir. Eşlerin birbirlerinden veya evlilikten farklı beklentilere sahip olmaları, iletişim sorunları, sevgi eksikliği, kültürel farklılıklar, cinsel sorunlar, parasal konular, rol çatışmaları, güç mücadeleleri, alkol ve kumar gibi çeşitli alışkanlıklar, aldatma gibi konularda eşler sıklıkla çatışma yaşamaktadırlar. Çatışma her zaman kötü şekilde sonuçlanmamaktadır. Çatışma yaşayan fakat çatışmalarını iyi bir şekilde çözebilen insanların, evliliklerinde diğerlerine göre daha uyumlu oldukları gözlenmektedir (Şendil ve Kızıldağ 2005).

Bradbury, Fincham ve Beach'e (2000) göre çatışma, bir bireyin davranışlarının diğer bireyin davranışlarını engelleyici olduğunda gözlenen bir süreçtir. İki kişi arasındaki karşılıklı bağımlılık arttıkça, etkileşimler de sıklaşır ve anlaşmazlıklar için daha çok neden ortaya çıkar. Özellikle sıkıntılı olaylar ve geçiş dönemleri bireylerin çatışma olasılığını artırır (bir çocuğun doğumu, iş kaybı, ciddi bir hastalık, vb.)

Epstein, Baucom ve Rankin (1993), evlilik çatışmasına, bilişsel-davranışçı açıdan yaklaşmıştır. Eşler arasındaki davranış farklılıkları ve evlilikle ilgili bilişlerinin evlilikte çatışmaya neden olduğundan ve seçici dikkat, yüklemeler, beklentiler ve varsayımların çatışmalardaki rolünden söz etmişlerdir.

Richter (1985, 2000) eşlerin bilinçdışında oluşturdukları beş tür yansıtma bahsetmiş ve bu yansıtma yansıtma çatışmalara yol açtığından söz etmiştir:

1. Başkasının yerine koyma: Eşin diğer eşi, ruhsal çatışma yaşadığı bir başkasının yerine koymasındır. Böyle bir yansıtma durumunda eşlerden biri, genellikle geçmişte çözümlenmeden kalmış ruhsal sorunlarını, çocukluk dönemindeki çatışmalarını, şimdi o role uygun gördüğü eşi üzerinde yeniden yaşayarak yeni

çatışmalara yol açmaktadır. Geçmişte annesiyle olan çatışmalarını şimdi karısıyla yaşayan bir koca ya da babasıyla olan çatışmalı duygusal ilişkilerini kocasıyla sürdüren bir kadın buna örnek gösterilebilir.

2. Ayna rolü: Eşlerin, ailenin bir ya da birkaç üyesinin aynen kendilerinin bir aynası olmasını istemeleri durumu olarak tanımlanabilir. Burada, ailedeki egemen kişi veya kişiler, diğerlerini buna zorlamakta, aykırılıklara izin vermemekte ve giderek büyük çatışmalara yol açmaktadırlar.
3. İdeal-ben rolü: Bireyin, kendisini olmak isteyip de olamadığı birinin yerinde görme isteğidir. Kendisi için idealleşmiş fakat bir türlü gerçekleştirilememiş bir duruma, ailenin bir başka üyesinin ulaşması üzerinden doyuma ulaşmasıdır. Örneğin; kendi istediği yüksek eğitimi yapmamış veya istediği mesleği seçememiş bir ebeveynin, kendi idealleri için çocuğuna baskı yapması gibi.
4. Negatif-ben rolü: Birey, beğenmediği veya kabullenmediği bir yanını, kendi üstünden alması için eşine ihtiyaç duymakta ve bunu iki türlü gerçekleştirmeye çalışmaktadır:
  - a. Günah keçisi rolü: Birey, kendisinde var olan fakat kabullenmediği bütün kötü özelliklerini eşinin üzerine atarak onun suçlanmasını sağlamaktadır.
  - b. Zayıf yönün üstlenilmesi rolü: Birey, kendisinde var olan zayıf yönleri eşinin üzerinden gösterip kendini güçlü hissedebileceği bir duruma sokmaktadır.
5. Yoldaş rolü: Birey; kendi düşünce, etkinlik veya savaşımalarında eşiyle aynı paralelde olmayı yani eşin yoldaşlığını istemekte ve onu zorlamaktadır. Kendisine eşlik edecek bir eş seçip ona bu rolü yüklemektedir.

Stratejik Aile Terapisi'nin kurucusu olan Haley (1972, 1988), kuralların kimin tarafından konulacağı, eşlerin hangi kurallara uyacağı ve birbirleriyle tutarsız olan kuralların yürürlüğe konulması konusunda, çiftlerin anlaşmazlığa düştüğünden söz etmiş ve bunların evlilik çatışmalarına neden olduğunu ileri sürmüştür.

Kılıçarslan (2006), çiftler arasında çatışmaya neden olan faktörleri dört ana başlık altında toplamaktadır:

1. Kadın-erkek birlikteliğinden kaynaklanan psiko-sosyal sorunlar (gelenek-görenek, dinsel inançlar , ahlak yaptırımları, sosyal değerler, vb.)
2. Birlikte yaşamı sürdürmeye yönelik sosyo-ekonomik sorunlar
3. Anne-baba ve çocuklarla, anne-babanın yakınlarıyla ilgili sorunlar
4. Karı-kocanın cinsel sorunları

Yukarıdaki sınıflandırmada da görüldüğü gibi, evliliklerde çatışmaya neden olan en önemli konulardan biri de cinsel sorunlardır. Erkeklerde cinsel iktidarsızlık kadınlarda ise frijidite, evlilikteki en ciddi cinsel sorunlardandır. Kadınlarda frijiditeye, evliliğin ilk günlerinde oldukça sık rastlanır. Evlilik ilerledikçe ise azalır zamanla son bulabilmektedir. Bazı durumlarda ise bu sorun, evliliğin bütün yönlerine sıçrayabilmektedir. Bazen fiziksel nedenlerden kaynaklansa da çoğunlukla kökeninde psikolojik ve zihinsel etkenler göze çarpmaktadır. Cinsel ilişki önemli olmakla birlikte tabi ki evlilik için başarının tek ölçütü olarak anılmamalıdır. Evlilik ilişkisinin çeşitli alanlarındaki uyumsuzluk, cinsel yaşantıyı da sıklıkla etkilemektedir. “Boşanma yatak odasında başlar ve diğer odalarda devam eder.” sözü oldukça köklü gerçeklere ışık tutmaktadır (Bilen, 2004). Literatürdeki bazı araştırmalar da bunu desteklemektedir. Örneğin, Abalı (2006), boşanmak için başvuran kadınların evlilikteki cinsel yaşamlarını boşanma nedeni olarak görme durumlarını incelemiş ve boşanmak için başvuran kadınların eşleriyle olan cinselliklerinin çoğunlukla kötü olduğu ve bu durumun kayıtlara yansımamakla birlikte boşanmayı başlatan önemli faktörlerden biri olduğu saptamıştır. Evlilik kurumunun yaygın olduğu Türkiye’de, cinsellik, konuşulması ayıp sayılan konulardan biri olarak görülmektedir. Evlilik sürecinin önemli bir yapı taşı olan cinsel uyum, evlilik memnuniyetini ve evlilik ilişkisini önemli oranda etkilemektedir. Zaman içinde yaşanan cinsel uyumsuzluklar, evliliğin sarsılmasına neden olmaktadır.

Yargıtay, cinsel yakınlaşmanın birkaç ay gerçekleşmemiş olmasını, evlilik birliğinin temelinden sarsılması için yeterli saymaktadır (Abalı ve Kömürcü, 2007).

Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde; evli kadınların sürekli sorun olarak yakındıkları ve karı-koca ilişkilerini bozan, eşlerarası çatışmalara yol açan belli başlı konular şu şekilde derlenmiştir:

1. Evli kadınlar, kişi olarak kendi varlıklarını ortaya koyamadıklarından, özellikle insan olarak kendilerine kocalarının yeterince değer vermediklerinden yakınmaktadırlar.
2. Karı-koca arasındaki iletişim yetersizliğinden kaynaklanan bazı sorunlarının çözümüne ulaşmadan devam ettiğini, bu yüzden sık sık tartıştıklarını, buna rağmen esas sorunlarının ne olduğunu bir türlü ortaya koyamadıklarını ileri sürmektedirler.
3. Sağlıklı bir iletişim kuramadıkları için, karı-koca birlikte ortak bir amaca ulaşmak yerine, birbirlerine zıt davranmaktadırlar. Böylece ortak bir amaç uğrunda birlik ve beraberlik kuramamaktadırlar.
4. Eşlerin anne-babaları ve yakın akrabaları, karı-kocanın evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir.
5. Karı-koca evde kimin ne yapacağı konusunda anlaşamadıklarını, bu anlaşmazlıkların da ilişkilerinde soruna neden oldukları belirlenmektedir.
6. Eşler biri ya da her ikisi, topluluk içinde birbirlerine karşı gösterdikleri ilgisizlikten ve kırııcı davranışlardan yakınmaktadır.
7. Dışarıda çalışmayan, bütün gününü ev içinde geçiren evli kadınlar, kocaları akşam eve gelince bütün gün evde neler olup bittiğini sormadıklarından ve kendileriyle ilgilenmediklerinden yakınmaktadırlar.
8. Evde çalışan kadın, kocasının dışarıda günü nasıl geçirdiğini merak etmektedir. Fakat kocasının dışarıda geçirdiklerini kendisiyle paylaşmadığından yakınmaktadır (Kılıçarslan, 2006).

TÜİK (2006) tarafından yapılan “Aile Yapısı Araştırması”nda Türk ailelerin sorun yaşadıkları alanların yüzdeleri belirlenmiştir:

**Tablo 2**

***Türk Ailelerin Sorun Alanları***

| <b>Sorun</b>                            | <b>%</b> |
|-----------------------------------------|----------|
| Kumar alışkanlığı                       | % 1.7    |
| Alkol alışkanlığı                       | % 4.7    |
| Sigara alışkanlığı                      | % 18.4   |
| Ev ve çocuklar ile ilgili sorumluluklar | % 34.8   |
| Gelirin yeterli olmaması                | % 31.6   |
| Harcamalar                              | % 31.2   |
| Kıskançlık                              | % 21.9   |
| İş ile ilgili sorunların eve taşınması  | % 12.4   |
| Giyim tarzı                             | % 12.7   |
| Görüşülen kişiler                       | % 11.0   |
| Kadının/erkeğin ailesi ile ilişkiler    | % 10.8   |
| Dini görüşlerin farklılığı              | % 4.1    |

Kaynak: Aile Yapısı Araştırması, 2006 (TÜİK)

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, Türk aileler, en çok ev ve çocuklarla ilgili sorumluluklar konusunda, en az ise kumar alışkanlığı konusunda sorun yaşamaktadır.

Yapılan araştırmalarda Türk ailesinin sorun alanları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Aile içi ilişkilerden kaynaklanan (eşler ve ebeveyn- çocuk iletişimi gibi) sorunlar.
2. Aile yapısından kaynaklanan sorunlar.
3. Ailenin sorun çözme kabiliyetini kaybetmesi.
4. Aile kurumuyla birlikte yaşanan ahlak ve değerlerin aşınmasından kaynaklanan sorunlar.
5. Şiddet, suç, kötü alışkanlıkların hızla artması.
6. Özürlü bireye sahip ailelerin sorunları.
7. Ekonomik nedenlerden kaynaklanan sorunlar.
8. Boşanma, terk nedeniyle kadın ve çocukların yaşadığı sorunlar (BAAK, 2008).

Ondaş'ın (2006), üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimiyle ilgili görüşlerini incelediği araştırmasında; katılımcılardan alınan yanıtlar, çevrelerinde en çok gördükleri aile sorununun aldatma, diğer sorunların ise; içki, kumar gibi kötü alışkanlıklar ve gelirin yetmemesi olduğunu göstermiştir.

Bilen'e (2004) göre; bazı kişilik özellikleri evlilikte başarısızlığa neden olabilmektedir:

1. Mülkiyetçi ve tekerci tipler
2. Asla tatmin olmayan tipler
3. Sebatkar olmayan ve çok çabuk sinirlenen tipler
4. Üstünlük iddiasında olan tipler
5. Aşırı titiz tipler
6. Flört etmekten çok hoşlanan tipler.

Ailede çatışmaya neden olan temel problemlerden biri; ailenin ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli gelirin olmaması durumunda, harcamaların kontrolünün kimin elinde olacağıdır. Bu noktada eşlerin fikir birliğine varmaları evlilik uyumu açısından son derece önemli görülmektedir. Maddi konularda yaşanan sorunların temelinde genellikle, paranın yetersizliğinden öte, eşlerin ekonomik sıkıntının üstesinden nasıl geldiği ve sıkıntıyı nasıl paylaştığı göze çarpmaktadır (Terzioğlu ve Şener, 2002). Gelir yeterli olduğu halde yine de paranın tüketim biçiminden kaynaklanan sorunlar yaşanabilmektedir. Özellikle kadınlar, genellikle cimri ve tüketim tarzını tek elden yürütmeye çalışan eşlerinden şikayet etmektedirler (Bilen, 2004).

Eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı, kadının çalışma durumu, eşlerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışlarına uygun olup olmama derecesi ile evlilikte yaşanan çatışma düzeyinin ilişkili olduğu bilinmektedir (Tümer, 1998).

Evli bireyler genel olarak, evlilik dışı seks, aşırı alkol ve ilaç kullanımından kaynaklanan çatışmaları boşanmanın yordayıcısı olarak gördüklerini belirtirken; kadınlar eşlerinin kıskançlığı ve gereksiz para harcamanın yarattığı çatışmalardan söz

etmişlerdir. Aynı zamanda, çiftler tarafından çok sık belirtilmese de, yeni evlilerde şiddet, boşanmanın önemli bir yordayıcısıdır (Fincham, 2003).

Hortaçsu'nun 2007 yılında yaptığı araştırma, görücü usulü ile evlenen bireylerin anlaşarak evlenen bireylere oranla daha fazla çatışma yaşadıklarını ortaya koyarken, Polat'ın (2006) araştırmasında, evlilik biçimi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

TÜİK tarafından yapılan Aile Yapısı Araştırması'nın sonuçları, hem kadınların hem de erkeklerin kesin boşanma sebebi olarak gördükleri olayların, önem sırasına göre; kadının kocasını aldatması, kadının alkolik/kumarbaz olması, kadının kocasına kötü muamelede bulunması, erkeğin alkolik/kumarbaz olması, erkeğin karısına kötü muamelede bulunması ve erkeğin karısını aldatması olduğunu gözler önüne sermektedir (TÜİK, 2006).

Bazı teorisyenler, evlilik uyumu için evlilik çatışmasını bir kriter olarak değerlendirmiş ve evlilikte çatışmanın olmamasının ya da çiftin çatışma ile baş edebilme becerilerinin o evlilikte uyumun varlığına işaret ettiğini öne sürmüşlerdir. Diğer bir yaklaşıma göre ise, evlilik uyumu, iyi ve kötü arasındaki bir boyut üzerinde sürekli değişiklik gösteren bir adaptasyon süreci olarak değerlendirilmiştir (Fıfıloğlu 1992).

Evlilik doyumu ve istikrarı, evlilik çatışmasının yokluğuna değil, fakat olumsuz çatışma davranışlarındansa olumlu davranışların daha fazla olmasına işaret etmektedir. Tartışmalara karşı cinsel ilişkinin oranının da evlilik doyumunu yordayıcı olduğu bilinmektedir (Fincham, 2009).

Çatışma hakkındaki yorumlar ve düşünceler, araştırmacıları iki soru üzerinde odaklanmaya itmiştir. Çatışmanın neden ortaya çıktığını sorgulayan ilk soru, yüklemelerle; çatışmayı çözmek için ne yapılabileceğini sorgulayan diğer soru ise, beklentilerle ilişkilidir. Yüklemeler açısından bakıldığında; eşin çatışma davranışı, diğer eşin davranışa olan tepkisini belirlemektedir. Örneğin, eşinin yaptığı bir eleştiriyi yıkıcı olarak ele alan ve “Beni utandırmaya çalışıyor.” diye düşünen erkek eş; yapıcı olarak

ele alan ve “Daha iyi bir izlenim yaratmam için bana yardımcı oluyor.” diye düşünen e e oranla, yoruma negatif bir cevap vermeye daha eğilimli olacaktır. Yani, çatışma doğuran yüklemeler, daha olumsuz çatışma davranışlarıyla ilişkilendirilmektedir (Fincham, 2009).

Yükleme kuramına göre, bireyin çatışma durumunun nedenini, dışsal olarak eşine ya da içsel olarak kendine yükleme biçimi, eşinin ve kendisinin isteklerini algılama derecesini ve çatışmayı ele alış davranışlarının niteliğini etkileyecektir. Çatışmaya neden olan durumun ortaya çıkma nedenini, sürekli olarak eşine yükleme eğiliminde olan bireyin aynı zamanda, istekler konusunda da, eşinden çok kendi isteklerini ön planda tutma eğiliminde olacaktır (Özgüven, 2001).

Çatışma, ilişkilerde iyi ya da kötü değişime yol açan anahtar güçtür. Çatışma çözebilen iki birey, birbirlerine uyum sağlamak, birbirlerini daha iyi anlamak ve yakınlık düzeyini artırmak için değişiklik yapabilmektedir. Oysa, çatışma çözmede başarısız olan iki bireyin ilişkisi bozulmaya mahkumdur (Fincham, 2009).

Weiten (1986), evliliklerde genellikle rastlanan 9 tane problemden söz etmiştir:

1. Gerçekçi olmayan mutluluk beklentilerinin neden olduğu hayal kırıklıkları,
2. Eşlerin birbirinden farklı rol beklentilerine sahip olmaları,
3. Maddi sıkıntılar,
4. Zayıf iletişim,
5. Eşlerin akrabalarından alınan maddi ya da manevi destek,
6. Cinsel sorunlar,
7. Çocuklarla ilgili sorunlar,
8. İlgi alanlarının farklılığı,
9. Kıskançlık, sadakatsizlik, eleştirme, patronluk taslama, istismar gibi genel sorunlar.

Janicki, Kamarck, Gwaltney ve Shiffman (2006) da benzer şekilde; evlilik uyumu yüksek olan çiftlerin daha az çatışma yaşadıklarından ve daha fazla fikir birliğine sahip olduklarından bahsetmişlerdir.

Yıllardır yaptığı evlilik araştırmaları sonucunda Gottman (1999); bazı davranışların varlığı ya da yokluğuyla evlilikler hakkında %91 doğruluk payıyla tahminlerde bulunabildiğini ileri sürmektedir. Başarısız evliliklere neden olan “mahşerin dört atlısı” adını verdiği dört davranış biçiminden söz etmektedir:

1. Eleştirme: Gottman, eleştirinin şikayetten farklı olduğunu ve bir alçaltma içerdiğini savunmaktadır.
2. Aşağılama: Gözleri yuvarlama, lakap takma gibi küçük düşürücü hareketler ve iğrenmeden söz etmektedir.
3. Savunmacılık
4. Tıkama: Eşini dinlediğini gösteren hiçbir geribildirim vermemektir.

Bu dört uyarı belirtisiyle başa çıkmak için ise sakinleşme, savunmacı olmama, ortağı onaylama ve olumlu çatışma yönetimi uygulama olmak üzere dört tane de çatışma yönetimi stratejisi önermiştir.

Gottman (1999), hem mutlu hem de mutsuz evliliklerde, zamanın % 80’inde erkeğin çatışma konularını tartışmaktan kaçınırken, kadının çatışmaları büyüttüğünü ileri sürmektedir.

Evli bireylerin, evli olmayanlara oranla daha sağlıklı olmalarına rağmen; evlilik çatışması, daha zayıf sağlık ve kanser, kronik ağrı, kalp rahatsızlığı gibi spesifik bazı hastalıklarla ilişkilendirilmektedir. Bunun nedeninin, çatışma esnasında sergilenen düşmanca davranışların, immünolojik ve kardiyovasküler fonksiyonlarda yaratabileceği tahrifat olabileceği düşünülmektedir (Fincham, 2003).

Christensen ve Pasch (2002), evlilik çatışmasında 7 ardışık basamaktan söz etmişlerdir: 1) ilgilerin çatışması, 2) sıkıntılı koşullar, 3) tetikleyici olaylar, 4) uzlaşmaya karşı kaçınma, 5) etkileşim senaryosu, 6) hemen sonuçlandırma ve 7) normale dönme.

Gottman (1993), evli çiftleri beş türde ele almaktadır. Bunlar; sorunun çözümünü zamana bırakan kaçınmacılar, destekleyici ve ılımlı onaylayıcılar ve olumlu-olumsuz duygulara sahip, çatışmalarla savaşıp tutkulu biçimde barışan değişkenler olmak üzere üç kararlı; düşmanca ve düşmanca/kopmuş olmak üzere iki de kararsız çift türüdür.

Segrin ve Flora (2004), çiftler arası çatışmaların ev işlerinin paylaşımı ve maddiyat gibi içerikle ilgili konular ya da aşk, güç, ebeveynlik gibi ilişkiyle ilgili konulardan kaynakladığını belirtmektedir. Storaasli and Markman (1990) arkadaşlık, din ve kıskançlık konularında yaşanan çatışmaların zamanla azaldığından; cinsellik, iletişim ve boş zamanları değerlendirme konularında yaşanan çatışmaların ise zaman içerisinde arttığından söz etmektedir.

Gottman (1999), çözülebilir ve sürekli olmak üzere iki tür çatışmadan söz etmektedir. Tatil için nereye gidileceği konusunda yaşanan kararsızlığı çözülebilir bir çatışma durumuna örnek olarak gösterirken; değerler, roller, kişilik özellikleri gibi konularda yaşanan anlaşmazlıkları ise sürekli çatışma durumlarına örnek vermektedir. Gottman ve Silver (1999), bazı problemlerin kronik bir fiziksel hastalık gibi ilişkinin bir parçası haline geldiğini, bu problemleri sevmesek de onlarla baş edebileceğimizi, işleri daha kötü hale getirecek durumlardan kaçınabileceğimizi ve bunlarla başa çıkacak stratejiler geliştirebileceğimizi savunmaktadırlar.

Vuchinich'e (1999) göre; evlilik çatışmaları genellikle dört yolla durdurulmaktadır. 1) itaat, 2) uzlaşma, 3) erteleme ve 4) uzaklaşma. Çatışmaların % 61'i genellikle erteleme yoluyla sonlandırılmaktadır.

Evliliklerin ilk 7 yılının ve 16-20 yıl döneminin tehlikeli yıllar olduğuna dikkat çeken Gottman ve Silver (1999), evliliği sürdürmek için belirledikleri 7 ilkedен söz etmişlerdir:

1. Birbirinizi tanıyın: eşinizin sevdikleri, sevmedikleri, dilekleri, umutları, hayalleri, vb. hakkında bilgi sahibi olun.
2. Birbirinizin olumlu özellikleri, olumlu duyguları ve beraber geçirdiğiniz güzel zamanlara odaklanın.
3. Etkileşime sıklıkla yer verin. Birbirinizle gününüz, düşünceleriniz, deneyimleriniz hakkında konuşun. Romantizm sadece mum ışığında yemek yemek değildir.
4. Partnerinizin sizi etkilemesine izin verin yani gücü paylaşın.
5. Çözülebilir problemlerinizi çözün. İletişim kurarken saygılı olun. "Ben" cümleleri kullanın. Partnerinizi değil, davranışı eleştirin. Çok üzülmediğinizde bir ara verin ve uzlaşın.
6. Tıkanıklığın üstesinden gelin. Partnerinizin çatışmanın çözülmesine engel olan, altta yatan duygularını anlamaya çalışın.
7. Paylaşılan anlamı yaratın. Değerleri, tutumları, ilgileri ve gelenekleri paylaşın.

Danışmanların, yardım almak için başvuran çiftlerin, kavramsal boyutta yaşadıkları çatışmaları, göz ardı etmemesi gerekmektedir. Gerekli durumlarda, eşlerin, danışma sürecinde kavramlar konusunda eğitilmesi sürecin başarılı geçmesine katkı sağlayabilmektedir (Yıldırım, 2007).

### **2.3. Evlilik Çatışması ile İlgili Yayın ve Araştırmalar**

Gottman 1980'den bu yana 3000 çift üzerinde araştırma yapmıştır. Bir karı-kocanın konuşmasını 1 saat izleyerek, çiftin 15 yıl sonra evli kalıp kalamayacağını %95 doğrulukla, 15 dakika izleyerek ise % 90 doğrulukla tahmin edebilmektedir. Bunu da, "İnce Dilimleme" adını verdiği ve bantları kare kare izleyerek, çiftlerin yüzündeki küçümseme, öfke, savunma, üzüntü, sitem gibi 20 ayrı duygu ifadesini inceleyerek başarmaktadır. İnce dilimleme, bilinçaltındaki tecrübelerin çok kısa anlarına (ince

dilimlerine) dayanarak, mevcut durum ve davranışlarda benzerlik bulma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (akt. Gladwell, 2005).

Hartman, 1980 yılında yaptığı araştırmasında, evlilikte mutluluk ve cinsel işlevliliği değerlendirmek için 20 çifte bir kendini değerlendirme ölçeği uygulamıştır. Çiftlerin yapılandırılmış etkileşimleri değerlendirildiğinde, ilişkideki sıkıntılarının nitelik ve yoğunlukları arasında önemli farklılıklar olduğu fark edilmiştir. Yapılan varyans analizi, cinsel işlevsizlikle evlilik sıkıntılarının birbirinden ayrı olarak da oluşabileceğini göstermiştir. Cinsel işlevlilikteki gelişme için, evlilik uyumsuzluğunun tedavisinin ne gerekli ne de uygun olmayabileceği saptanmıştır.

Koren, Carlton ve Shaw (1980) tarafından 60 evli çiftle yapılan bir araştırmada, çatışma davranışları, sonuçları ve evlilik sıkıntıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çiftlerin sıkıntı yaşıyıp yaşamadığı, Locke-Wallace Evlilik Uyumu Testi sonuçlarına göre belirlenmiştir. Sıkıntılı ve sıkıntılı olmayan çiftlerin hazır cevaplık ve eleştiricilik konusunda farklılaştığı gözlenmiştir. Üçüncü bir davranış, çözüm önermenin, her ne kadar çözümleme öngörse de ortak doyum sağlamadığı belirlenmiştir.

Feldman (1982) evlilik çatışması konusunda kişilerarası ve intrapsişik bütünleyici bir model önermiştir. Modelin özünde, işlevsel olmayan çatışmaya; akılcı olmayan narsistik beklentiler geliştirmeye teşvik etme, eleştiri konusunda hassas davranma ve empati geliştirmeye engel olma yoluyla neden olan narsistik savunmasızlık yer almaktadır. Modele göre çatışma, narsistik engellenme ve anksiyete, projektif tanımlama ve bilişsel çarpıtma basamaklarında gelişmektedir.

Bell, Chafetz ve Horn 1982 yılında, 30 çiftle çatışma çözme stratejileri hakkında görüşmüş ve dört tip stratejiyi incelemişlerdir: otorite, kontrol, baskı ve manipülasyon. Bulgular, erkek eşlerin daha çok çatışma kazandıklarını göstermiştir. Ayrıca, bireysel çatışmaların bireysel tabanda çözülemediği, evliliğin arka planındaki genel faktörlerin sonuçları şekillendirdiği, fakat bu dönüştürme sürecinin belli durumlarda hala net olmadığı da kanıtlanmıştır. Kadının iş durumu, erkeğin eğitimi ve ailenin geleneksellik

düzeyinin strateji seçimi ve sonucuyla bağlantısı yadsınamazken, bu değişkenlerin kontrolünün de stratejiyle sonuç arasında bir ilişkiye neden olmadığı görülmüştür.

Gottman, Levenson ve Woodin, 1983 yılında, laboratuarda çalıştıkları 79 evli çiftin yüz ifadelerini videodan kodlamışlardır. 2001 yılında yayınladıkları makalede de, çeşitli ölçme alanlarında kullanılan bu kodlamanın geçerliğini açıklamışlardır: 1) çiftin ilişki algısı, 2) gelecek 4 yıl içinde ayrı geçirilecek ayların sayısına ilişkin tahminler, 3) çiftin gelecek 4 yıldaki fiziksel sağlığı, 4) çiftin çatışma etkileşimi sırasındaki kardiyak fizyolojik tepkileri, 5) çatışma diyalogundaki etkileşim sayısı, 6) çiftin ilişki tarihçesi ve felsefesinin boyutlarını değerlendiren görüşmenin kodlanması. Ayrıca yüz ifadelerinin, tutarlı bir biçimde ölçülen birçok alanla ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Coleman ve Straus (1986), 2143 Amerikan çift üzerinde, evlilikte güç, çatışma ve şiddet konusunda bir araştırma yapmıştır. Çiftler; eşitlik yanlısı, erkek-egemen, kadın-egemen ve bölünmüş güç olarak sınıflandırılmıştır. Eşitlik yanlısı çiftler, en düşük çatışma ve şiddet oranlarına sahipken, erkek-egemen ve kadın-egemen çiftlerde ise çatışma ve şiddet oranlarının en yüksek seviyede olduğu saptanmıştır. Erkek-egemen ve kadın-egemen güç yapısının çatışmayı ve şiddeti azaltacağına ilişkin fikir birliğine rağmen, bazı ailelerde çatışmanın varlığının, şiddet riskini, benzer seviyede çatışma olan eşitlik yanlısı ailelere oranla daha fazla artırdığı gözlenmiştir.

Burrell ve Fitzpatrick (1990), evlilik çatışmasında iletişim boyutundan bahsederken “paylaşılan gerçeklik” diye bir kavramdan söz etmişlerdir. Bu kavramın yapısını; çiftin geçmiş, şimdi ve gelecek konusundaki duyguları, sıradanlığın kalkması, insanların neye benzediği, hangi değerlerin önemli olduğu, hedeflere nasıl ulaşılacağı, neyin adil neyin adaletsiz olduğu gibi konulardaki günlük konuşmaların oluşturduğunu açıklamışlardır. Eşlerin, bireysel psikolojik gerçekliklerini, birleşik bir evlilik gerçekliğine dönüştürmek için yeniden şekillendirdiklerini, çiftlerin muhtelif ve sık etkileşimlerinin çatışma için limitsiz bir arena oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

Nelson (1990), araştırmasında, sahip olunan çocuk sayısı eşler arasındaki iletişim arasındaki ilişkiden söz etmiş; çocuk sayısı arttıkça, eşler arasındaki düşmanlık ve çatışma durumlarının da arttığını belirtmiştir.

Christensen ve Heavey (1990) tarafından yapılan bir araştırmada cinsiyet ve sosyal yapının talep etme/geri çekilme çatışma örüntüsündeki etkilerine bakılmıştır. 31 çift, iki çatışma durumunda değerlendirilmiştir: bir tanesinde erkek eş karısında bir değişim isterken, ikincisinde ise kadın eş, kocasında bir değişiklik istemiştir. Eşlerden ve gözlemcilerden elde edilen veriler, cinsiyetin anlamlı bir etkisi olduğunu ve cinsiyetle çatışma yapısının da anlamlı bir etkileşimi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, yapılan analizler; hem kadınların hem de erkeklerin, kendi istedikleri bir değişikliği tartışırken talep eden, eşlerinin istediği bir değişikliği tartışırken ise geri çekilen konumunda olduklarını işaret etmektedir. Ancak, genele bakıldığında, erkekler kadınlardan daha çok geri çekilen durumundayken, kadınların genelde erkeklerden daha fazla talep eden durumda olmadıkları da belirlenmiştir.

Fauber, Forehand, McCombs-Thomas ve Wierson (1990), birlikte ve boşanmış ailelerde yaşayan ergenlerin uyumunda evlilik çatışmasının etkisi için bir arabuluculuk modelini, ailesi birlikte olan 46 ergen ve ailesi boşanmış olan 51 ergen üzerinde denemişlerdir. Hipoteze göre; evlilik çatışması ile ergen uyum problemleri arasındaki ilişki, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki alınan desteğin düzensizliğiyle açıklanabilmektedir. Çatışmanın tek direkt etkisi, birlikte olan örneklem grubunun problemleri dışsallaştırması üzerinde görülmektedir. Modelin, aileleri birlikte olan ergenlerin uyum problemleri üzerindeki etkisinin, diğer gruptakinden daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Harrell (1990), çalışan eşe sahip olan 104 evli erkek üzerinde yürüttüğü bir araştırmada, geleneksel olmayan erkeksi yönelimin, duygusal ifadeler konusundaki anlaşmazlıkları azaltma yöneliminden bahsetmiştir. Erkeksiliğin bu boyutunun, aynı zamanda aşağılama/küfür etme olaylarını azaltarak, kadınla erkek arasındaki iletişim miktarını da artırdığını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, kadının yüksek gelire sahip olmasının, evlilik çatışmasını erkek eşin işi ve aile doyumunu düşürmek yoluyla artırdığı ve tam tersine, kadının yüksek eğitiminin ise, iletişimi kolaylaştırdığı ve çatışmayı azalttığı da fark edilmiştir.

Kadın eşlerin % 62'sinin belirgin düzeyde depresif olduğu 100 evli çiftle çatışma alanlarını belirleme sürecini inceleyen Schmaling, Whisman, Fruzzetti ve Truax (1991); evlilik problemlerini özetleyen kadın eşlerin depresif semptomlar ve majör depresyonun tanısının yokluğuyla ilişkilendirdiklerini ortaya çıkarmışlardır. Erkek eşin, görüşmeciyi kendi tartışmalarına dahil etme teşebbüslerinin de, depresif semptomların yordayıcısı olduğuna işaret ettiğini bildirmişlerdir.

Ebeveyn çatışması ile çocuk uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek için bir ölçek geliştiren Grych, Seid ve Fincham (1992); çocukların evlilik çatışmasına farklı bakış açılarını değerlendirmişlerdir. Çocukların Ebeveyn Çatışma Algısı Ölçeği, 9-12 yaşları arasında 222 çocuğa uygulanmış; sonuçlar benzer yaşlardaki 144 çocuğun verileriyle çapraz onaylanmıştır. 3 faktör analitik olarak saptanmış, alt ölçeklerin (çatışma özellikleri, tehdit-korku ve kendini suçlama) iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirlikleri ispatlanmıştır. Çatışma Özellikleri alt ölçeğinin geçerliği, ebeveynlerin çatışma raporları ve çocuk uyum göstergeleri arasındaki anlamlı ilişkiler ile desteklenmiştir. Tehdit-Korku ve Kendini Suçlama alt ölçekleri çocukların belli çatışma hikayelerine verdikleri cevaplar ile ilişkilendirilmiştir. Çocukların Ebeveyn Çatışma Algısı Ölçeği'nin, algılanan evlilik çatışmasını değerlendirmede ümit vaadedici bir araç olduğu görülmüştür.

Evlilikte mutluluk ve evlilik çatışması hakkında çiftlerin fikir birliği arasındaki ilişkiyi, 1986'da Wayne County'de evlenme izni için başvuran çiftlerin arasından rastgele seçilen 133 siyah, 149 beyaz çift üzerinde inceleyen Crohan (1992), evliliğin birinci ve üçüncü yılında, mutluluk ve çatışmaya ilişkin inançları değerlendirmiştir. Sonuçlar, ilk olarak, hem birinci yılda hem de üçüncü yılda, çiftlerin çatışmaya ilişkin inançları konusunda benzerliğin az olduğunu ortaya koymuştur. İkinci olarak, çiftlerin fikir birliğinin, evlilikte mutlulukla, eş zamanlı ya da boylamsal olarak yüksek ilişki sergilemediği gözlenmiştir. Birinci yılda, çatışmadan kaçınılması gerektiğini düşünen kadınlar ve erkekler, evliliklerinde mutluluk düzeyinin düşük olduğunu bildirirken, aynı zamanda da, üçüncü yılda, çatışmadan kaçınılmaması gerektiğini düşündüklerini bildirmişlerdir. Sonuçlar hem siyah hem de beyaz çiftler için benzerlik göstermektedir.

Grych ve Fincham (1993), iki çalışmayla çocukların evlilik çatışmasına bakışlarını incelemişlerdir. birinci çalışmada, 11-12 yaşlarında 45 çocuğun, kapsam ve yoğunluğa göre değişen çatışmaları; bilişsel, duyuşsal ve baş etme açısından değerlendirmeleri rapor edilmiştir. Çatışma çocuğu endişelendirdiğinde, çocuk daha çok utanç ve çatışmaya dahil edilme korkusundan söz etmiştir. Daha şiddetli çatışmalarda, olumsuz duyuşlar ve algılanan korkunun arttığı gözlenmiştir. İkinci çalışmada, 12 yaşındaki 112 çocuğun, çocuğu suçlayıcı açıklaması olan, ebeveyni suçlayıcı açıklaması olan ve açıklama yapılmayan çatışmalara ilişkin değerlendirmeleri üzerinde çalışılmıştır. Çocuğu temize çıkaran açıklamaları olan çatışmaların, çatışmaya dahil edilme korkusunu ve araya girme isteğini azalttığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, çocukların evlilik çatışmasına bakışlarının; kapsam, yoğunluk ve sebepten etkilendiğini ve çatışmayı anlamlandırma konusunda önemli bir belirleyici faktör olduğunu gözler önüne sermiştir.

Cummings, Davies ve Simpson (1994), 9-12 yaşlarındaki 51 çocuğun algı ve değerlendirmelerinin evlilik çatışmalarına etkisini incelemiştir. Çatışma konusundaki bilişler ve baş etme süreçleri ile çocuk uyumu arasındaki ilişkilendirmede cinsiyet farklılıkları göze çarpmıştır. Çatışmanın yıkıcılığı konusundaki değerlendirmeler, erkeklerde algılanan korku, kızlarda ise kendini suçlama ile anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur. Erkeklerin çatışmadan kızlara göre daha az korunduğu belirlenmiştir.

Kurdek (1994), erkek eşcinseller, kadın eşcinseller ve heteroseksüel çiftleri ele aldığı araştırmada, çatışmanın sıklığı ile evlilik doyumu arasındaki olumsuz ilişkinin tüm çift tipleri için benzer olduğunu ortaya koymuştur.

Heavey, Christensen ve Malamuth (1995), evlilik çatışması boyunca talep etme ve geri çekilmenin uzunlamasına etkisini araştırmışlardır. 48 çift, ilişki doyumu ölçümünü tamamlamış ve problem çözümü etkileşimleri iki grupta videoya alınmıştır. Birinci grupta, kadın tarafından belirlenen bir konuya, ikinci grupta ise erkek tarafından belirlenen bir konuya odaklanılmıştır. 36 erkek ve 36 kadının evlilik doyumları, 2.5 yıl sonra tekrar ölçülmüştür. Etkileşimler boyunca, talepkarlık ve daha az geri çekilme, birinci ve ikinci ölçümlerdeki doyumla anlamlı ilişki sergilemiştir. Kadının belirlediği konu hakkındaki tartışmalar boyunca, kadının talep eden, erkeğin geri çekilen

durumunda kadının ilişki doyumundaki azalmanın güvenilir biçimde tahmin edilebilir olması dikkat çekmiştir.

Kiecolt-Glaser, Newton, Cacioppo, MacCallum, Glaser ve Malarkey (1996), 90 yeni evli çift üzerinde evlilik çatışması ile endokrin fonksiyonu arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. Sabah 8'den akşam 10'a kadar alınan kan örnekleri, 3 stres hormonunun (epinefrin, norepinefrin, kortizol) gün içindeki bileşik değerlerini elde etmek üzere karıştırılmıştır. Kadının olumsuz davranışına erkeğin geri çekilen durumda cevap vermesi, kadınlar için yüksek norepinefrin ve kortizol seviyeleriyle ilişkilendirilmiştir. Erkeklerin ise endokrin verileriyle davranış verileri arasında bir ilişki kurulamamıştır.

Kluwer, Heesink ve Vliert (1996) tarafından yapılan bir araştırmada, ev işlerinin paylaşımı ve maaşlı iş konusunda zaman kullanımı, doyumsuzluk ve evlilik çatışması arasındaki ilişki konusunda iç görü kazanmak hedeflenmiştir. İlk kez bebek bekleyen ya da ilk bebeği 12 aylıktan küçük olan 54 Alman çift üzerinde yapılan bu kesitsel araştırmada, çiftlerin ev işleri konusunda, maaşlı işten daha fazla çatışma yaşadığı gözlenmiştir. Ev işleri konusundaki çatışmaların yalnızca, kadınların ev işlerinin paylaşımına ilişkin memnuniyetsizlikleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Maaşlı iş konusundaki çatışmaların ise, eşlerin her ikisinin de, erkeğin çalışma saatleriyle ilgili memnuniyetsizlikleri etrafında döndüğü ve kadınların çoğunun eşlerinin işlerinde daha az zaman harcamalarını tercih ettikleri belirlenmiştir.

Yaşları 30-68 arasında değişen ve kronik bel ağrısı hastası olan 61 evli erkek ve yaşları 27-76 arasında değişen eşlerinin, evlilik çatışması/stres ve acı davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen Lauren, Slater ve Birchler (1996), çiftlere Çatışmaya Tepki Ölçeği ile Çok Boyutlu Acı Envanteri'ni uygulamışlardır. Sonuçlar, eşin cezalandırıcı davranışıyla hastanın fiziksel ve psikososyal bozulmaları arasında pozitif ilişki bulunduğunu göstermiştir.

Kiecolt-Glaser, Glaser, Cacioppo, MacCallum, Syndersmith, Kim ve Malarkey'nin (1997), yaşlılarda evlilik çatışmasını endokrinolojik ve immünolojik

bağlamda inceledikleri bir araştırmada; yaş ortalaması 67 olan ve ortalama 42 yıllık evli 31 çiftin evlilik çatışması ve evlilik doyumlarının endokrinolojik ve immünolojik bağlantıları değerlendirilmiştir. Çiftler Klinik Araştırma Merkezi'ne kabul edilmiş ve her birinin koluna kateter yerleştirilmiştir. Hormon analizi için, girişte, bireylerden kan alınmıştır. 30 dakikalık çatışma durumu esnasında ve 15 dakikalık düzelme oturumunda 5 kan örneği daha alınmıştır. Videoya kaydedilen çatışma oturumu, daha sonra problem çözme davranışları açısından Evlilik Etkileşimi Kodlama Sistemi kullanılarak kodlanmıştır. Kadınlar arasında, çatışma sırasındaki olumsuz davranışların artışı ve evlilik doyumuyla endokrin değişiklikleri arasında güçlü bir ilişkiyi; kortizol, adrenokortikotropik hormon (ACTH) ve norepinefrin oranındaki değişimdeki varyansın %16-21'ini karşıladığını işaret etmiştir. Erkeklerde ise tam tersine, endokrinle olumsuz davranış ve evlilik kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bulgular, yıpratıcı evlilik etkileşimlerinin, uzun süreli yaşlı evliliklerinde fizyolojik sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymuştur.

Evlilik çatışmasının çocuk gelişimine etkilerini inceleyen Owen ve Cox (1997), çiftleri, ilk çocuklarının doğumundan önce ve sonra ele almışlardır. Bebekle anne ve bebekle baba arasındaki güvenli bağlanma ve düzensiz bağlanma davranışı ile evlilik çatışması arasındaki doğrudan ve dolaylı süreçleri incelemişlerdir. Bulgular, kronik evlilik çatışmasının, duygusal ebeveynliğe engel olduğu ve bağlanma ilişkilerinde - özellikle de babayla- güvensizliğe yol açtığı yönündeki tahminleri desteklemiştir. Yine öngörüldüğü gibi, anneye ya da babaya düzensiz bağlanmanın da kronik evlilik çatışmasıyla açıklanabileceği belirlenmiştir.

Thomsen ve Gilbert (1997), 32 evli çifti ortak çatışma çözme etkileşimleri esnasında videoya çekmiş ve fizyolojik olarak izlemişlerdir. 3 kendini değerlendirme, 6 gözlemsel ve 4 fizyolojik olmak üzere 13 değişken arasındaki ilişkiden 6 faktör elde etmişlerdir: baskınlık, nevroz olumsuz etkisi, yakınlık olumlu etkisi, nezaket, fizyolojik tahrik ve fizyolojik baskı. Nevroz olumsuz etkisiyle evlilik doyumunu arasında tersine ilişki saptanırken, fizyolojik tahrikle evlilik doyumunu arasında ise U şeklinde bir bağlantı olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, kişilik, davranışlar ve fizyolojik ölçümleri kombine etmenin; evlilik doyumunu ve çatışma bağlantılı iletişim örüntülerini yordamada yararlı olacağını gözler önüne sermiştir.

Rogers ve Amato (1997), evliliklerde ekonomik ve sosyal değişikliklerin evlilik kalitesini düşürme olasılığını araştırmışlardır. Araştırmada, 1969-1980 ve 1981-1992 yılları arasında evli olan bireylerden toplanan veriler kullanılmıştır. İki grubun verileri karşılaştırıldığında, anlamlı düzeyde düşük evlilik etkileşimiyle, anlamlı düzeyde yüksek evlilik çatışması ve problemler saptanmıştır. Nesiller arasındaki ilk evlilik yaşı ve eğitimdeki yükselmenin bu azalmayı karşılamadığı; ekonomik kaynaklardaki değişiklikler, iş ve aile talepleri, kadının cinsiyet rolü tutumları ve evlilik öncesi birlikte yaşamının bu değişiklikleri açıklayabileceğı ifade edilmiştir.

Sagrestano, Heavey ve Christensen (1999) tarafından, 42 çiftle yapılan bir araştırmada, algılanan evlilik gücü, talep eden/geri çekilen etkileşim örüntüsü ve sözel agresyon ve fiziksel şiddetin kullanımına ilişkin kendini değerlendirme arasındaki ilişki incelenmiştir. Çiftlerden, bazı kendini değerlendirme anketlerini doldurmaları ve evliliklerinde memnuniyetsizlik yaratan iki konuyu (biri kadın eş, biri erkek eş tarafından belirlenen) tartışmaları istenmiştir. Erkek eşin algıladığı düşük düzeydeki güç ile kadın eşin algıladığı yüksek düzeyde güç, sözel agresyon ve şiddetin kullanımıyla ilişkilendirilmiştir. Erkeğin talep eden, kadının geri çekilen konumunda olduğu örüntü, erkeğin sözel agresyonu; kadının talep eden, erkeğin geri çekilen konumunda olduğu örüntü ise yine erkeğin sözel agresyonu ve şiddeti ile kadının şiddetiyle ilişkilendirilmiştir.

Quigley ve Leonard (1999), evliliğin ilk yılında, erkek eşin alkol kullanımı ve çiftin çatışma stiline, alkol kaynaklı agresyon ve şiddet üzerindeki muhtemel etkilerini incelemişlerdir. Beklenildiğı üzere, yoğun çatışmalı evliliklerde, erkek eşin alkol kullanımının şiddetin miktarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Evlilik çatışmasının nesiller arası aktarımını konu eden Tallman, Gray, Kullberg ve Henderson (1999), sosyalizasyon teorisinden türetilen ardışık süreç modelini açıklamış ve test etmiştir. Model, boşanmayla evlilik çatışması arasındaki ilişkiyi çocukluk deneyimleri, kendilik imajları, güven ve anlaşmazlıkların önemi bağlamında, beş aşamada açıklamaktadır. İlk iki faktör bireysel düzeyde ölçülürken, son iki faktör ise çift düzeyinde ölçülmüştür. Model, yeni evli çiftlerle yapılan üç yıllık bir çalışmayla test edilmiştir. Sonuçlar, bireysel faktörlerin ilk yılda anlamlı doğrudan etkileri

olduğunu, çift düzeyindeki faktörlerinse, boşanmayla çatışma arasında arabulucu bir etkiye sahip olduğunu gözler önüne sermiştir.

Szinovacz ve Schaffer (2000), 559 çiftle yaptıkları bir araştırmada, çiftlerin seçilen çatışma taktiklerini kullanmalarında, emekliliğin etkilerini incelemişlerdir. Veriler, erkek eşlerin, kadın eşin emekliliğinde, şiddetli tartışmalarda bir azalma algıladıklarını göstermiştir. Ayrıca, erkek eşin emekliliğinin, eğer eş evliliğe güçlü bir şekilde bağlanmışsa, ılımlı tartışmaları artırdığı, fakat tersi durumda yani düşük bağlanmada ise, erkeğin emekliliği sonrasında, ılımlı tartışmaların azaldığı görülmüştür. Kaçınma taktiklerinin kullanımındaki emekliliğe bağlı değişikliklerin, eşlerin ilişkiye bağlılığıyla ilişkili olduğu da araştırmadan elde edilen bir başka bulgu olmuştur.

Huston, Caughlin, Houts, Smith ve George (2001), evlilikte ilk iki yılın kritikliğinden söz etmiştir. Çalıştıkları çiftleri evlendikleri ilk günden itibaren ele almış ve evliliklerinin 13. yılına kadar incelemişlerdir. 1981 yılında evlenen 156 çiftle yürütülen bu uzun dönemli araştırmanın bulguları;

1. Pek çok yeni evli çiftin mutluluktan uçuran aşktan uzakta olduklarına,
2. Evlilikleri büyük romantik mutlulukla başlayan çiftlerin daha erken boşandıklarına,
3. Daha az “Hollywood tipi romantizm”le başlayan evliliklerin daha gelecek vaat edici olduğuna,
4. Cansız evliliklere sahip çiftlerin romantizm, tutku, vb. olmadığı için bu konularda erozyon da yaşamadıklarından daha uzun ömürlü ilişkiler yürüttüklerine,
5. Çatışma ve tartışmalardan ziyade aşkın ve sevginin bitmesinin boşanmayı hızlandırdığına işaret etmektedir.

156 çiftten 68’inin evliliği, mutlu bir şekilde sürerken, 32’si mutsuz bir evlilik sürdürmektedir. Diğer 56 çift ise boşanmıştır.

Chinitz ve Brown (2001) tarafından yapılan bir araştırmada, eşlerin dini inançlarıyla evlilik çatışması ve istikrarı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular, beklenildiği üzere, çatışma düzeyi arttıkça, istikrarın düştüğünü göstermiştir. Ayrıca, dini konulardaki uyuşmazlıkların da yüksek düzeyde evlilik çatışmasına neden olduğu saptanmıştır.

Curtis ve Ellison (2002), 2945 çift üzerinde yaptıkları çalışmada iki soruya cevap aramışlardır: 1) Farklı dini inançlara sahip çiftler daha fazla mı tartışır? 2) Eşler arasındaki inanç farklılıkları, belli konulara ilişkin tartışmalarla ilişkili midir? Erkeklerin dini inançlarının; ev işi, para, zaman kullanımı ve cinsellik konusunda yaşanan anlaşmazlıklarla tersine ilişkili olduğu gözlenirken, kadınlarda durumun böyle olmadığı fark edilmiştir. Çatışma sıklığıyla inanç farklılıkları arasında ise pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Eşler arasındaki teolojik uyumsuzlukların, çatışmaları sıklaştırdığı ve aynı zamanda ev işleri ve finans konusunda da tartışmalara neden olduğu da araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu olarak literatüre geçmiştir.

Heffner, Kiecolt-Glaser, Loving, Glaser ve Malarkey (2004), evlilik çatışmasıyla ilgili yaptıkları bir başka araştırmada, eş destek doymu ile çatışmaya verilen duygusal, kortizol ve kan basıncı tepkileri arasındaki bağlantıları, 85 yeni evli ve ortalama 42 yıllık evli 31 çift üzerinde incelemişlerdir. Çiftler bir hastanenin araştırma ünitesine kabul edilmiş ve eşlerinden aldıkları desteğe ilişkin bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Anahatlar belirlendikten sonra çiftlerden, 30 dakikalık bir çatışma durumundayken, kortizol değerlendirmesi için kan alınmıştır. Çatışmadan sonra, yeni evlilerin kan basıncı ölçülmüştür. Yeni evli kadınlardaki daha fazla eş destek doymu, çatışmaya verilen negatif duygu ve kortizol tepkilerinde küçük değişikliklerle ilişkilendirilmiştir. Yeni evli kadın ve erkeklerde, eş destek doymu yüksekken, çatışma sonrası düşük kan basıncı gözlenirken; tam tersine, yaşlı erkeklerde eş destek doymu düşükken, yüksek kortizol saptanmıştır. Bu ilişkiler, evlilikle sağlık arasındaki bağlantı mekanizmaları açısından bir pencere açmıştır.

Tezer (1986, 1994) evlilik çatışmasıyla ilgili iki araştırmayı literatüre kazandırmıştır. İlk çalışma, eşler arasındaki çatışma yaygınlığı, sıklığı ve yarattığı gerginlik düzeyinin, evlilik doymuyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca;

kadınların eşlerinde uzlaşma algıladıklarında, evlilik doyumlarının arttığı, çatışmayı her iki eş de kendine yüklemedikçe evlilik doyumlarının azaldığı; erkeklerin ise zorlama algıladıklarında, evlilik doyumlarının azaldığı, çatışmanın nedenini kendilerine yüklediklerinde evlilik doyumlarının arttığı gözlenmiştir. İkinci çalışmasında ise; evlilik çatışması ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi, kadının çalıştığı ve çalışmadığı çiftler üzerinde araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, çalışmayan kadınların evlilik doyumunu yordayan değişkenlerin, çatışmanın nedenini eşine yükleme, kendine yükleme ve eğitim durumu olduğunu gösterirken, çalışan kadınların evlilik doyumlarının çalışmayan kadınların evlilik doyumuna oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özüğurlu (1990) yaklaşık 300 evli kadın üzerinde, evlilik çatışmaları konusunda yaptığı araştırmada, kadın-erkek birlikteliğinden kaynaklanan psiko-sosyal çatışma sorunlarından en başta gelenleri şu şekilde belirtmektedir:

1. Eşler arasındaki iletişim yetersizliğinden kaynaklanan bazı sorunların sürüncemede kalması ve çözüme ulaşmadan devam etmesi (% 94).
2. Eşler arasındaki rol çatışmaları; ailede kimin neleri yapacağı konusunda anlaşamamaları (% 93).
3. Sağlıklı bir iletişim kurulamadığı için, eşlerin birlikte ortak bir amaca yönelmeleri yerine, birbirlerine ters düşen davranışlar içinde olmaları (% 90).
4. Kadınların, eşlerinin kendilerine insan olarak değer vermediklerinden yakınmaları (% 86).
5. Eşlerin anne-babaları ve yakınlarının, evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilemeleri ( % 56).

Hatipoğlu (1993), evlilik doyumunda, evlilik çatışması ve bazı demografik değişkenlerin rolünü incelediği araştırmasıyla, “Evlilik Çatışması Ölçeği”ni de literatüre kazandırmıştır. Kadınların evlilik doyumu için, çatışma yaygınlığı ve eğitim düzeyi yordayıcı değişken olarak göze çarparken, erkekler için ise, yalnızca çatışma yaygınlığının evlilik doyumunu yordadığı belirlenmiştir. Çatışma sıklığı, evlilik süresi, çocuk sayısı, gelir düzeyi ve mesleki durumun ise evlilik doyumunu yordamadığı bulunmuştur.

Zubaroglu (1996), çocuklu eşlerin iletişim biçimleri ve çatışmaları konusunda yaptığı araştırmada, çatışmayı çözen eşlerin, iletişimlerinde eşlerinin bakış açısını göz önünde bulundurabildiklerini belirlemiştir.

Tümer (1998), evli çiftlerde gözlenebilen çatışma odakları ve iletişim sorunlarını incelediği çalışmasında; çatışmanın en yoğun görüldüğü eşler arasındaki yaş farkı aralığının 3-5 yaş olduğu, en az çatışma yaşanan durumun ise aynı yaşta olma ya da 6-8 yaş fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yaşın ilerlemesiyle birlikte evli bireylerin çatışmalarının azaldığı da araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu olmuştur.

Şirvanlı-Özen (1998), eşler arası çatışma ve boşanmanın çocukların davranış ve uyum problemi üzerindeki rollerini araştırmıştır. Ebeveynler arası evlilik uyumu düştükçe, çocuklarda uyum problemlerinin arttığı, çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının da psikolojik problem ve kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Şendil ve Kızıldağ'ın (2003); çocuk ve ergenlerdeki ebeveyn evlilik çatışması algısını inceledikleri bir araştırmanın bulguları; annelerin babalara göre evlilik çatışması değerlendirmelerinin daha yüksek olduğu, evlilik süresi ve evlilik çatışması arasında pozitif bir ilişki olduğu ve görücü usulü evliliklerde evlilik çatışmasının daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Uğurlu (2003), evli çiftlerin cinsiyet ayrımına ilişkin tutumları, çatışma yönetimi biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, erkekler için olumsuz-aktif çatışma yönetimi biçimi için, kadınlar için ise olumsuz-pasif çatışma yönetimi biçimi için istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Erkeklerin, olumsuz-aktif çatışma yönetimi biçimini; eğitim düzeyi arttıkça, çatışmayı karşı taraf başlattığında ve düşmanca cinsiyetçilik arttığında tercih ettikleri; kadınların ise olumsuz-pasif çatışma yönetimi biçimini; çatışmayı karşı taraf başlattığında, çatışmanın sonunda eşlerinin istekleri olduğunda ve ailenin gelir düzeyi düştüğünde daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır. Ayrıca çiftler arasındaki mutluluk, bağlılık ve ortak kararlılık ile anlamlı ilişkiye sahip tek değişkenin, olumsuz-aktif çatışma yönetimi

biçimi olduğu da belirlenmiştir. Diğer çatışma yönetimi biçimleri ile evlilik uyumu kapsamındaki değişkenler arasında ise anlamlı ilişkiler gözlenmemiştir.

Polat'ın 2006 yılında yaptığı araştırmanın sonuçları; evlilik uyumuyla hem çatışma eğilimi hem de aldatma eğilimi arasında negatif, çatışma eğilimi de aldatma eğilimi arasında ise pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Çatışma eğilimi düşük erkeklerin, çatışma eğilimi düşük kadınlardan daha fazla aldatma eğilimlerinin olduğu; aynı zamanda, erkeklerin genel olarak da daha fazla aldatma eğilimi belirttikleri tespit edilmiştir. Kadınların sosyoekonomik düzeyleri yükseldikçe evlilik uyumlarının yükseldiği, çatışma eğiliminin ise düştüğü gözlenmiştir. Sırasıyla; evlilik uyumu, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve ilişkinin başlangıcı ile evlilik kararı arasındaki sürenin aldatma eğilimini en iyi yordayan değişkenler olduğu belirtilmiştir. Erkeklerde, ilişkinin başlangıcı ile evlilik kararı arasındaki süre arttıkça aldatma eğiliminin de arttığı da araştırmanın bulguları arasında yer almıştır.

Karahan (2007), 10 oturumluk bir eş iletişim programının evli çiftlerde pasif çatışma eğilimi üzerine etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlar, programın, evli çiftlerin pasif çatışma eğilimlerinin düşürülmesinde olumlu ve kalıcı yönde etkilerinin bulunduğunu göstermiştir.

Günay (2007), evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Elde edilen bulgular; evlilik doyumu ve nedensellik yüklemelerinin, olumlu sonuçlar için karşılaştırma düzeyini yordadığını, araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğunu ve araştırmadaki değişkenler arasında cinsiyet açısından farklılık olmadığını göstermiştir.

Canel (2007), araştırmasında “ailede problem çözme becerisini geliştirme yoluyla evlilik doyumunu artırma grup çalışması”nın, evli bireylerin evlilik doyumlarını, evlilik uyumlarını, evlilik ilişkilerinden duydukları mutluluğu, eşlerine duydukları yakınlığı arttırmakta, eşle yaşanan çatışmalarını ve eşlerine karşı öfkelerini azaltmakta, stresle başa çıkma tarzları açısından da kendilerine güvenlerini arttırmakta

etkili olduğunu saptamıştır. Fakat çalışmanın, eşlerin ailelerinden kaynaklanan problemler, maddi problemler ve ebeveynlik anlayışlarıyla ilgili problemler konusunda etkili bir rol oynamadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmacı, eşlerin aileleriyle ilişkilerinin evliliğe yansımalarının özellikle Türkiye’de problemlere yol açtığından ve literatürde bu konuyu aydınlatarak önlemler alınabilmesine fayda sağlayacak araştırmaların eksikliğinden ve gerekliliğinden söz etmiştir.

#### **2.4. Evlilik ve Demografik Özellikler**

Bowman (1990), evlilikte, evlilik süresi ve çocuk sayısı gibi değişkenlerin evlilik doyumu üzerindeki önemi üzerinde durmakta; eşler arasındaki evlilik doyumunun, ilk iki yıldan sonra giderek düştüğünü, çocukların dünyaya gelişinin de bu düşüşü hızlandığını iddia etmektedir.

Evlilikte kadınla erkeğin yaş farkı da önem teşkil etmektedir. Genellikle erkeğin kadından 2-3 yaş büyük olması normal kabul edilmektedir. Yaş farkının 10-15 yılı geçmesi, her zaman ve herkes için olmasa da, evlilik ilişkilerini tehlikeye sokabilmektedir (Bilen, 2004). Türkiye geneline bakıldığında, eşler arasındaki ortalama yaş farkının 3.3 olduğu görülmektedir. Şen (2009) de araştırmasında, eşler arasındaki yaş farkının ortalama 3 olduğunu tespit etmiştir.

Evlilik doyumunun incelendiği araştırmalarda, genellikle, iletişim, çatışmaların yaygınlık ve sıklığı, nedensel yüklemeler gibi ilişkinin niteliğine ilişkin değişkenler ya da cinsiyet, eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerle çalışılmaktadır (Tezer, 1994).

Hasta’nın (2006) ev işi paylaşımı ve ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmanın bulgularından biri, kadının çalışmasının evlilikte doyumu azalttığına işaret etmektedir.

Bazı araştırmalar, beklenenin aksine, çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu azalttığına işaret etmektedir. Twenge, Campbell ve Foster (2003) tarafından, 1047 evli

bireyle gerçekleştirilen meta-analitik bir çalışmada, çocuk sahibi olan çiftlerin, evlilik doyumunun daha düşük olduğu saptanmıştır.

Evlenme biçimi, evlilik konusunda yapılan araştırmalarda sıklıkla rastlanan bir değişken olarak göze çarpmaktadır. Evliliğin nasıl kurulduğu, son yıllarda irdelenmeye başlanan bir konudur. Daha önceki devirlerde, küçükler için evlenme kararının büyükler tarafından alındığı görücü usulü evlilikler, uzun süre bireylerin tercihlerini ikinci plana itmiş görünmektedir. Günümüzde bireysel tercihlerle birlikte, bireylerin bu tercihlerinin nelerden etkilendiği ve nelere yöneldiği gibi konular önem kazanmaya başlamıştır (Bacanlı, 2001).

Türkiye’de bireylerin nasıl evlendiklerine bakıldığında genel olarak iki evlenme biçiminden söz edilebilir:

1. Görücü usulü evlilik: Evlenme çağına gelmiş erkeğin evleneceği eşi ailesinin beğenip seçmesi yoluyla gerçekleşir. Görücülük, annenin yakın çevreden başlayarak uygun bir gelin adayı arama çabasıdır. Evlilik çağında kızı olan ailelere yapılan ev ziyaretleri sonucu uygun gelin adayı belirlenir. Tanışarak evlenmeye uygun olmayan çevrelerde hala geçerliliğini koruyan bir yöntemdir (Özgüven, 2001). Görücü usulü evlilikler, gençlerin eş seçiminde sağlıklı karar veremeyeceği varsayımına dayanmaktadır (Auboyer, 1965; Goode, 1963; akt. Batabyal, 2001).
2. Tanışıp anlaşılarak/flört sonrası evlenme: Karşı cinslerin birbirlerini tanımak ve uyumluluklarını test etmek amacıyla arkadaşlık, sevgililik ve cinsellik aşamalarının yaşandığı duygusal ilişki (Hortaçsu, 2002).

Aile kurumunun başlangıç ritüeli olan evlilik öncesinde çiftlerin birbirleriyle evliliğe uygun olup olmadıklarını fark etmeleri ve doğru seçimler yapmaları, seçimlerinde kararlı iseler beklentilerini gözden geçirmeleri, karı ve koca rollerini tanımları, son derece önemlidir (Altınay, 2000).

Görücü usulü ile yapılan evlilikler tamamıyla ortadan kalkmamakla birlikte, gittikçe daha az başvurulan bir evlilik biçimi olmaktadır. Yıllar içerisinde, evlilik yaşının da büyümekte olduğu gözlenmektedir. Çünkü meslek edinme ve kariyer planları, bireyleri, erken yaşta evlenmekten alıkoymaktadır (Merter, 1990).

Huston ve arkadaşları tarafından 1981 yılında ilişkilerin gelişim türlerini belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada; 50 yeni evli çift, ilişkilerinin aşamalarını ve bu aşamalardaki evlenme olasılıklarını bir takvim üzerinde işaretlemişlerdir. Araştırma sonucunda; a) hızlandırılmış (tanışmadan ortalama 10 ay sonra evlilik kararı, 18 ay içinde nikah), b) uzatmalı (3 yıldan uzun sürede evlilik kararı, evlilik kararı ile nikah arasında ortalama 15.5 ay) ve c) orta hızla gelişen (ortalama 9 ay içinde evlilik kararı, tanışmadan iki yıl sonra evlilik) olmak üzere üç değişik gelişim türü belirlenmiştir. Diğer ilişki gelişim türlerine oranla, en çok çatışmanın, uzatmalı ilişkilerde olduğu gözlenmiştir (akt. Hortaçsu, 1991).

"Üniversite öğrencilerinin Karşıt Cins Arkadaşlığı" konusunda Özgüven ve Bilge'nin (1997) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin "flört"e karşı olan tutumları incelenmiştir. Araştırmada, evlilik öncesi flörtü uygun bulan öğrencilerin oranı % 82 olarak belirlenmiştir.

TÜİK'in 2006 yılındaki Aile Yapısı Araştırması'nda; cinsiyetlere göre tercih ettikleri evlilik biçimleri sorulmuştur. Anket sonucunda, kendi kararıyla görücü usulüyle evlenen erkeklerin oranı % 31.9, kadınların oranı % 28; ailesinin kararı ile görücü usulüyle evlenen erkeklerin oranı % 24.8, kadınların oranı % 36.2; kendi seçimi ve ailesinin onayıyla evlenen erkeklerin oranı % 35.2, kadınların oranı % 27.4; ailesinin karşı çıkmasına rağmen evlenen erkeklerin oranı % 6.3, kadınların oranı ise % 6.7 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak ailesinin ve kendisinin kararı ile görücü usulüyle evlenen erkeklerin oranı % 56.7, kadınların oranı ise % 64.2'ye ulaşmaktadır. Diğer taraftan ailesinin karşı çıkmasına rağmen sadece kendi kararıyla evlenenler % 6'lık orana sahiptir. Bu durum bize görücü usulünün yaygın bir şekilde devam ettiğini göstermektedir.

Çimen (2007), görücü usulü ve anlaşıarak evlenen bireyleri çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırdığı araştırmasında ulaştığı bulgulardan biri, anlaşıarak evlenen bireylerin ilişki doyumlarının görücü usulüyle evlenen bireylere oranla daha yüksek olduğu yönündedir.

Yılmazçoban (2008), Manisa'nın Demirci ilçesinde flört ve görücü usulü evliliklerde psikososyal özelliklerin etkilerini incelemiştir. Grubun yaygın kanaatinin, bilimsel araştırmaların aksine flört süresi uzadıkça ilişkideki başarının arttığı yönünde olduğunu belirtmiştir.

Evlilikle ilgili çalışmalarda göz önünde bulundurulan en önemli değişkenlerden biri de evlenme yaşıdır. Eski Medeni Kanun'da evlenme yaşı kadınlar için 15, erkekler için 17 iken yeni Türk Medeni Kanunu'nda hem kadın hem erkek için 17 yaşını doldurması zorunluluğu gelmiştir. Bu karar hem kadınlar hem de toplum açısından olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

Özgüven (2001), evlilikte gelişim ve olgunluk düzeyinden bahsetmiştir. Evlenecek bireylerin, evliliğin gereklerini ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için, bedensel, zihinsel ve sosyal yönden belli bir seviyeye gelmiş olmalarının önemini belirtmiştir. Erken yapılan evliliklerde, bireylerin geleceğe yönelik hedeflerinin tam olarak şekillenmemiş olması da eşler arasında çatışmalara neden olabilmektedir.

Ondaş (2006), üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimiyle ilgili görüşlerini incelemiştir. Katılımcıların yarısından fazlası evlilik için en uygun yaşı 26-29, yarıya yakın kısmı ise 22-25 olarak belirtmiştir.

Orçan ve Kar (2008), erken yaş evliliklerini incelemek için, bu konuda temsil kabiliyeti yüksek olduğu bilinen, Diyarbakır'ın Bismil ilçesini seçmişlerdir. 950'si erkek, 1398'i kadın olmak üzere 2348 kişiye uyguladıkları anketlerden elde ettikleri verilerin analizler sonucunda, kadınların % 71'i 18 yaş ve altında evlendiğini belirtirken, % 54'ü de ilk doğumunu bu yaşlarda yaptığını ifade etmiştir. Evli kadınların % 31.5'inin 4-5, % 38.6'sının ise 6-9 çocuğu olduğu belirlenmiştir. Bölgedeki kız çocuklarının % 35.3'ü ideal evlilik yaşını 19-21, %39.2'si ise 22-24 yaş olarak ifade etmiştir.

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında, evlilik ve demografik özelliklerin ilişkilerini inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Aşağıda, bu araştırmalardan örneklere yer verilmiştir:

Dökmen ve Tokgöz'ün (2002); cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü ile evlilik doyumu, eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkileri incelediği araştırmada; hem evlilik doyumu hem de eşle algılanan benzerlik algısı için evlilik değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Üniversite mezunlarının evlilik doyumları ve eşleriyle algıladıkları benzerlik lise mezunlarından yüksektir. Evlilik doyumu ve eşle algılanan benzerlik için cinsiyetin ve cinsiyet rolünün temel etkileri ile cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü değişkenlerinin ortak etkileri anlamlı bulunmamıştır. Evlilik doyumu için yapılan çoklu regresyon analizinde; cinsiyet, eğitim, eşle algılanan benzerlik, kadınsılık ve erkeksilik puanları, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı değişkenlerinin evlilik doyumundaki değişimin toplam % 39'unu açıkladıkları ve bu değişkenlerden özellikle eşle algılanan benzerlik, eğitim ve çocuk sayısının katkılarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Eşle algılanan benzerlik için yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda ise, cinsiyet, eğitim, evlilik doyumu, kadınsılık ve erkeksilik puanları, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı değişkenlerinin eşle algılanan benzerlikteki değişimin toplam % 37'sini açıkladıkları ve bu değişkenlerden de sadece evlilik doyumunun katkısının anlamlı olduğu bulunmuştur

Erbek ve arkadaşları (2005); evlilik uyumuyla ilgili bir makalede, evlilik ilişkisinin doğası ile bireylerin gerçekçi olmayan inançlarının evlilikteki uyumsuzluk ile önemli ölçüde ilişkili olduğuna dikkati çekerken, aynı zamanda da kişilerarası ilişkilerdeki algı ile evlilik uyumunun ilişkisini de vurgulamaktadır.

Erbek, Beştepe, Akar, Alpkan ve Eradamlar (2005) tarafından yapılan bir başka araştırmada; cinsellik ile evlilik uyumu arasındaki ilişki üç grup evli çift üzerinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Birinci gruptaki çiftler, evlilik sorunları nedeniyle evlilik danışma merkezine başvuran; ikinci gruptaki çiftler mahkeme tarafından evlilik danışma merkezine yönlendirilen; üçüncü gruptakiler ise genel popülasyondan, daha önce hiç psikolojik yardım almamış çiftlerdir. Yaş ortalaması, evlilik süresi, doğum yeri

ve dini inanç yönünden benzer olan bu çiftlerin; öğrenim düzeyi, ilk evlilik yaşı, evlenme biçimi, ekonomik düzey ve sosyal güvence bakımından ise farklılık gösterdiği bulunmuştur. Evlilik danışma merkezine başvuran ve mahkeme tarafından yönlendirilen çiftlerde, cinsel sorun ile evlilik uyumu arasında bir bağlantı olmadığı; diğer grupta ise cinsel sorun ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğuna işaret etmektedir

Özbay ve Çavuşoğlu (2007) tarafından, İstanbul'da yaşayan 100 evli çiftin, kendi aile yapıları ile orijinal ailelerinin yapıları hakkındaki algıları ölçülmüştür. Araştırma sonuçları; kadınların ve erkeklerin, kendi aile yapılarıyla ebeveynlerinin aile yapılarını farklı algıladıklarını ve 20-35 yaş arası kadınların, aile yapılarını doyum açısından 52-67 yaş arası kadınlara göre daha sağlıklı algıladıklarını gözler önüne sermiştir. Aynı zamanda, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların ve erkeklerin doyum alanında kendi aile yapılarını daha sağlıklı algıladıkları, kendi aile yapılarını; iletişim, yetkinlik, yönetim ve birey açısından algılamalarının ise eğitim düzeyine göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. 1-5 yıldır evli olan kadınların, kendi aile yapılarını, iletişim açısından, 16-30 yıldır evli olan kadınlara göre daha sağlıklı, ebeveynlerinin aile yapılarını ise, 6-15 yıldır evli olan kadınlara göre daha sağlıklı algıladıkları, 1-5 yıldır evli olan erkeklerin, kendi aile yapılarını, yönetim ve birey açısından, 16-30 yıldır evli olan erkeklere oranla daha sağlıklı algıladıkları araştırmanın diğer bulguları olarak literatüre geçmiştir.

Malkoç (2001), evli bireylerin iletişim şekilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; düşük düzeyde evlilik uyumuna sahip bireylerin, yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip bireylere göre, daha fazla yıkıcı ve daha az yapıcı iletişim şekillerini kullandığını belirlemiştir. İletişim şekillerinin kullanımında cinsiyet açısından fark bulunamamıştır. Evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı ve eğitim düzeyi ile yıkıcı iletişim şekli arasında ise yordayıcı bir ilişki bulunduğu, fakat, eğitim düzeyi dışındaki demografik değişkenlerle diğer üç iletişim şekli arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı gözlenmiştir. Tüm iletişim şekilleri için, evlilik uyumunun yordayıcı etkisi araştırmanın en önemli bulgularından biri olarak literatüre geçmiştir

Berk (2009), evli öğretmenlerin yükleme tarzları ve evlilik doyum algıları arasındaki ilişkiyi çeşitli demografik değişkenler açısından incelediği araştırmasında;

evli öğretmenlerin eşlerinin davranışlarına yaptıkları sorumluluk ve nesnellik yüklemelerinin evlilik doyumunu anlamlı bir biçimde yordadığını saptamıştır. Demografik değişkenlerden cinsiyetin evlilik doyumunu yordadığı, yükleme tarzlarından ise sadece sorumluluk yüklemelerinin güdü alt boyutunu kadınların erkeklere göre daha fazla kullandıkları bulunmuştur. Yaş, tanışma süresi, evlenme süresi, evlenme biçimi, ve çocuk sahibi olma durumu ile evlilik doyumu ve yükleme tarzları açısından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Evlenme süresinin ise evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı, yükleme tarzlarında ise sadece nedensellik boyutunun alt boyutu olan genellik boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Genellik boyutunun evlenme süresine göre olumsuzlaştığı bulunmuştur.

Çakır (2009), tarafından yapılan evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelendiği bir araştırmada elde edilen bulgular evlilik uyumu ile ana-babaya bağlanma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmadığına işaret etmiştir. Cinsiyete göre evlilik uyumunda anlamlı farklılık olduğu ve erkeklerin evlilik uyumlarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre ise evlilik uyumunda anlamlı farklılık olduğu, 2. (26-34 yaş) ve 3. (35-50 yaş) grupta anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır.

Demiray (2006), çiftlerin evlilik uyumu ile; yaş, cinsiyet, eğitim, gelir düzeyi, çalışma durumu, evlilik biçimi, evlilik süresi, çocuk sayısı, aile ziyaretleri ve aile tipi gibi bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Elde edilen bulgular, evlilik uyumuyla; yaş, evlilik süresi ve aile ziyaretleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu desteklemiştir.

Gürsoy'un (2002) yaptığı araştırmada; yaş, iş, eğitim, evlilik biçimi, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, evlilik yılı, çocuk sayısı gibi demografik değişkenler ile kaygının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları; kadınların evlilik uyum düzeyi ile kaygı ve eğitim, erkeklerin evlilik uyum düzeyi ile ise kaygı ve eşin çalışma durumunun ilişkili olduğunu göstermiştir.

Kudiaki (2002), cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, aynı zamanda cinsel doyum yordayan çeşitli değişkenleri de araştırmıştır. Yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip grubun cinsel doyumlarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, evlilik süresi ve eğitim düzeyinin cinsel doyum yordadığı da araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu olmuştur.

Aydemir-Sevim (1996), transaksyonel analize dayalı, evlilik ilişkilerini geliştirmeyi amaçlayan yedi oturumluk bir programın, programa katılan bireylerin, çatışma düzeyleri, evlilik doyum ve ego durumları üzerindeki etkilerini üzerindeki etkilerini incelemiştir. Sonuçlara bakıldığında, programa katılmanın, evli bireylerin çatışma ve evlilik doyum düzeylerini etkilemediği, ego durumlarından ise sadece yetişkin ego durumunu etkilediği görülmüştür.

Benzer bir çalışmada, Kalkan (2002), 10 haftalık bir evlilik ilişkisini geliştirme programının evli çiftlerin evlilik uyum düzeylerine etkisini incelemiştir. 28 evli bireyden elde edilen verilerin analizleri sonucunda, programa katılmanın, evlilik uyum düzeyi üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu saptanmıştır. Çiftlerin evlilik uyumuna ilişkin ön-test ve son-test bulgularının ise cinsiyete göre farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Vaizoğlu'nun (2008), anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında elde ettiği bulgulardan biri, evlilik uyumunda erkeğin öğrenim düzeyinin anlamlı bir farklılık yarattığı olmuştur.

Taysi (2007), 80 evli çiftin evlilik uyumlarının, nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin evlilikteki bağışlamayı ne düzeyde yordadığını incelemiştir. Bağışlama üzerinde, evlilik uyumunun ve yüklemelerin yordayıcı etkisi bulunurken; bağışlama, yükleme ve evlilik uyumu açısından cinsiyetler arası bir farklılık gözlenmemiştir. Ayrıca zararın şiddeti arttıkça bağışlamanın zorlaşması da araştırmanın bir diğer bulgusu olmuştur.

Uyar (1999), çalışmasında, boşanan bireyleri etkileyen psikolojik, sosyal, ailesel ve bireysel faktörleri, ayrıca, boşanmış erkek ve kadınların, evli oldukları dönemde, eşlerini nasıl algıladıkları, çatışmaları, boşanma sonrası yalnızlık ve benlik saygılarını araştırmıştır. Sonuçlar, boşanma olasılığının, evliliğin ilk iki yılında en yüksek olduğunu göstermiştir. Boşanmış bireylerde evlilik öncesi tanışıklık süresinin bir yıldan az olmasının anlamlı derecede yüksek olduğu ve boşanmış kadınların, evlenme yaşlarının erkeklere oranla anlamlı derecede küçük olduğu bulunmuştur.

Hünler ve Gençöz (2003) tarafından yapılan “Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü” adlı araştırma, çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artışların, algılanan problem çözme becerilerinin düşmesine ve bunun da evlilik doyumunun azalmasına neden olduğunu göstermiştir.

Yıldız (2005), depresyon ve anksiyete tanısı almış çocukların aileleriyle hiçbir psikiyatrik tanı almamış çocukların ailelerinin bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarını karşılaştırmak amacıyla 90 çiftle çalışmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan biri de, flört ederek evlenen ailelerin sayısının, hiçbir psikiyatrik tanı almamış çocukların ailelerinin oluşturduğu kontrol grubunda, depresyon ve anksiyete tanısı almış çocukların ailelerinin oluşturduğu çalışma grubundan daha fazla olduğunun tespit edilmesi olmuştur.

Çelik’in (2009), evli öğretmenlerin bağlanma stili, denetim odağı ve bazı nitelikleri açısından evlilik uyum düzeylerini incelediği araştırmasında ulaştığı sonuçlar, evli öğretmenlerin; evlenme biçimine, evlilik süresine ve çocuk sayısına göre evlilik uyumlarının farklılaştığı, anlaşılarak evlenenlerin görücü usulüne göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu, evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun azalma eğiliminde olduğu, çocuk sahibi olmayan evli öğretmenlerin çocuk sahibi olanlara göre daha fazla evlilik uyumuna sahip olduğu, cinsiyet ve eşin çalışma durumunun ise evlilik uyumunu önemli bir ölçüde yordamadığı olmuştur.

Yıldırım (1992), evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen etmenleri araştırdığı çalışmasında; evlilik biçimi, ev işlerini paylaşma, akraba ve yakınların desteği, ailede yapılan sert tartışma ve kavga, eşlerin akrabalık derecesi, eşlerin çocuk eğitiminde

anlaşamamaları ve eşlerin cinsel yaşamda anlaşamamalarının ve sosyoekonomik değişkenlerin, evlilik uyumunu yordamada önemli rol oynadıklarını belirlemiştir. Fakat, evlilik sayısı, eşler arasındaki yaş farkı ve çocuk sayısının evlilik uyumunu yordamadığı gözlenmiştir.

Ergin (2008), çalışmasında 90 evli, 76 boşanma sürecinde ve 76 boşanmış bireyi, evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırmıştır. Beklenildiği üzere; halen evli olan kişilerin evlilik uyumları, boşanma sürecinde ve boşanmış olan bireylerin evlilik uyumlarından yüksek çıkmış ve cinsiyet açısından da bu durumda bir farklılık gözlenmemiştir. Evli erkeklerde düşmanca cinsiyetçilik arttıkça, evlilik uyumu azalırken, kadınsılık arttıkça evlilik uyumunun da artması çalışmanın önemli bulgularından olmuştur. Evlilik uyumunu en iyi yordayan değişkenlerin ise; çalışma durumu, kadınsılık, evlenme biçimi, eğitim durumu ve evlilik süresi olduğu belirlenmiştir.

Sezen-Sürerbiçer (2008), boşanmış kişilerin deneyimlerine dayanarak evlilik eğitime olan gereksinimini araştırmıştır. Katılımcılar böyle bir programın içeriğinde; evlenecek çiftlerin birbirini tanımalarının önemi, evliliği olumsuz etkileyebilecek alışkanlık, tutum ve davranışlar, evlilikte ailelerle ilişkiler, etkili iletişim becerileri ve çatışma çözme yöntemleri olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Güven (2005), evlilik doyumunun yordayıcılarını belirlemek amacıyla, 305 evli bireyle çalışmıştır. Çalışmanın sonuçları; evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu birinci sırada, gerçekçi olmayan ilişki beklentilerine ilişkin bilişsel çarpıtmaların ise ikinci sırada yordadığını; yaş ve cinsiyet, yakınlıktan kaçınma ve zihin okumanın ise evlilik doyumunu yordamadığını göstermiştir.

. Jose ve Alfons tarafından 2007 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada; bazı demografik değişkenlerin (yaş, eğitim, çocuk sayısı, evlilik süresi ve çalışma durumu) evlilik uyumu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Belçika'nın Flanders bölgesinden 787 evli bireyden Maudsley Evlilik Anketi'ni doldurmaları istenmiştir. Sonuçlar, ilk kez evlenen bireylerle yeniden evlenmiş olan bireylerin evlilik uyumları arasında anlamlı

bir farklılık olduğuna işaret etmektedir. Benzer şekilde kadın ve erkeklerin evlilik uyumlarındaki farkın da anlamlı olduğu; evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu; yaş, çocuk sayısı ve evlilik süresinin ise cinsel uyum ile pozitif bir korelasyona sahip olduğu da göze çarpmaktadır.

## BÖLÜM III

### YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin istatistiksel analizi hakkında bilgi verilmiştir.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını betimlemek amaçlandığı için betimsel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır.

#### 3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmada, Türkiye'nin 15 farklı şehrinde (Ankara, Yozgat, İstanbul, Edirne, Trabzon, Ordu, Antalya, Isparta, İzmir, Balıkesir, Gaziantep, Batman, Adıyaman, Erzurum ve Bitlis) yaşayan ve araştırmaya katılmak için gönüllü olan 700 evli bireye posta yoluyla ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan bireylere uygulanan ölçme araçlarının değerlendirilmesi sonucunda veri kaybı olması nedeniyle, araştırma grubu 688 evli bireyden oluşmuştur.

Araştırma grubunda bulunan evli bireylerin demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

**Tablo 3**

*Araştırma Grubunda Bulunan Evli Bireylerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımı*

| Demografik Özellikler                     |                | N   | %    |
|-------------------------------------------|----------------|-----|------|
| <b>Cinsiyet</b>                           | Kadın          | 414 | 60.2 |
|                                           | Erkek          | 274 | 39.8 |
| <b>Yaş</b>                                | 20-30          | 195 | 28.3 |
|                                           | 31-41          | 281 | 40.8 |
|                                           | 42-52          | 161 | 23.4 |
|                                           | 53 ve üstü     | 51  | 7.4  |
| <b>Eğitim</b>                             | İlkokul        | 115 | 16.7 |
|                                           | Ortaokul       | 75  | 10.9 |
|                                           | Lise           | 189 | 27.5 |
|                                           | Üniversite     | 309 | 44.9 |
| <b>Çalışma Durumu</b>                     | Çalışan        | 484 | 70.3 |
|                                           | Çalışmayan     | 204 | 29.7 |
| <b>Evlilik Süresi (yıl)</b>               | 1-5            | 189 | 27.5 |
|                                           | 6-10           | 155 | 22.5 |
|                                           | 11-15          | 131 | 19.0 |
|                                           | 16-20          | 84  | 12.2 |
|                                           | 21 ve üstü     | 129 | 18.8 |
| <b>Evlenme Biçimi</b>                     | Flört          | 379 | 55.1 |
|                                           | Görücü Usulü   | 309 | 44.9 |
| <b>Evlilik Öncesi İlişki Süresi (yıl)</b> | 0              | 280 | 40.7 |
|                                           | 0-1            | 160 | 23.3 |
|                                           | 1-3            | 145 | 21.1 |
|                                           | 3-5            | 70  | 10.2 |
|                                           | 6 ve üstü      | 33  | 4.8  |
| <b>Çocuk</b>                              | Çocuğu olan    | 557 | 81.0 |
|                                           | Çocuğu olmayan | 131 | 19.0 |
| <b>Çocuk Sayısı</b>                       | 0              | 128 | 18.6 |
|                                           | 1              | 167 | 24.3 |
|                                           | 2              | 241 | 35.0 |
|                                           | 3              | 94  | 13.7 |
|                                           | 4              | 39  | 5.7  |
|                                           | 5              | 16  | 2.3  |
|                                           | 6 ve üstü      | 3   | 0.4  |
| <b>Aylık Gelir (TL)</b>                   | 500-900        | 148 | 21.5 |
|                                           | 901-1500       | 208 | 30.2 |
|                                           | 1501-2000      | 146 | 21.2 |
|                                           | 2001-2500      | 104 | 15.1 |
|                                           | 2501 ve üstü   | 82  | 11.9 |

| Demografik Özellikler                 |                   | N   | %    |
|---------------------------------------|-------------------|-----|------|
| <b>Aileyle Görüşme Sıklığı</b>        | Günde             | 230 | 33.4 |
|                                       | Haftada           | 253 | 36.8 |
|                                       | Ayda              | 125 | 18.2 |
|                                       | Yılda             | 80  | 11.6 |
| <b>Eşin Ailesiyle Görüşme Sıklığı</b> | Günde             | 97  | 14.1 |
|                                       | Haftada           | 279 | 40.6 |
|                                       | Ayda              | 196 | 28.5 |
|                                       | Yılda             | 116 | 16.9 |
| <b>Eşle Yaş Farkı</b>                 | Yok               | 85  | 12.4 |
|                                       | 1-3               | 251 | 36.5 |
|                                       | 3-5               | 213 | 31.0 |
|                                       | 5-10              | 126 | 18.3 |
|                                       | 11 ve üstü        | 13  | 1.9  |
| <b>Evlenme Yaşı</b>                   | 18 altı           | 57  | 8.3  |
|                                       | 18-24             | 334 | 48.5 |
|                                       | 25-30             | 261 | 37.9 |
|                                       | 30-35             | 27  | 3.9  |
|                                       | 36 ve üstü        | 9   | 1.3  |
| <b>İkamet Edilen Bölge</b>            | İç Anadolu        | 108 | 15.7 |
|                                       | Marmara           | 101 | 14.7 |
|                                       | Karadeniz         | 90  | 13.1 |
|                                       | Akdeniz           | 93  | 13.5 |
|                                       | Ege               | 100 | 12.8 |
|                                       | Doğu Anadolu      | 108 | 14.6 |
|                                       | Güneydoğu Anadolu | 88  | 15.7 |

**Tablo 4**

*Araştırma Grubunda Bulunan Evli Bireylerin Demografik Özelliklerinin Bölgelere göre Dağılımı*

| Demografik Özellik         | Coğrafi Bölge |      |     |      |         |         |         |
|----------------------------|---------------|------|-----|------|---------|---------|---------|
| Eğit. Düz.                 | İç Ana.       | Mar. | Ege | Akd. | K.deniz | D. Ana. | G. Ana. |
| İlkokul                    | 2             | 18   | 18  | 12   | 19      | 20      | 20      |
| Ortaokul                   | 12            | 17   | 10  | 11   | 9       | 9       | 7       |
| Lise                       | 28            | 32   | 29  | 30   | 18      | 23      | 29      |
| Üniversite                 | 66            | 34   | 29  | 40   | 44      | 44      | 52      |
| <b>Evl. Biç.</b>           |               |      |     |      |         |         |         |
| Flört                      | 67            | 65   | 61  | 49   | 41      | 50      | 46      |
| Görücü Usulü               | 41            | 36   | 31  | 44   | 49      | 46      | 62      |
| <b>Çoc. Say.</b>           |               |      |     |      |         |         |         |
| 1                          | 38            | 32   | 22  | 22   | 8       | 25      | 20      |
| 2                          | 38            | 46   | 38  | 38   | 28      | 22      | 31      |
| 3                          | 8             | 15   | 8   | 4    | 23      | 8       | 28      |
| 4                          | 3             | 4    | 2   | 1    | 8       | 10      | 11      |
| 5                          | -             | 1    | 1   | 1    | 4       | 5       | 4       |
| 6 ve üstü                  | -             | -    | 1   | 2    | -       | -       | -       |
| <b>Ail. Gö. Sık.</b>       |               |      |     |      |         |         |         |
| Günde                      | 19            | 45   | 29  | 29   | 30      | 43      | 35      |
| Haftada                    | 55            | 24   | 32  | 37   | 32      | 24      | 49      |
| Ayda                       | 23            | 22   | 32  | 18   | 15      | 16      | 9       |
| Yılda                      | 11            | 10   | 9   | 9    | 13      | 13      | 15      |
| <b>Eşin Ail. Gör. Sık.</b> |               |      |     |      |         |         |         |
| Günde                      | 8             | 26   | 11  | 11   | 16      | 11      | 14      |
| Haftada                    | 49            | 33   | 33  | 40   | 37      | 42      | 45      |
| Ayda                       | 37            | 34   | 32  | 26   | 15      | 24      | 28      |
| Yılda                      | 14            | 8    | 16  | 16   | 22      | 19      | 21      |
| <b>Evl. Yaşı</b>           |               |      |     |      |         |         |         |
| 18 altı                    | 2             | -    | 3   | 15   | 2       | 11      | 24      |
| 18-24                      | 52            | 46   | 42  | 49   | 52      | 43      | 50      |
| 25-30                      | 46            | 52   | 38  | 24   | 32      | 38      | 31      |
| 30-35                      | 6             | 2    | 7   | 3    | 3       | 3       | 3       |
| 36 ve üstü                 | 2             | 1    | 2   | 2    | 1       | 1       | -       |

Tablo 4’te de görüldüğü gibi, araştırma grubunda en az ilkokul mezunu ve en fazla üniversite mezunu birey, İç Anadolu Bölgesi’nde bulunmaktadır. Görücü usulü evliliğin en az görüldüğü bölge Ege Bölgesi iken, flört dönemi sonrası evlenen bireylerin en fazla İç Anadolu Bölgesi’nde olduğu bulunmuştur. Tek çocuklu bireylerin en az Karadeniz Bölgesi’nde, en çok İç Anadolu Bölgesi’nde; 3 ve daha fazla çocuk sahibi olan bireylerin ise en çok Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bireylerin, kendisinin ve eşinin ailesiyle görüşmelerinin en sık olduğu bölge, Marmara Bölgesi olarak saptanmıştır. 18 yaş altı evlenmelerin en fazla olduğu bölge, Güneydoğu Anadolu olarak bulunurken Marmara Bölgesi’nde yaşayan evli bireylerde 18 yaş altı evliliğin görülmediği göze çarpmaktadır.

### **3.3. Veri Toplama Araçları**

Bu araştırmada, veriler, “Bilgi Toplama Formu” ve “Evlilik Çatışması Ölçeği” (Hatipoğlu, 1993) kullanılarak toplanmıştır.

#### **3.3.1. Kişisel Bilgi Formu**

Araştırmaya katılacak bireylere ait çeşitli demografik bilgilerin (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, evlilik biçimi, evlilik süresi, evlilik öncesi ilişki süresi, aile ziyaretlerinin sıklığı, evlenme yaşı, kadının çalışma durumu, eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı) toplanabilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş bir formdur.

#### **3.3.2. Evlilik Çatışması Ölçeği (EÇÖ)**

Evlilik Çatışması Ölçeği, Hatipoğlu (1993) tarafından, çiftler arasındaki evlilik çatışmasının yaygınlık ve sıklığını ölçmek için geliştirilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde; evlilikte çiftlerin karşı karşıya kaldığı bazı çatışma alanları (maddi konular, akrabalar, iletişim, cinsel yaşam, çocuk, boş zamanları değerlendirme, arkadaşlar ve kıskançlık, vb.) göze çarpmaktadır.

EÇÖ, tutum ve davranışlar, iletişim, arkadaşlar ve akrabalar, çocuklar, iş, finans ve cinsel yaşam alanlarıyla ilgili 70 maddeden oluşmaktadır. Evlilik Çatışması Ölçeği'nde, çiftlere öncelikle ilişkilerinde böyle bir durumun var olup olmadığı sorulmuştur. Eğer böyle bir durum varsa 1, yoksa 0 puan verilmiştir. Eğer sorun varsa, bu konudaki çatışmanın sıklığını ölçmek için, sırasıyla 1, 2, 3, 4 olarak puanlanan “yılda 1-2 kez”, “ayda 1-2 kez”, “haftada 1-2 kez”, “günde 1-2 kez” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir.

Yaygınlık ve sıklık için 2 tür puan hesaplanmıştır:

1. Çatışma yaygınlık puanı: Eşlerin çatışma durumlarına verdikleri cevaplar toplanarak elde edilmiştir. 0-70 arasında değişmektedir.
2. Çatışma sıklık puanı: Eşlerin her bir çatışma durumuna verdikleri derecelerin toplanmasıyla elde edilen ortalama puanın, çatışma yaygınlık puanına bölünmesiyle elde edilmiştir. 1-4 arasında değişmektedir.

### **3.3.2.1. Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Güvenirliği:**

EÇÖ, Ankara'da yaşayan 26 evli çifte yani 52 evli bireye uygulanmıştır. Cronbach-alpha güvenirlik katsayısı .91 olarak belirlenmiştir.

### **3.3.2.2. Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geçerliği:**

EÇÖ, görünüş geçerliği için; farklı yaş, SED ve eğitim düzeyinden çiftlere uygulanmıştır. Maddelerin açıklığı ve çatışma durumunu ne kadar açıkladığı sorulmuş ve önerilerden sonra gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Yapı geçerliği için ise, daha önce çalışılan grup ayrı tutularak, 10 boşanmış ve 35 evli bireye uygulanmıştır. Boşanmış bireylerden, evlilikleri boyunca yaşadıkları çatışmaların yaygınlık ve sıklıklarını belirtmeleri istenmiştir. Daha sonra boşanmış ve evli bireylerden toplanan veriler t-test ile karşılaştırılmıştır. Evli bireylerin ortalama puanları 16.06 standart sapmaları 10.15 iken, boşanmış bireylerin ortalama puanları

28.00, standart sapmaları 10.75 olarak belirlenmiştir. Evli ve boşanmış bireylerin çatışma yaygınlıklarının ortalama puanları arasındaki fark ise anlamlı bulunmuştur ( $t = 3.14$ ,  $p < .05$ ). Çatışma sıklıkları açısından bakıldığında ise, evli bireylerin ortalama puanları 1.20, standart sapmaları .97; boşanmış bireylerin ortalama paunları 2.01, standart sapmaları ise .67 olarak saptanmıştır. Evli ve boşanmış bireylerin çatışma sıklıklarının ortalama puanları arasındaki fark da yine anlamlı bulunmuştur ( $t=3.03$ ,  $p < .05$ ).

Daha önce yapılan çalışmada, Berberoğlu ve Martin (1991) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği, 35 evli bireye Evlilik Çatışma Ölçeği ile birlikte verilmiştir. EÇÖ’nden lde edilen çatışma yaygınlık ve sıklık puanları Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği’nden elde edilen puanlarla ilişkili olup olmadığına bakılmıştır.. Çatışma yaygınlık puanı ile MCSBÖ puanı arasındaki korelasyon ( $r = .16$ ) ve çatışma sıklık puanı ile MCSBÖ puanı arasındaki korelasyon ( $r = .12$ ) anlamlı bulunmamıştır. Bu da ölçeğin sosyal beğenirlikten bağımsız olduğunu ve bu sonucun ölçeğin geçerliği için bir kanıt olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Evlilik Çatışması Ölçeği için yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, bireylerin evlilik çatışmalarını ölçmek için kullanılabilecek bir araç olduğuna işaret etmektedir.

### 3.4 Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan evli bireylere uygulanan veri toplama araçları toplandıktan sonra kontrol edilmiş ve boş bırakılan ya da birden fazla işaretleme yapılan maddelerin bulunduğu araçlar değerlendirme dışı bırakılmıştır. Verilerin İstatistiksel analizi SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada öncelikle farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) çeşitli demografik özelliklere göre ne düzeyde olduğunu belirlemek üzere betimsel istatistikler (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde vb.) hesaplanmıştır, Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere ise bağımsız gruplar için t-testi ve iki

yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tüm araştırma soruları, en az .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Test sonucunda eğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık varsa bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulabilmek için Tukey testi uygulanmıştır.

## **BÖLÜM IV**

### **BULGULAR**

Bu bölümde, araştırmanın problemlerini test etmek amacıyla, toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgulara problem sırasına göre yer verilmiştir.

#### **1. “Bireylerin Evlilik Çatışmaları Yaşadıkları Bölgeye Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Öncelikle, araştırma grubunda yer alan bireylerin, yaşadıkları bölgeye göre, Evlilik Çatışması Ölçeği’nden elde ettikleri puanlara ilişkin betimsel istatistikler hesaplanmış ve Tablo 5’te verilmiştir.

**Tablo 5**

*Araştırma Kapsamında Yer Alan Bireylerin Evlilik Çatışmalarının Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı*

| İstatistiki Değerler |              |           |       |     |
|----------------------|--------------|-----------|-------|-----|
|                      | Bölge        | $\bar{X}$ | Ss    | n   |
| Yaygınlık            | İç Anadolu   | 17.38     | 13.74 | 108 |
|                      | Marmara      | 3.09      | 5.88  | 101 |
|                      | Karadeniz    | 6.41      | 6.75  | 90  |
|                      | Akdeniz      | 9.68      | 12.85 | 93  |
|                      | Güney Doğu   | 6.41      | 8.71  | 108 |
|                      | Ege          | 8.72      | 11.94 | 92  |
|                      | Doğu Anadolu | 6.98      | 7.95  | 96  |
|                      | Toplam       | 8.48      | 10.97 | 688 |
| Sıklık               | İç Anadolu   | 29.70     | 27.43 | 108 |
|                      | Marmara      | 5.81      | 14.94 | 101 |
|                      | Karadeniz    | 11.53     | 14.50 | 90  |
|                      | Akdeniz      | 19.06     | 27.25 | 93  |
|                      | Güney Doğu   | 12.38     | 22.14 | 108 |
|                      | Ege          | 20.67     | 33.42 | 92  |
|                      | Doğu Anadolu | 12.72     | 17.27 | 96  |
|                      | Toplam       | 16.08     | 24.43 | 688 |

Tablo 5'e göre, çatışma yaygınlığı ve sıklığı açısından en yüksek ortalamaların İç Anadolu Bölgesi'nde, en düşük ortalamaların ise Marmara Bölgesi'nde elde edildiği görülmektedir.

Araştırma grubunda yer alan bireylerin evlilik çatışmalarının coğrafi bölgelere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı iki yönlü varyans analizi yöntemiyle test edilmiştir.

**Tablo 6**

***Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Coğrafi Bölgelere Göre ANOVA Sonuçları***

| Varyansın Kaynağı | KT        | sd  | KO      | F     | p     |
|-------------------|-----------|-----|---------|-------|-------|
| <b>Sıklık</b>     | 37873.96  | 6   | 6312.32 | 11.54 | .00** |
| <b>Hata</b>       | 372458.80 | 681 | 546.92  |       |       |
| <b>Toplam</b>     | 588386.00 | 688 |         |       |       |
| <b>Yaygınlık</b>  | 12695.92  | 6   | 2115.98 | 20.56 | .00** |
| <b>Hata</b>       | 70063.86  | 681 | 102.88  |       |       |
| <b>Toplam</b>     | 132264.00 | 688 |         |       |       |

\*p < .05; \*\*p < .01

Tablo 6’da verilen analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının yaygınlığı (F = 11.54; p < .01) ve sıklığı (F = 20.56; p < .01) farklılaşmaktadır. Araştırma kapsamına giren bireylerin yaygınlık puan ortalamaları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına, İç Anadolu Bölgesi’nde yaşayan bireylerin ( $\bar{X}$  = 17.38; p < .01) diğer bölgelerde yaşayan bireylere oranla çatışma yaygınlıklarının daha fazla olduğu bulunmuştur. İkinci olarak, Akdeniz ( $\bar{X}$  = 9.68; p < .01) ve Ege ( $\bar{X}$  = 8.72; p < .01) bölgelerinde yaşayan bireylerin, Marmara Bölgesi’nde ( $\bar{X}$  = 3.09) yaşayan bireylere oranla daha yaygın çatışma yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Sıklık açısından sonuçlar değerlendirildiğinde, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, İç Anadolu Bölgesi’nde yaşayan bireylerin ( $\bar{X}$  = 29.70; p < .01) Ege Bölgesi dışındaki bölgelerde yaşayan bireylere oranla daha sık çatışma yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Marmara Bölgesi’nde yaşayan bireylerin ( $\bar{X}$  = 5.81) Akdeniz ( $\bar{X}$  = 19.06; p < .01) ve Ege ( $\bar{X}$  = 20.67; p < .01) bölgelerinde yaşayan bireylere oranla çatışma sıklıklarının daha az olduğu sonucuna varılmıştır.

## 2. “Bireylerin Evlilik Çatışmaları Çeşitli Demografik Özelliklere Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:

### a) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Cinsiyete Göre Farklılaşmakta mıdır?”

Bireylerin, cinsiyetlerine göre, Evlilik Çatışması Ölçeği’nden elde ettikleri puanlara ait betimsel istatistikler ve bu ölçekten elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki t-testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

**Tablo 7**

*Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Cinsiyete Göre İncelenmesi*

|                  | Cinsiyet | n   | $\bar{X}$ | Ss    | t    | p   |
|------------------|----------|-----|-----------|-------|------|-----|
| <b>Yaygınlık</b> | Kadın    | 414 | 10.11     | 11.48 | 4.86 | .00 |
|                  | Erkek    | 274 | 6.02      | 9.66  |      |     |
| <b>Sıklık</b>    | Kadın    | 414 | 18.90     | 25.09 | 3.82 | .00 |
|                  | Erkek    | 274 | 11.83     | 22.81 |      |     |

Tablo 7 incelendiğinde, bireylerin evlilik çatışmalarının yaygınlık ve sıklığının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Kadınların çatışma yaygınlığı ortalama puanları ( $\bar{X} = 10.11$ ;  $t = 4.86$ ;  $p$ ), erkeklerin puanlarına oranla ( $\bar{X} = 6.02$ ;  $t = 4.86$ ;  $p$ ) daha yüksektir. Benzer şekilde kadınların çatışma sıklığı ortalama puanları da ( $\bar{X} = 18.90$ ;  $t = 3.82$ ;  $p$ ) erkeklerin puanlarına oranla ( $\bar{X} = 11.83$ ;  $t = 3.82$ ;  $p$ ) daha yüksektir.

### b) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:

Bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2 x 5 yaygınlık-sıklık ve 5 farklı gelir düzeyi). Analiz sonuçlarına göre, farklı coğrafi

bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) gelir düzeylerine bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

**c) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Yaşa Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) yaşa göre farklılaşmadığı görülmüştür.

**d) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Kendilerinin ve Eşlerinin Aileleriyle Görüşme Sıklıklarına Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) kendilerinin ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklıklarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2 x 4 yaygınlık-sıklık ve 4 farklı ziyaret düzeyi). Analiz sonuçlarına göre, farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) kendilerinin ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklıklarına bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

Tablo 8’de betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

**Tablo 8**

*Araştırma Grubunda Yer Alan Bireylerin Kendilerinin ve Eşlerinin Aileleriyle Görüşme Sıklıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler*

| Aileyle Görüşme Sıklığı |         | İstatistiki Değerler |           |       |
|-------------------------|---------|----------------------|-----------|-------|
|                         |         | n                    | $\bar{X}$ | Ss    |
| Yaygınlık               | Günde   | 230                  | 5.63      | 8.43  |
|                         | Haftada | 253                  | 9.39      | 11.71 |
|                         | Ayda    | 125                  | 10.55     | 12.30 |
|                         | Yılda   | 80                   | 10.55     | 11.32 |
|                         | Toplam  | 688                  | 8.48      | 10.97 |
| Sıklık                  | Günde   | 230                  | 11.57     | 22.15 |
|                         | Haftada | 253                  | 16.56     | 23.70 |
|                         | Ayda    | 125                  | 19.69     | 25.49 |
|                         | Yılda   | 80                   | 21.90     | 29.05 |
|                         | Toplam  | 688                  | 16.08     | 24.43 |

Tablo 8’de de görüldüğü gibi, araştırma grubunda yer alan bireylerin kendi aileleriyle ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklıklarına göre Evlilik Çatışması Ölçeği’nden elde ettikleri puan ortalamalarına bakıldığında, yaygınlık açısından en yüksek ortalamaların ayda bir ve yılda bir kez, en düşük ortalamaların günde bir kez; sıklık açısından ise, en yüksek ortalamaların yılda bir kez, en düşük ortalamaların ise günde bir kez görüşme sıklığı olan bireylerde olduğu belirlenmiştir.

**Tablo 9**

*Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Aile Ziyaretlerinin Sıklığına göre ANOVA Sonuçları*

| Varyansın Kaynağı | KT         | sd  | KO       | F    | p     |
|-------------------|------------|-----|----------|------|-------|
| Sıklık            | 9074.83    | 3   | 3024.945 | 5.15 | .02*  |
| Hata              | 4012557.83 | 685 | 586.634  |      |       |
| Toplam            | 588386.00  | 688 |          |      |       |
| Yaygınlık         | 2960.81    | 3   | 986.93   | 8.46 | .00** |
| Hata              | 79798.97   | 685 | 116.66   |      |       |
| Toplam            | 9086.30    | 688 |          |      |       |

\*p < .05; \*\*p < .01

Tablo 9’da verilen analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının yaygınlığının ( $F = 5.15$ ;  $p < .05$ ) ve sıklığının ( $F = 8.46$ ;  $p < .01$  kendilerinin ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklıklarına bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Yaygınlık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, haftada ( $\bar{X} = 9.39$ ;  $p < .01$ ), ayda ( $\bar{X} = 10.55$ ;  $p < .01$ ) ve yılda bir kez ( $\bar{X} = 10.55$ ;  $p < .01$ ) kendi ailesi ya da eşinin ailesi ile görüşen bireylerin günde bir kez ( $\bar{X} = 5.63$ ); görüşenlere oranla yaşadıkları çatışmanın daha yaygın olduğu sonucuna varılmıştır.

Sıklık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, ayda ( $\bar{X} = 19.69$ ;  $p < .05$ ) ve yılda bir kez ( $\bar{X} = 21.90$ ;  $p < .01$ ) kendi ailesi ya da eşinin ailesi ile görüşen bireylerin ( $\bar{X} = 11.57$ ); günde bir kez kendi ailesi ya da eşinin ailesi ile görüşenlere oranla yaşadıkları çatışmanın daha sık olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak, bireylerin aile üyelerini ziyaret etme sıklığı arttıkça, evlilikte yaşadıkları çatışmaların yaygınlığının ve sıklığının arttığı görülmektedir.

**e) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Evlilik Biçimine Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının evlilik biçimine (görücü usulü ve flört) göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının sıklığının ve yaygınlığının evlilik biçimine göre farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

**f) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Evlilik Öncesi İlişki Süresine Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) evlilik öncesi ilişki süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2

x 4 yaygınlık-sıklık ve 4 evlilik öncesi ilişki süresi). Analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) evlilik öncesi ilişki süresine bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

Aşağıda öncelikle betimsel istatistiklere yer verilmiştir:

**Tablo 10**

***Evlilik Öncesi İlişki Süresine İlişkin Betimsel İstatistikler***

|           | Evlilik Öncesi<br>İlişki Süresi | İstatistiki Değerler |           |       |
|-----------|---------------------------------|----------------------|-----------|-------|
|           |                                 | n                    | $\bar{X}$ | Ss    |
| Yaygınlık | 0                               | 279                  | 8.88      | 11.39 |
|           | 0-1 yıl                         | 160                  | 7.16      | 9.65  |
|           | 1-3 yıl                         | 145                  | 10.45     | 11.64 |
|           | 3-5 yıl                         | 104                  | 6.67      | 10.38 |
|           | Toplam                          | 688                  | 8.48      | 10.97 |
| Sıklık    | 0                               | 279                  | 17.06     | 25.61 |
|           | 0-1 yıl                         | 160                  | 14.11     | 23.80 |
|           | 1-3 yıl                         | 145                  | 19.36     | 24.13 |
|           | 3-5 yıl                         | 104                  | 11.91     | 21.96 |
|           | Toplam                          | 688                  | 16.08     | 24.43 |

Tablo 10’da da görüldüğü gibi; bireylerin evlilik öncesi ilişki sürelerine göre, Evlilik Çatışması Ölçeği’nden elde ettikleri en yüksek yaygınlık ve sıklık puan ortalamalarının evlenmeden önce 1-3 yıl ilişki yaşayan bireylere, en düşük puan ortalamalarının ise evlenmeden önce 3-5 yıl ilişki yaşayan bireylere ait olduğu bulunmuştur.

**Tablo 11**

***Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Evlilik Öncesi İlişki Süresine göre ANOVA Sonuçları***

| Varyansın Kaynağı | KT        | sd  | KO      | F    | p    |
|-------------------|-----------|-----|---------|------|------|
| <b>Sıklık</b>     | 4258.46   | 3   | 1419.49 | 2.39 | .06  |
| <b>Hata</b>       | 406074.29 | 684 | 593.67  |      |      |
| <b>Toplam</b>     | 588386.00 | 688 |         |      |      |
| <b>Yaygınlık</b>  | 1229.61   | 3   | 409.87  | 3.43 | .01* |
| <b>Hata</b>       | 81530.17  | 684 | 119.19  |      |      |
| <b>Toplam</b>     | 132264.00 | 688 |         |      |      |

\*p < .05

Tablo 11 incelendiğinde, bireylerin evlilik çatışma yaygınlıklarının, evlilik öncesi ilişki süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ( $F = 3.43$ ;  $p < .05$ ). Yaygınlık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, evlilik öncesi 1-3 yıl arası ilişki yaşayan bireylerin ( $\bar{X} = 10.45$ ); 0-1 yıl arası ilişki yaşayan bireylere ( $\bar{X} = 7.16$ ;  $p < .05$ ) ve 3-5 yıl arası ilişki yaşayan bireylere ( $\bar{X} = 6.67$ ;  $p < .05$ ) oranla yaşadıkları çatışmanın daha yaygın olduğu görülmüştür.

**g) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (yaygınlık-sıklık) Evlilik Süresine Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2 x 5 yaygınlık-sıklık ve 5 farklı evlilik süresi.). Analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) evlilik süresine bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

**h) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Kadının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) kadının çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı, bağımsız gruplar için t-testi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmaları (yaygınlık-sıklık) kadının çalışma durumuna göre değişiklik göstermemektedir.

**i) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Eşler Arasındaki Yaş Farkına Göre Farklılaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) eşler arasındaki yaş farkına göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2 x 4 yaygınlık-sıklık ve 4 farklı yaş düzeyi). Analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) eşler arasındaki yaş farkına bağlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. :

**Tablo 12**

***Eşler Arasındaki Yaş Farkına İlişkin Betimsel İstatistikler***

|           | Yaş Farkı | İstatistikî Değerler |           |       |
|-----------|-----------|----------------------|-----------|-------|
|           |           | n                    | $\bar{X}$ | Ss    |
| Yaygınlık | Yok       | 85                   | 5.56      | 7.83  |
|           | 1-3       | 251                  | 7.77      | 10.66 |
|           | 3-5       | 213                  | 10.47     | 12.29 |
|           | 5-10      | 139                  | 8.48      | 10.55 |
|           | Toplam    | 688                  | 8.48      | 10.97 |
| Sıklık    | Yok       | 85                   | 10.23     | 16.57 |
|           | 1-3       | 251                  | 14.22     | 21.62 |
|           | 3-5       | 213                  | 20.20     | 28.12 |
|           | 5-10      | 139                  | 16.71     | 26.25 |
|           | Toplam    | 688                  | 16.08     | 24.43 |

Tablo 12’de verilen betimsel istatistiklerde görüldüğü gibi, bireylerin eşleriyle arasındaki yaş farkına göre, Evlilik Çatışması Ölçeği’nden elde ettikleri en yüksek yaygınlık ve sıklık puan ortalamalarının eşiyle arasında 3-5 yaş fark olan bireylere, en düşük puan ortalamalarının ise eşiyle arasında yaş farkı bulunmayan bireylere ait olduğu saptanmıştır.

**Tablo 13**

***Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Eşler Arasındaki Yaş Farkına Göre ANOVA Sonuçları***

| Varyansın Kaynağı | KT        | sd  | KO      | F    | p     |
|-------------------|-----------|-----|---------|------|-------|
| Sıklık            | 7452.99   | 3   | 2484.33 | 4.21 | .00** |
| Hata              | 81062.26  | 684 | 118.51  |      |       |
| Toplam            | 588386.00 | 688 |         |      |       |
| Yaygınlık         | 1697.53   | 3   | 565.84  | 4.77 | .00** |
| Hata              | 81062.26  | 684 | 118.51  |      |       |
| Toplam            | 132264.00 | 688 |         |      |       |

\*p < .05; \*\*p < .01

Tablo 13’te de görüldüğü gibi, analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının yaygınlığının ( $F = 4.77$ ;  $p < .01$ ) ve sıklığının ( $F = 4.21$ ;  $p < .01$ ) eşler arasındaki yaş farkına bağlı olarak değişiklik gösterdiği görülmüştür. Yaygınlık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, eşiyle arasında yaş farkı olmayan bireylerin ( $\bar{X} = 5.56$ ) çatışma yaygınlık ortalamalarının, eşiyle arasındaki yaş farkı 3-5 yıl olan bireylerin çatışma yaygınlık ortalamalarına göre ( $\bar{X} = 10.47$ ;  $p < .01$ ) daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca, eşiyle arasında yaş farkı 1-3 yıl olan bireylerin ( $\bar{X} = 8.48$ ) çatışma yaygınlık ortalamalarının, eşiyle arasında yaş farkı 3-5 yıl olan bireylerin çatışma yaygınlık ortalamalarına göre ( $\bar{X} = 10.47$ ;  $p < .05$ ) daha az olduğu sonucuna varılmıştır.

Sıklık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, eşiyle arasında yaş farkı olmayan bireylerin ( $\bar{X} = 10.23$ ) sıklık

ortalamalarının, eşiyle arasında yaş farkı 3-5 yıl olan bireylerin ortalamalarına göre ( $\bar{X} = 20.20$ ;  $p < .01$ ) daha az olduğu görülmüştür. Ayrıca, eşiyle arasında yaş farkı 1-3 yıl olan bireylerin ( $\bar{X} = 14.22$ ) sıklık ortalamalarının, eşiyle arasında yaş farkı 3-5 yıl olan bireylerin ortalamalarına göre ( $\bar{X} = 20.20$ ;  $p < .01$ ) daha az olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak, eşler arasındaki yaş farkı arttıkça bireyler arasında yaşanan evlilik çatışmalarının daha yaygınlaştığı ve sıklaştığı bulunmuştur.

**j) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Farklaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı, iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2 x 5 yaygınlık-sıklık ve 5 farklı sahip olunan çocuk düzeyi). Analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) sahip olunan çocuk sayısına bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

**k) “Bireylerin Evlilik Çatışmaları (Yaygınlık-Sıklık) Evlenme Yaşına Göre Farklaşmakta mıdır?” Problemine İlişkin Bulgular:**

Bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) evlenme yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı iki yönlü varyans analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (2 x 3 yaygınlık-sıklık ve 3 farklı evlenme yaş düzeyi). Analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının (yaygınlık-sıklık) evlenme yaşına bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

Tablo14'te betimsel istatistiklere yer verilmiştir:

**Tablo 14**

***Evlenme Yaşına İlişkin Betimsel İstatistikler***

| Evlenme Yaşı |         | İstatistik Değerler |           |       |
|--------------|---------|---------------------|-----------|-------|
|              |         | n                   | $\bar{X}$ | Ss    |
| Yaygınlık    | 18 altı | 57                  | 11.71     | 12.39 |
|              | 18-24   | 333                 | 8.69      | 10.85 |
|              | 25-30   | 298                 | 7.62      | 10.72 |
|              | Toplam  | 688                 | 8.48      | 10.97 |
| Sıklık       | 18 altı | 57                  | 24.52     | 28.10 |
|              | 18-24   | 333                 | 16.03     | 23.92 |
|              | 25-30   | 298                 | 14.53     | 24.01 |
|              | Toplam  | 688                 | 16.08     | 24.43 |

Tablo 14'te de görüldüğü gibi, bireylerin evlenme yaşına göre Evlilik Çatışması Ölçeği'nden elde ettikleri en yüksek yaygınlık ve sıklık puan ortalamalarının 18 yaş altında evlenen bireylere, en düşük ortalamaların ise 25-30 yaş aralığında evlenen bireylere ait olduğu belirlenmiştir.

**Tablo 15**

***Bireylerin Evlilik Çatışmalarının (Yaygınlık-Sıklık) Evlenme Yaşına Göre ANOVA Sonuçları***

| Varyansın Kaynağı | KT        | sd  | KO      | F    | p     |
|-------------------|-----------|-----|---------|------|-------|
| Sıklık            | 4776.763  | 2   | 2388.38 | 4.03 | .01** |
| Hata              | 405556.00 | 685 | 592.05  |      |       |
| Toplam            | 588386.00 | 688 |         |      |       |
| Yaygınlık         | 834.16    | 2   | 417.08  | 3.48 | .03** |
| Hata              | 81925.63  | 685 | 119.59  |      |       |
| Toplam            | 132264.00 | 688 |         |      |       |

\*p < .05; \*\*p < .01

Tablo 15'te verilen analiz sonuçlarına göre, bireylerin evlilik çatışmalarının yaygınlığının ( $F = 3.88$ ;  $p < .05$ ) ve sıklığının ( $F = 4.03$ ;  $p < .05$ ) evlenme yaşına bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

Yaygınlık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 18 yaşından önce evlenen bireylerin ( $\bar{X} = 11.71$ ) çatışma yaygınlık ortalamalarının, 25-30 yaş arasında evlenen bireylerin yaygınlık ortalamalarına göre ( $\bar{X} = 7.62$ ;  $p < .05$ ) daha fazla olduğu bulunmuştur.

Sıklık açısından bakıldığında, yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 18 yaşından önce evlenen bireylerin ( $\bar{X} = 24.52$ ) çatışma sıklık ortalamalarının, hem 18-24 ( $\bar{X} = 16.03$ ;  $p < .05$ ) hem de 25-30 yaş arasında evlenen bireylerin ortalamalarına göre ( $\bar{X} = 14.53$ ;  $p < .05$ ) daha fazla olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, evlenme yaşı düştükçe bireyler arasında yaşanan evlilik çatışmalarının yaygınlaştığı ve sıklaştığı bulunmuştur.

## BÖLÜM V

### YORUM VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen bulgulara göre; bireylerin evlilik çatışmaları yaygınlık ve sıklık açısından bölgeler arasında değişiklik göstermektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının, diğer bölgelere oranla daha yaygın ve sık olduğu görülmüştür. Bir diğer bulgu ise, Marmara Bölgesi'nde yaşayan bireylerin Ege ve Akdeniz bölgelerinde yaşayan bireylerden daha az çatışma yaşadıklarına ilişkin olmuştur. Literatürde evlilik çatışmaları konusunda bölgelerarası karşılaştırma yapan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan, araştırmanın evlilik çatışmaları açısından genel bir Türkiye profili çıkarmış olmasının literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, kadınların erkeklere oranla daha fazla evlilik çatışması yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu durumun, kadınların sorun erkeklerin ise çözüm odaklı olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Kadınlar, bir konuyu sorun olarak görüyorlarsa o konu üzerinde saatlerce tartışabilirler. Oysa erkekler, konuyu uzatmadan bir an önce çözüme eğilimindedirler. Şen'in (2009) de belirttiği gibi, kadınlar olaylara daha duygusal yaklaşırken, erkekler daha düşünsel bakmaktadırlar. Kadınlar genelde, çözüm önerilerinden ziyade dikkatle ve şefkatle dinlenmeyi beklemektedirler. Uzun yıllardır evlilikle ilgili araştırmalar yapan Gottman (1999), hem mutlu hem de mutsuz evliliklerde, zamanın % 80'inde, erkeğin çatışma konularını tartışmaktan kaçınırken, kadının çatışmayı büyüttüğünü ifade etmiştir. Şendil ve Kızıldağ'ın (2003) çocuk ve ergenlerdeki ebeveyn evlilik çatışması algısını inceledikleri araştırmalarının bulgularından biri de, bu araştırmanın bulgusunu destekler biçimde, annelerin babalara göre evlilik çatışması değerlendirmelerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Çakır'ın (2009) evlilik uyumuyla ilgili yaptığı bir araştırmada ise, erkeklerin evlilik uyumlarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Üncü (2007) de araştırmasında

erkeklerin evlilik doyumunun kadınlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Çelik (2009), Ergin (2008), Güven (2005) ve Günay (2007) gibi bazı araştırmacılar ise; evlilikte uyum, doyum ya da çatışma konusunda cinsiyet açısından bir farklılık gözlememişlerdir.

Araştırma sonuçları, bireylerin kendilerinin ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklıkları arttıkça çatışmanın azaldığını göstermektedir. Genel olarak bakıldığında, ailelerle sık görüşmenin eşler arasında çatışmalara yol açacağı düşünülebilmektedir. Fakat günümüzde, yaşam şartları zorlaştıkça, bireyler, ailelerin maddi-manevi (çocuk bakımı, finansal destek, vb.) desteğine daha çok ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca, bireyler ailelerini sık gördüklerinde, birlikte yaşama adına kabul düzeylerinin artıp duruma uyum sağladıkları için daha az çatışma yaşadıkları da düşünülebilir. Toplumsal yapımızın, gelenek ve göreneklerimizin evliliği destekleyici olması, çiftlerin yaşadıkları sorunlarda ebeveynlerin arabulucu rolü üstlenmesi de bu bulguyu açıklayabilir niteliktedir. Demiray'ın (2006) araştırmasında da, aile ziyaretleri azaldıkça evlilik uyum puanının düştüğü gözlenmiştir.

Evlilik öncesi ilişki süresi bakımından bulgulara bakıldığında, evlenmeden önce 1-3 yıl arası ilişki yaşayan bireylerin, 0-1 yıl ve 3-5 yıl arası ilişki yaşayan bireylere oranla daha fazla çatışma yaşadığı gözlenmiştir. 1 yıldan az sürede tanışıp evlenmiş çiftlerin heyecanlarının devam etmesi, 3-5 yıldır tanışıp evlenen çiftlerin ise birbirlerine alışmış olmaları çatışmaların daha az olmasına sebep olarak gösterilebilir. Ancak, Huston ve arkadaşları'nın (1991) yaptığı araştırma, bu bulguyla ters düşmektedir. İlişkilerin gelişim türlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada; 50 yeni evli çift, ilişkilerinin aşamalarını ve bu aşamalarındaki evlenme olasılıklarını bir takvim üzerinde işaretlemişlerdir. Araştırma sonucunda; a) hızlandırılmış (tanışmadan ortalama 10 ay sonra evlilik kararı, 18 ay içinde nikah), b) uzatmalı (3 yıldan uzun sürede evlilik kararı, evlilik kararı ile nikah arasında ortalama 15.5 ay) ve c) orta hızla gelişen (ortalama 9 ay içinde evlilik kararı, tanışmadan iki yıl sonra evlilik) olmak üzere üç değişik gelişim türü belirlenmiştir. Diğer ilişki gelişim türlerine oranla, en çok çatışmanın, uzatmalı ilişkilerde olduğu gözlenmiştir (akt. Hortaçsu, 1991). Yine, Uyar'ın (1999) araştırma bulgularının da, bu araştırmanın bulgularıyla uyuşmadığı; boşanmış bireylerde evlilik

öncesi tanışıklık süresinin bir yıldan az olmasının anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu; eşler arasındaki yaş farkı arttıkça çatışmaların da arttığı yönündedir. Eşler arasında yaş farkının bulunmaması, eşlerin daha kolay anlaşabilmelerini sağlayabilir diye düşünülmektedir. Fakat erkeğin kadından 2-3 yaş büyük olmasının da bir sorun teşkil etmemesi beklenmektedir. Çünkü, cinsiyet rolleri açısından da bakıldığında, erkeğin, evlenmeden önce askerliğini yapmış olması, düzenli bir işinin olması toplum açısından beklenen niteliklerdir. Bilen (2004), evlilikte kadınla erkeğin yaş farkının öneminden, erkeğin kadından 2-3 yaş büyük olmasının normal kabul edildiğinden söz etmiştir. Yaş farkının 10-15 yılı geçmesinin ise, her zaman ve herkes için olmasa da, evlilik ilişkilerini tehlikeye sokabildiğini belirtmiştir. İbrahimoglu'nun (2004) da, uyumlu bir evlilik için söz ettiği dört kriterden biri eşler arasında bir kuşaktan fazla yaş farkının bulunmaması gerektiğidir. Günayer-Şenel (2009), aradaki yaş farkının fazla olmasının, bireylerin yaşam döngüsünde bulundukları aşamaları, hayata bakış açılarını etkileyeceğinden uyumu zorlaştıracaklarını belirtmiştir. Yıldırım'ın (1992) çalışması, eşler arasındaki yaş farkının evlilik uyumunu yordamadığını ortaya koymuştur. Şen (2009), eşler arasındaki yaş farkının 3-5 yaş olduğu evliliklerde çok fazla sorun yaşanmadığını, farkın 10-15 yaşa çıktığı durumlarda ise daha fazla sorun olduğunu belirtmiştir. Tümer'in (1998) araştırma bulguları ise, çatışmanın en yoğun görüldüğü eşler arasındaki yaş farkı aralığının 3-5 yaş olduğu, en az çatışma yaşanan durumun ise aynı yaşta olma ya da 6-8 yaş fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bakımdan bu araştırmanın sonuçlarıyla hem örtüşmekte hem de farklılık göstermektedir.

Bir başka bulgu, evlenme yaşı düştükçe bireylerin evlilik çatışmalarının arttığını göstermiştir. Günümüzde, maalesef pek çok evlilik boşanmayla son bulmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri de bireylerin evlenme konusunda verdikleri yanlış kararlardır. Belli bir olgunluğa erişmeden, farklı tecrübeler yaşamadan, gözlemler yapmadan verilen evlilik kararları; sağlıksız evliliklere neden olabilmektedir. Özgüven (2001), evlilikte gelişim ve olgunluk düzeyinden bahsetmiştir. Evlenecek bireylerin, evliliğin gereklerini ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için, bedensel, zihinsel ve sosyal yönden belli bir seviyeye gelmiş olmalarının önemini belirtmiştir. Erken

yapılan evliliklerde, bireylerin geleceğe yönelik hedeflerinin tam olarak şekillenmemiş olması da eşler arasında çatışmalara neden olabilmektedir. Şen'in de belirttiği gibi; evlenme yaşı, boşanmaların önceden tahmininde en önemli kriterlerden biri olarak anılmaktadır. Erken yaşta yapılan evliliklerin boşanma ile sonuçlanma oranının, yirmili yaşların ortalarında yapılan evliliklere göre iki kat fazla olması beklenmektedir. Arıkan (1996), bireylerin çocuk yaşta evlenmelerinin, evlilikleri boşanma tehlikesiyle karşı karşıya getiren en önemli nedenlerden biri olduğunu belirtmiştir. Kalmijn, De Graaf ve Poortman'ın (2004) araştırması da evlenme yaşı küçüldükçe boşanma olasılığının arttığını ortaya koymuştur.

Evlilik biçimine göre evlilik çatışması düzeyinin değişmesi beklenirken görücü usulüyle ve flörtle evlenen bireylerin çatışmaları arasında anlamlı bir fark bulunmaması şaşırtıcı bir bulgu olmuştur. Birbirlerini yeterince tanımadan evlenen bireylerin, evliliklerinde daha fazla sorun yaşayabileceği düşünülmektedir. Araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir (Yıldırım, 1992; Taştan, 1996; Şendil ve Kızıldağ, 2003; Çimen, 2007, Hortaçsu, 2007, Çelik, 2009). Fakat bu çalışmada buna ilişkin bir bulgu elde edilmemiştir.

Bir diğer şaşırtıcı bulgu ise, evlilik süresine göre evlilik çatışmalarının farklılaşmadığı yönündeki bulgu olmuştur. Bowman (1990), evlilikte, evlilik süresinin evlilik doyumu üzerindeki önemi üzerinde durmuş; eşler arasındaki evlilik doyumunun, ilk iki yıldan sonra giderek düştüğünü, çocukların dünyaya gelişinin de bu düşüşü hızlandırdığını iddia etmiştir. Çelik'in (2009) araştırması da, evlilik süresi uzadıkça doyumun düştüğünü ortaya koymuştur. Şendil ve Kızıldağ (2003) da, evlilik süresi ile evlilik çatışması arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu çalışmada, bu konuda literatürü destekleyici bir bulgu elde edilmemiştir.

Genel olarak bakıldığında, çalışmada elde edilen bazı bulguların literatürle örtüştüğü, bazılarında literatürdeki bazı araştırmalarla ters düştüğü görülmektedir. Bu durumun nedenlerinden birinin; diğer araştırmaların genellikle tek bir şehirde gerçekleştirilirken bu çalışmada yer alan araştırma grubunu onbeş farklı şehirde yaşayan evli bireyin oluşturması olabileceği düşünülmektedir.

## BÖLÜM VI

### SONUÇ VE ÖNERİLER

#### 5.1. Sonuçlar

1. Bireylerin evlilik çatışmaları yaşadıkları bölgeye göre farklılaşmaktadır. En fazla çatışma yaşanan bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.
2. Bireylerin evlilik çatışmaları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kadınların çatışma algısı, erkeklerin çatışma algısına oranla daha yüksektir.
3. Bireylerin evlilik çatışmaları sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmamaktadır.
4. Bireylerin evlilik çatışmaları yaşa göre farklılaşmamaktadır.
5. Bireylerin evlilik çatışmaları kendilerinin ve eşlerinin aileleriyle görüşme sıklığına göre farklılaşmaktadır. Görüşme sıklığı arttıkça çatışma azalmaktadır.
6. Bireylerin evlilik çatışmaları evlilik biçimine göre farklılaşmamaktadır.
7. Bireylerin evlilik çatışmaları evlilik öncesi ilişki süresine göre farklılaşmaktadır. Evlenmeden önce 1-3 yıl arası ilişki yaşayan bireylerin evlilik çatışmaları, 0-1 yıl ve 3-5 yıl arası ilişki yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarına oranla daha fazladır.
8. Bireylerin evlilik çatışmaları evlilik süresine göre farklılaşmamaktadır.
9. Bireylerin evlilik çatışmaları kadının çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır.
10. Bireylerin evlilik çatışmaları eşler arasındaki yaş farkına göre farklılaşmaktadır. Yaş farkı arttıkça çatışma da artmaktadır.
11. Bireylerin evlilik çatışmaları sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.
12. Bireylerin evlilik çatışmaları evlenme yaşına göre farklılaşmaktadır. Evlenme yaşı düştükçe çatışma artmaktadır.

## 5.2. Öneriler

Evlilikle ilgili yapılan çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır. Fakat, literatür taraması sırasında, ağırlıklı olarak evlilik uyumu ve evlilik doyumu ile ilgili çalışmalara sıklıkla rastlanırken, evlilik çatışması konusundaki çalışmaların son derece sınırlı olduğu görülmüştür. Oysa, yurt dışında evlilik çatışması ile ilgili araştırmaların sayısı oldukça fazladır.

Türkiye’de evlilik çatışması ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunluğu ise, çocukların evlilik çatışmasını algılamasına yoğunlaşmaktadır. Fakat ilişki eş düzeyinde yaşandığından, çatışma ile ilgili araştırmaların eşlerin kendi algıları üzerinde yoğunlaşmasının daha verimli olacağı düşünülmektedir. Özellikle de, veri toplama araçlarının evli çiftlerden sadece birine değil, çift olarak uygulanması çok daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Evlilik, bireyler için şüphesiz son derece mahrem bir konudur. Bu araştırmanın veri toplama araçları da uygulanırken bazı bireyler cevaplamakta isteksiz davranmışlardır. Özellikle de cinsel yaşamla ilgili soruları yanıtlamak istemeyen bireylerden ölçeği yırtıp atanlar bile olmuştur. Çünkü, maalesef Türk toplumu bu konuda hala son derece kapalıdır. Eğitim düzeyi ne olursa olsun, bireyler evlilikleri konusunda, kendilerine bile itiraf edemedikleri şeyleri ölçeğe aktarmakta son derece zorlanmaktadır. Bu nedenle, evlilikle ilgili araştırmalarda veri toplama araçlarını grup halinde uygulamaktan kaçınmak, bireylere isim vermek durumunda olmadıklarını hatırlatmak, bir zarf içinde teslim edip yine aynı şekilde teslim almak bireyleri nispeten rahatlatacaktır.

Araştırmada kullanılan ölçek, tek boyutlu olduğundan, çatışma alanları ayrı ayrı ölçülememiştir. Çatışma alt alanlarını da ölçebilen bir ölçek geliştirilmesinin, evlilik araştırmalarına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

## KAYNAKÇA

- Abalı, S. (2006). *Boşanmak İçin Başvuran Kadınların Evlilikteki Cinsel Yaşamlarını Boşanma Nedeni Olarak Görme Durumları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Abalı, S. ve Kömürcü, N. (2007). Evlilikte Cinsel Sorunlar Boşanma Nedeni midir? *Androloji Bülteni*, 30.
- Acitelli, L.K. (1988) When Spouses Talk to Eachother About Their Relationship. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5(2), 185-199.
- Altınay, D. (2000). Yaşamın Sahnesi. *Aile ve Evlilik Terapileri Derneği Bülteni*, 1, 12.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Auboyer, J. (1965). *Daily Life in Ancient India*. NY, USA: Macmillan Press.
- Aydemir-Sevim, S. (1996). *Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değişkenlere Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, H. (2001). Eş Tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15), 7-16.
- Bağlı, M. ve Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(8), 9-22.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (2006). *2006 Aile Yapısı Araştırması*.
- Batabyal, A. A. (2001). On The Likelihood of Finding the Right Partner in an Arranged Marriage. *Journal of Socio-Economics*, 30(3), 273-280.
- Bell, D.C., Chafetz, J.S. and Horn, L.G. (1982). Marital Conflict Resolution: A Study of Strategies and Outcomes. *Journal of Family Issues*, 3(1), 111-132.
- Berk, S.F. (1985). *The Gender Factory: The Apportionment of Work in American Hosehold*. New York: Plenum Press.
- Berk, M. (2009, 21-23 Ekim). *Evli Öğretmenlerin Yükleme Tarzlar ve Evlilik Doyum Algıları Arasındaki İlişkinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. X. Ulusal PDR Kongresi'nde sunuldu, Adana.
- Berman, E., Lief, H. and Williams, A.M. (1981). A Model of Marital Interaction. In GP Sholevar (Ed.), *The Handbook of Marriage & Marital Therapy*, (3-34), New York, NY: Spectrum Publications.

- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı İnsan İlişkileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bowman, M.L. (1990). Coping Efforts and Marital Satisfaction: Measuring Marital Coping and Its Correlates. *Journal of Marriage and Family*, 52 (2), 463-475.
- Bradbury, N.B., Fincham, F.D. and Beach, S.R. (2002). Evlilik doyumunun doğası ve belirleyicileri üzerine araştırmalar: son on yılın derlemesi. Çeviren: Ş. Tutarel-Kışlak. *Türk Psikoloji Bülteni*, 7(24-25), 120-129.
- Bradbury, T.N. and Karney, B.R. (2004). Understanding and altering the longitudinal course of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (Nov), 862-879.
- Burrell, N.A. and Fitzpatrick, M.A. (1990). *Intimates in Conflict: A Communication Perspective*. (Ed. Dudley D. Cahn). Hillsdale, N.J: Lawrence Erlbaum Associates. p.167.
- Büyükşahin, A. (2004). Psikoloji Araştırma ve Uygulamalarında Ölçek/Teknik/Vaka Yayın/Kavram Tanıtımı I: Türkiye’de Uyarlama Çalışmaları Yapılmış ya da Türk Kültüründe Geliştirilmiş İkili İlişkiler Kapsamındaki Ölçeklerin Kısa Tanıtımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (53), 129-143.
- Canel, A.N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Chinitz, J.G. ve Brown, R.A. (2001). Religious Homogamy, Marital Conflict and Stability in Same-Faith and Interfaith Jewish Marriages. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40(4), 723-733.
- Christensen, A. ve Heavey, C.L. (1990). Gender and Social Structure in the Demand/Withdraw Pattern of Marital Conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(1), 73-81.
- Christensen, A. ve Pasch, L. (2002). The Sequence of Marital Conflict: An Analysis of Seven Phases of Marital Conflict in Distressed and Nonstressed Couples. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 3-14.
- Cillov, H. (1960). *Türkiye’de Evlenme ve Boşanmaların Seyri* (Aile Yazıları-4 kitabında). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Coleman, D.H. ve Straus, M.A. (1986). Marital Power, Conflict and Violence in a Nationally Representative Sample of American Couples. *Violence and Victims*, 1(2), 141-157.
- Crohan, S.E. (1992). Marital Happiness and Spousal Consensus on Beliefs about Marital Conflict: A Longitudinal Investigation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9(1), 89-102.

- Cummings, E.M., Davies, P.T. ve Simpson, K.S. (1994). Marital Conflict, Gender and Children's Appraisals and Coping Efficacy as Mediators of Child Adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8(2), 141-149.
- Curtis, K.T. ve Ellison, C.G. (2002). Religious Heterogamy and Marital Conflict: Findings from the National Survey of Families and Households. *Journal of Family Issues*, 23(4), 551-576.
- Çakır, S. ve Yeşilyaprak, B. (2009, 21-23 Ekim). *Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. X. Ulusal PDR Kongresi'nde sunuldu, Adana.
- Çamur, G. (1998) *Aile işlevleri ile ailenin demografik, sosyal ve ekonomik nitelikleri ve yaşam döngüsü arasındaki ilişkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çaplı, O. (1992). *Evlenmeye Hazır Mısınız?* (1. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Çelik, E. (2009). *Evli Öğretmenlerin Bağlanma Stili, Denetim Odağı ve Bazı Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çimen, E. (2007). *Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Durak, N. (2004). *15-25 Yaş Arasındaki Gençlerin Evlilik Kavramlarına Yükledikleri Anlamların İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Epstein, N., Baucom, D.H. and Rankin, L.A. (1993). Treatment of Marital Conflict: A Cognitive-Behavioral Approach. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 45-57.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradaamlar, N. ve Alpkan, R.L. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, R.L. ve Eradaamlar, N. (2005). Cinsellik ve Çift Uyumu Arasındaki İlişki: Üç Grup Evli Çiftte Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(2), 72-81
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

- Erel, O. and Burman, B. (1995). Interrelatedness of Marital Relations and Parent-Child Relations: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 118(1), 108-132.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2003). Evlilik İlişisini Geliştirme Programının Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerini Değerlendirmelerine Etkisi. *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 11(3), 219-226.
- Fauber, R., Forehand, R., McCombs-Thomas, A. and Wierson, M. (1990). A Mediation Model of the Impact of Marital Conflict on Adolescent Adjustment in Intact and Divorced Families: The Role of Disrupted Parenting. *Child Development*, 61, 1112-1123.
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisans Üstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-23.
- Fışıloğlu, H. and Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples Short Report. *European Journal of Psychological Assessment*, 16 (3), 214-218.
- Fieldman, L.B. (1982). Dysfunctional Marital Conflict: An Integrative Interpersonal-Intrapsychic Model. *Journal of Marital&Family Therapy*, 8(4), 417-428.
- Fincham, F.D. (2003). Marital Conflict: Correlates, Structure and Context. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 23-27.
- Fincham, F.D. (2009). Marital Conflict. *Encyclopedia of Human Relationships*, Vol. 1, (pp. 298-303). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fincham, F.D. and Bradbury, T.N. (1990). Psychology and the study of marriage. In F.D. Fincham and T.N. Bradbury (Eds.), *The psychology of marriage: Basic issues and applications* (pp.1-12). New York: Guilford.
- Girgin, A. (2006) *Eşimi Tanıyor muyum?* İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Gladwell, M. (2005). *Blink: The Power of Thinking*. New York: Little Brown and Company.
- Goode, W.J. (1963). *World Revolution and Family Patterns*. New York: Free Press.
- Gottman, J.M. (1982). Temporal form: toward a new language for describing relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 44 (4), 943-962.
- Gottman, J. M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation, or avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 6-15.
- Gottman, J.M. (1998). Psychology and the study of marital processes. *Annual Review of Psychology*, 49, 169-197.

- Gottman, J. M. (1999). *The marriage clinic: A scientifically-based marital therapy*. New York: W. W. Norton & Company.
- Gottman, J.M. and Silver, N. (1999). *The Seven Principles for Making Marriage Work*. New York: Three Rivers Press.
- Gottman, J., Levenson, R. and Woodin E. (2001). Facial Expressions During Marital Conflict. *Journal of Family Communication*, 1(1), 37-57.
- Gottman J.M. and Notarius, C.I. (2002). Marital research in the 20th century and a research agenda for the 21st century. *Family Process*, 41(2), 159-197.
- Grych, J.H. and Fincham, F.D. (1993). Children's Appraisals of Marital Conflict: Initial Investigations of The Cognitive-Contextual Framework. *Child Development*, 64, 215-230.
- Grych, J.H., Seid, M. and Fyncham, F.D. (1992). Assessing Marital Conflict from the Child's Perspective: The Children's Perception of Interparental Conflict Scale. *Child Development*, 63, 558-572.
- Gökmen, A. (2001). *Evli Eşlerin Birbirine Yönelik Kontrolcülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güçlü-Ergin, N. (2008). *Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günay, O. (2000). *Evlilik Uyumu ile Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, S. (2007). *Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günayer-Şenel, H. (2009). *Eş seçimi kararı*. H. Yavuzer. (Editör). *Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri*. Üçüncü Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güngör, H.C. (2007). *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Gürsoy, F.Ç. (2004). *Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Güven, N. (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haas, L. (1981). Domestic role sharing in Sweeden. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 957-967.
- Haley, J. (1988). *İletişim: Psikolojik sorunlar ve psikoterapi*. (çev. Dr. A. Uzunöz). Ankara: Çark Kitabevi Yayınları. (Eserin orijinali 1972’de yayımlandı).
- Harrell, W.A. (1990). Husband’s masculinity, wife’s power and marital conflict. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 18(2), 207-215.
- Hartman, L.M. (1980). The Interface Between Sexual Dysfunctional and Marital Conflict. *American Journal of Psychiatry*, 137, 576-579.
- Hasta, D. (1996). *Ev işi paylaşımı ve ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik doyumu ilişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*. Unpublished master’s thesis, Middle East Technical University The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Hazan, C. and Shaver, P.R. (2000). Psikolojinin alt alanları bağlanma: yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. (çev. A Dönmez). *Türk Psikoloji Bülteni*, 6 (16-17), 29-50.
- Heavey, C.L., Andrew, C. and Malamuth, N.M. (1995). The longitudinal impact of demand and withdrawal during marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63(5), 797-801.
- Heffner, K.L., Kiecolt-Glaser, J.K., Loving, T.J., Glaser, R. and Malarkey, W.B. (2004). Spousal support satisfaction as a modifier of psychological responses to marital conflict in younger and older couples. *Journal of Behavioral Medicine*, 27(3), 233-254.
- Hochschild, D.C. and McCullough, C. (1989). Status relationships in dual-employment marriages: consequences for psychological well-being. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 125-141.
- Honeycutt, J.M., Wilson, C. and Parker, C. (1982). Effects of sex and degrees of happiness on perceived styles of communicating in and out of the marital relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 44 (2), 395-406.
- Hortaçsu, N. (1991). *İnsan ilişkileri*. (1. Basım). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hortaçsu, N. (2002). *Çocuklukta ilişkiler: ana baba, kardeş ve arkadaşlar*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Hortaçsu, N. (2007). Family- versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103-116.
- Huston, T.L., Surra, C.A., Fitzgerald, N.M. and Cate, R.M. (1981). From courtship to marriage: Mate selection as an interpersonal process. In S. Duck and R. Gilmour (Eds.), *Personal Relationships*. New York: Academic Press.
- Huston, T.L., Caughlin, J.P., Houts, R.M., Smith, S.E. and George, L.J. (2001). The connubial crucible: Newlywed years as predictors of marital delight, distress and divorce. *The Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 237-252.
- Hünler, O.S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*. 18(51). 99-108.
- İbrahimoglu, D. (2004). *Evlilikte doğru seçim ailede mutluluk*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- İşmen-Gazioğlu, E. (2009). *Aile yaşam döngüsü*. H. Yavuzer. (Editör). Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri. Üçüncü Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Janicki, D.L., Kamarck, T.W., Gwaltney, C.J. and Shiffman, S. (2006). Application of ecological momentary assessment to the study of marital adjustment and social interactions during daily life. *Journal of Family Psychology*. 20(1), 168- 172.
- Jose, O. and Alfons,V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex Marital Therapy*, 33(1): 73-85.
- Johnson ve diğerleri 1986 akt. Yılmaz, 2001
- Kabakçı, E., Tuğrul, C. ve Öztan, N. (1993). Britchnell eş değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8 (29), 31-37.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kalmijn, M. and Monden, C.W.S. (2006). Are the negative effects of divorce on wellbeing dependent on marital quality? *Journal of Marriage and Family*, 68, 1197-1213.
- Karahan, F. (2007). Bir Eş İletişim Programı'nın evli çiftlerde pasif çatışma eğilimi üzerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(2), 827-858.
- Karney, B.R. and Bradbury, T.N. (1997). Neuroticism, marital interaction, and the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72 (5), 1075-1092.

- Karney, B.R. and Bradbury, T.N. (2000). Attributions in marriage: State or trait? A growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 295-309.
- Kastro, M.R. (1998). *Evlilik içi uyum ve depresyon: Evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıçarslan, F. (2006). *Çocuk ve aile sorunlarının terapi ile tedavisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kiecolt-Glaser, J.K., Newton, T., Cacioppo, J.T., MacCallum, R.C., Glaser, R. and Malarkey, W.B. (1996). Marital conflict and endocrine function: Are men really more physiologically affected than women? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(2), 324-332.
- Kiecolt-Glaser, J.K., Glaser, R., Cacioppo, J.T., MacCallum, R.C., Syndersmith, M., Kim, C. and Malarkey, W.B. (1997). Marital conflict in older adults: Endocrinological and immunological correlates. *Psychosomatic Medicine*, 59(4), 339-349.
- Kluwer, E.S., Heesink, J.A.M and Van de Vliert, E. (1996). Marital conflict about the division of household labor and paid work. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 958-969.
- Koren, P., Carlton, K. and Shaw, D. (1980). Marital conflict: relations among behaviors, outcomes and distress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 48(4), 460-468.
- Kudiaki, Ç. (2002). *Cinsel doyum ile evlilik arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurdek, L.A. (1994). Areas of conflict for gay, lesbian and heterosexual couples: What couples argue about influences relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 56, 923-934.
- Macewen, K.E. and Barling, J. (1988). Interrole conflict, family support and marital adjustment of employed mothers: A short term longitudinal study. *Journal of Organizational Behavior*, 9, 241-250.
- Malkoç, B. (2001). The relationship between communication patterns and marital adjustment. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Merter, F. (1990). *1950-1958 yılları arasında Türk ailesinde meydana gelen değişimler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Nelson, R. (1990). Parental hostility, conflict and communication in joint and sole custody families. *Journal of Divorce*, 13(2), 145-162.

- Nichols, W. (2005). The first years of marital commitment. In M. Harway (Ed.), *Handbook of couples therapy* (pp. 35-36). Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Olson, D.H. and Fowers, B.J. (1993). Five types of marriage: An empirical typology based on ENRICH. *The Family Journal*, 1(3), 196-207.
- Ondaş, B. (2006). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimiyle ilgili görüşlerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Orçan, M. ve Kar, M. (2008). Türkiye’de erken yaşta yapılan evlilikler ve risk algısı: Bismil örneği. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(14), 97-111.
- Owen, M.T. and Cox. M.J. (1997). Marital conflict and the development of infant-parent attachment relationships. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 152-164.
- Özbay, Y. ve Çavuşoğlu, F.N. (2007, 17-19 Ekim). Evli çiftlerin ve aile orijinlerinin aile yapıları ve işlevselliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. IX. Ulusal PDR Kongresi’nde sunuldu, İzmir.
- Özgüven, İ.E. ve Bilge, F. (1997). Üniversite öğrencilerinin karşı cins arkadaşlığı. *Türk PDR Dergisi*, 8, 27-36.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Öztürk, O. (1992). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Özuğurlu, K. (1990). *Evlilik raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Pasch, L.A. and Bradbury, T.N. (2004). Social support, conflict and the development of marital dysfunction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66 (2), 219-230.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Quigley, B.M. and Leonard, K.E. (1999). Husband alcohol expectancies, drinking and marital-conflict styles as predictors of severe marital violence among newlywed couples. *Psychology of Addictive Behaviors*, 13(1), 49-59.
- Rachlin, V.C. (1987). Fair equal role relations in dual-career and dual-earner families: Implications for family intervention. *Family Relations*, 36, 187-192.
- Rathus, S.A., Nevid, J.S. and Fichner-Rathus, L. (1998). *Essentials of human sexuality*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

- Richter, H.E. (2000). *Hasta aile: Evlilikte ve ailede çatışmaların doğuşu, yapısı ve tedavisi*. (çev. Prof. Dr. G. Koptagel-İlal). İstanbul: Yaprak Yayınları. (Eserin orijinali 1985'te yayımlandı).
- Rogers, S.J. and Amato, P.R. (1997). Is marital quality declining? The evidence from two generations. *Social Forces*, 75, 1089-1100..
- Sabatelli, R.M. (1988). Measurement issues in marital research: A review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 891-915.
- Sagrestano, L.M., Heavey, C.L. and Christensen, A. (1999). Perceived power and physical violence in marital conflict. *Journal of Social Issues*, 55(1), 65-79.
- Sardoğan, M.E. ve Karahan, T.F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programının evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.
- Satir, V. (2001). *İnsan yaratmak*. (çev. S. Yeniçeri). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Schmaling, K.B., Whisman, M.A., Fruzzetti, A.E. and Truax, P. (1991). Identifying areas of marital conflict: Interactional behaviors associated with depression. *Journal of Family Psychology*, 5(2), 145-157.
- Schwartz, L., Slater, M.A. and Birchler, G.R. (1996). The role of pain behaviors in the modulation of marital conflict in chronic pain couples. *Pain*, 65(2-3), 227-233.
- Secombe, K. (1985). The effects of occupational conditions upon the division of household labor: An application of Kohn's Theory. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 839-848.
- Segrin, C. and Flora, J. (2004). *Family communication*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sezen-Sürerbiçer, F. (2008). *Boşanmış bireylerin deneyimlerine göre evlilik eğitimi gereksinimi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38 (1), 15-28.
- Steil, J. and Turetsky, B. (1987). Marital influence levels and symptomatology among wives. In F. Crosby (Ed.). *Spouse, parent, worker: On gender and multiple roles* (pp. 74-90). New Haven, CT: Yale University Press.
- Szinovacz, M.E. and Schaffer, A.M. (2000). Effects of retirement on marital conflict tactics. *Journal of Family Issues*, 21(3), 367-389.

- Şen, C.B. (2009). *Evlenmek Üzere Başvuruda Bulunan Bir Grup Nişanlı Çiftin Evlilik ve "Evlilik Öncesi Çift Eğitimi"ne İlişkin Bilgi, Görüş ve Değerlendirmeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şen, C.B. (2010). *Evleneceğim ama Kiminle?* Ankara Vizyon Ofset.
- Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(2), 58-66
- Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2005). *Evlilik çatışması ve çocuk*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şirvanlı-Özen, D. (1996). Aile ilişkileri (çeviri). *Türk Psikoloji Bülteni*, 5, 37-40.
- Şirvanlı-Özen, D. (1998). *Eşler arasındaki boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tallman, I., Gray, N.L., Kullberg, V. and Henderson, D. (1999). The Intergenerational Transmission of Marital Conflict: Testing a Process Model. *Social Psychology Quarterly*, 62(3), 219-239.
- Taştan, N. (1996). *Interspousal communication in a problem-solving situation*. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Taysi, E. (2007). *İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Terzioğlu, R.G. ve Şener, A. (2002). Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: Kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. *3P Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(3), 209-217.
- Thomsen, D.G. and Gilbert, D.G. (1998). Factors characterizing marital conflict states and traits: physiological, affective, behavioral and neurotic variable contributions to marital conflict and satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 25(5), 833-855.

- Tutarel-Kışlak, S. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması, *3P Dergisi*, 7 (1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5, 35-41.
- Tümer, A.B. (1998). *Evli çiftlerde gözlenebilen çatışma odakları ve iletişim sorunları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- TÜİK. (2006). *Aile yapısı araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu.
- TÜİK, (2006), Türkiye Aile Yapısı Araştırması, TÜDK Yayını, 2007, Ankara.
- Twenge, J.M, Campbell, W.K. and Foster,C.A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65, 574-583.
- Uğurlu, O. (2003). *Evli çiftlerde cinsiyet ayrımına ilişkin tutumlar, çatışma yönetimi biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ulu, P.İ. ve Fışiloğlu, H. (2004). Çocukların evlilik çatışmasını algılaması ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7 (14), 61-75.
- Uyar, S. (1999). *Boşanmış bireylerin evlilik süreci ve bugüne ilişkin psikolojik sorunları üzerine bir araştırma*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Genel Kurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Tıp Fakültesi, Ankara.
- Üncü, S. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vaizoğlu, F. (2008). Anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarının incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Veroff, J., Young, A.M. and Coon, H.M. (2004). Evliliğin ilk yıllarını etkileyen etmenler (çev. A. Şimsek). *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(32), 130-132. (Orijinal makalenin yayım tarihi, 1997).
- Vuchinich, S. (1999). *Problem solving in families: Research and practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Weinberg, T.S. and Vogler, C.C. (1990). Wives of alcoholics: Stigma management and adjustment to husband-wife interaction. *Deviant Behavior*, 11, 331-343.

- Weiten W. (1986). *Psychology applied to modern life*. Adjustment in the 80's (2nd edition). California: Words Worth.
- Whyte, M.K. (1990). *Dating, mating and marriage*. New York: Aldine De Gruyter.
- Yaşın-Dökmen, Z. ve Tokgöz, Ö. (2002, 9-13 Eylül). *Cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü ile evlilik doyumu, eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkiler*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunuldu, Ankara.
- Yavuz-Güler, Ç ve Ucur, E. (2009, 23-25 Ekim). *Türkiye'de evlilik üzerine yapılan araştırmaların analizi*. X. Ulusal PDR Kongresi'nde sunuldu, Adana.
- Yazan, Ü.M. (1989). İleri endüstri toplumlarında aile kurumu üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 1.
- Yıldırım, İ. (1992). *Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1993). Evli bireylerin uyum düzeyleri. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 1(3), 249-257.
- Yıldırım, İ. (2007, 17-19 Ekim). *Evlilik ve aile danışmasında kavramların anlamı*. IX. Ulusal PDR Kongresi'nde sunuldu, İzmir.
- Yıldız, S. (2005). Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne-babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1 (4) 48-57.
- Yılmazçoban, A.M. (2008) *Flört ve görücü usulü evliliklerde psiko-sosyal özelliklerin etkisi (Demirci örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Zubaroglu, S. (1996, 30 Haziran-4 Temmuz). *Türkiye'de çocuklu eşler arasında iletişim biçimleri ve iletişim çatışmalarının çözümü*. IX. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunuldu, Bursa.

**EKLER**

## KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yüksek lisans tezim kapsamında yapmakta olduğum bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Vereceğiniz yanıtlar araştırma sonuçlarını büyük ölçüde etkileyeceğinden, lütfen soruları dikkatlice okuyup size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Verdiğiniz yanıtlar sadece bu çalışmada kullanılacaktır.

Psk. Hande OVALI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü  
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1 – Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )
- 2 – Yaşınız: 20–30 ( ) 31–41 ( ) 42–52 ( ) 53 ve üstü ( )
- 3 - Eğitim durumunuz: İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )
- 4 - Çalışıyor musunuz: Evet ( ) Hayır ( )
- 5 - Kaç yıldır evlisiniz? 1–5 ( ) 6–10 ( ) 11–15 ( ) 16–20 ( ) daha fazla ( )
- 6 - Evlenmeye nasıl karar verdiniz? Flört ( ) Görücü usulü ( )
- 7 - Evlilik öncesi ne kadar süre ile flört ettiniz?  
0-1 yıl ( ) 1-3 yıl ( ) 3-5 yıl ( ) daha fazla ( )
- 8 - Çocuğunuz var mı? Evet ( ) Hayır ( )
- 9 - Kaç çocuğunuz var? 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) daha fazla ( )
- 10 - Aylık geliriniz: 500–900 ( )  
901–1500 ( )  
1501–2000 ( )  
2001–2500 ( )  
daha fazla ( )
- 11 - Ailenizle ne sıklıkla görüşüyorsunuz?  
Günde ( ) Haftada ( ) Ayda ( ) Yılda ( )
- 12 - Eşinizin ailesiyle, görüşme sıklığınız ne kadardır?  
Günde ( ) Haftada ( ) Ayda ( ) Yılda ( )
- 13 - Eşinizle aranızda kaç yaş var?  
Yaş farkı yok ( ) 1-3 ( ) 3-5 ( ) 5-10 ( ) daha fazla ( )
- 14 - Kaç yaşında evlendiniz?  
18 altı ( ) 18-24 ( ) 25-30 ( ) 31-35 ( ) 35 ve üstü ( )

### EVLİLİK ÇATIŞMASI ÖLÇEĞİ (EÇÖ)

Bu anket evli eşler arasındaki anlaşmazlık konularını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Sizden istenen, ankette yer alan konuların herbiri için eşinizle aranızda bu konuda bir anlaşmazlık olup olmadığına karar vermeniz ve eşinizle aranızda böyle bir durum yok ise “böyle bir durum yok” seçeneğini, var ama bu durum aranızda gerginlik yaratmıyor ise “var ama hiç gerginlik yaratmıyor” seçeneğini, var ve bu durum eşinizle aranızda bir gerginlik yaratıyor ise ne sıklıkta gerginlik yarattığını; “yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor” , ”ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor” , “haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor” ve “günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor” seçeneklerinden sizin için en uygun olanına çarpı işareti (x) koyarak belirtmenizdir.

| KONULAR                                                      | Böyle bir durum yok | Var ama hiç gerginlik yaratmıyor | Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor | Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor | Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor | Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor |
|--------------------------------------------------------------|---------------------|----------------------------------|-----------------------------------|----------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------|
| 1) Bir yere giderken geç hazırlanma                          |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |
| 2) Buluşma saatlerine geç kalma                              |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |
| 3) Özel günleri (doğumgünü, evlilik yıldönümü, vb.) unutmama |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |
| 4) Giyim biçimine ve saç şekline karışma                     |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |
| 5) Verdiği sözü tutmama                                      |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |
| 6) Yapılan bir işi veya davranışı beğendiğini söylememe      |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |
| 7) İsteklere ve ihtiyaçlara karşı duyarsız olma ve aldırmama |                     |                                  |                                   |                                  |                                     |                                   |

|                                                                    |  |  |  |  |  |  |
|--------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| 8) Sürekli olarak alaycı bir tonda konuşma ve alay etme            |  |  |  |  |  |  |
| 9) Davranışları yönetmeye ve düzenlemeye çalışma                   |  |  |  |  |  |  |
| 10) Eşe hükmetmeye çalışma                                         |  |  |  |  |  |  |
| 11) Kendi isteklerini hep ön plana çıkarma                         |  |  |  |  |  |  |
| 12) Tartışmalarda davranışlarını ve söylediklerini kontrol edememe |  |  |  |  |  |  |
| 13) Dövme, tartaklama, küfretme, vb. Girişimlerde bulunma          |  |  |  |  |  |  |
| 14) Yakın ve sıcak davranmama                                      |  |  |  |  |  |  |
| 15) Zor anlarda duygusal destek sağlamama                          |  |  |  |  |  |  |
| 16) Sigara içme                                                    |  |  |  |  |  |  |
| 17) Alkol kullanma                                                 |  |  |  |  |  |  |
| 18) Uyuşturucu kullanma                                            |  |  |  |  |  |  |
| 19) Kumar oynama                                                   |  |  |  |  |  |  |

|                                                                                                         |  |  |  |  |  |  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| 20) Farklı politik görüşleri benimseme                                                                  |  |  |  |  |  |  |
| 21) Dinsel inanç konularında anlaşamama                                                                 |  |  |  |  |  |  |
| 22) Sadakatinden şüphe etme                                                                             |  |  |  |  |  |  |
| 23) Birlikte sinema, tiyatro veya arkadaş toplantısı gibi yerlere gitmeyi reddetme                      |  |  |  |  |  |  |
| 24) Temiz ve düzenli olmama                                                                             |  |  |  |  |  |  |
| 25) Evde üstüne düşen görevleri yerine getirmeme                                                        |  |  |  |  |  |  |
| 26) Ufak tefek konuları bile abartarak sürekli olarak tartışma çıkarmaya çalışma                        |  |  |  |  |  |  |
| 27) Boş zamanları tek başına değerlendirmeyi isteme                                                     |  |  |  |  |  |  |
| 28) Evde başka bir şeyle ilgilenmeyip, sürekli kitap, gazete, vb. Şeyleri okuma, tv seyretme veya uyuma |  |  |  |  |  |  |

|                                                                                                  |  |  |  |  |  |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| 29) Anlatılan konuya ilgisiz kalma ve dinlememe                                                  |  |  |  |  |  |  |
| 30) Evlilik ilişkisinin aksayan yönlerini konuşmama                                              |  |  |  |  |  |  |
| 31) Evlilik ilişkisinde yeterince açık ve dürüst olmama                                          |  |  |  |  |  |  |
| 32) Sürekli olarak eşini olumsuz yönde eleştirme                                                 |  |  |  |  |  |  |
| 33) Aile mahremiyetinde kalması gereken olayları başkasına anlatma                               |  |  |  |  |  |  |
| 34) Toplantılarda, davetlerde, vb. yerlerde karşı cinsten kişilerle fazla ilgilenme, sohbet etme |  |  |  |  |  |  |
| 35) Diğer kişilere daha ilgili ve sıcak davranmama                                               |  |  |  |  |  |  |
| 36) Kayınvalide-kayınpeder, vb. yakınlar ile sık görüşmeyi isteme                                |  |  |  |  |  |  |
| 37) Başka bir kişiyle eşi aldatma                                                                |  |  |  |  |  |  |
| 38) Çocuk sahibi olmayı istememe                                                                 |  |  |  |  |  |  |

|                                                           |  |  |  |  |  |  |
|-----------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| 39) Çocukların okul hayatı ile ilgilenmeme                |  |  |  |  |  |  |
| 40) Çocukların ihtiyaçları ile ilgilenmeme                |  |  |  |  |  |  |
| 41) Çok sayıda çocuk sahibi olmayı istememe               |  |  |  |  |  |  |
| 42) Çocuklarla herhangi bir konuyu tartışmama             |  |  |  |  |  |  |
| 43) Çocuklara sevgi ve şefkat göstermeme                  |  |  |  |  |  |  |
| 44) Çocukları şımartma                                    |  |  |  |  |  |  |
| 45) Çocuklara gerçekleştirilemeyecek sözler verme         |  |  |  |  |  |  |
| 46) Kız veya erkek çocuk isteme                           |  |  |  |  |  |  |
| 47) Çocuklardan birini kayırma                            |  |  |  |  |  |  |
| 48) Çocukları dövme, tartaklama, vb. girişimlerde bulunma |  |  |  |  |  |  |
| 49) İş hayatında eşinin kazandığı başarıyı kıskanma       |  |  |  |  |  |  |

|                                                                             |  |  |  |  |  |  |
|-----------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| 50) Eşinin işinde terfi edememesi                                           |  |  |  |  |  |  |
| 51) İşe daha çok zaman ayırma                                               |  |  |  |  |  |  |
| 52) Çok sık iş seyahatlerine çıkma                                          |  |  |  |  |  |  |
| 53) İş problemlerini eve taşıma                                             |  |  |  |  |  |  |
| 54) İş saatlerinin belirli olmaması                                         |  |  |  |  |  |  |
| 55) Paranın kullanımını elde tutma ve eşe para vermeme                      |  |  |  |  |  |  |
| 56) Fazla ya da gereksiz harcama yapmayı isteme                             |  |  |  |  |  |  |
| 57) Aşırı cimri olma                                                        |  |  |  |  |  |  |
| 58) Sürekli parasal sorunları dile getirme                                  |  |  |  |  |  |  |
| 59) Düzenli bir gelire sahip olmama                                         |  |  |  |  |  |  |
| 60) Kayınvalide-kayınpeder, vb. akrabalarından maddi destek alma veya verme |  |  |  |  |  |  |

|                                                    |  |  |  |  |  |  |
|----------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| 61) Cinsel bilgisizlik ve yanlış bilgi sahibi olma |  |  |  |  |  |  |
| 62) Cinsel soğukluk, iktidarsızlık                 |  |  |  |  |  |  |
| 63) Cinsel ilişkiden zevk alamama                  |  |  |  |  |  |  |
| 64) Çok sık cinsel ilişki isteği                   |  |  |  |  |  |  |
| 65) Çok az cinsel ilişki isteği                    |  |  |  |  |  |  |
| 66) Farklı cinsel isteklerde bulunma               |  |  |  |  |  |  |
| 67) Doğum kontrolü yöntemi konusunda anlaşılamama  |  |  |  |  |  |  |
| 68) Doğum kontrolü yöntemine dikkat etme           |  |  |  |  |  |  |
| 69) Kısırlılık                                     |  |  |  |  |  |  |
| 70) Cinsel konularda konuşmaktan kaçınma           |  |  |  |  |  |  |

